

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

EX. 77
S. O. U.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1945: 49
FINANSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
MED FÖRSLAG TILL
FÖRORDNING OM VISSA
INVESTERINGSFONDER

M. M.

S T O C K H O L M

1 9 4 5

Statens offentliga utredningar 1945

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag till utlänningslag och lag angående omhändertagande av utlännings i anstalt eller förläggning. Norstedt. 169 s. Ju.
2. Betänkande med förslag till organisation av en luftfartsstyrelse m. m. Norstedt. 68 s. K.
3. Betänkande rörande särskilda åtgärder vid återförandet till civil verksamhet av till beredskaps-tjänstgöring inkallad personal. Hæggström. 74 s. Fö.
4. Betänkande angående den husliga utbildningen. Beckman. 167 s. S.
5. Betänkande med utredning och förslag angående yrkesutbildning av sjöfolk av manskapgrad samt åtgärder till höjande av sjöfolkets allmänna och medborgerliga bildning. Idun. 370 s. E.
6. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 7. Förslag till åtgärder för livsmedelsforskningens ordnande. Hæggström. 150 s. H.
7. Betänkande rörande Sveriges smalspåriga järnvägar. Del 1. Allmänna synpunkter. Idun. 109 s. K.
8. Betänkande rörande Sveriges smalspåriga järnvägar. Del 2. Blekingeårets järnvägar. Idun. 124 s. 1 pl. K.
9. Promemorior med förslag till arrendebestämmelser för kommunal jord. Marcus. 56 s. Jo.
10. Betänkande och förslag rörande effektivisering av skyddshemselevernas eftervård m. m. Marcus. 158 s. S.
11. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 8. Framställningar och utlåtanden från kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering. 2. Betänkande med förslag till vissa åtgärder i syfte att under depression stimulera avsättningen av varaktiga konsumtionsvaror m. m. Marcus. 153 s. Fi.
12. Investeringsutredningens betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten. Marcus. viij, 350 s. Fi.
13. Bilagor till investeringsutredningens betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten. Marcus. 83 s. Fi.
14. Socialpolitikens ekonomiska verkningar. Frågeställningar och riktlinjer. Av C. Welinder. Beckman. 113 s. S.
15. Stadsplanutredningen 1942. 3. Förslag till byggnadslag m. m. V. Petterson. 660 s. Ju.
16. Betänkande med förslag till nyorganisation av kyrkomusikerbefattningarna m. m. Del 1. Hæggström. 210 s. E.
17. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 5. Tiden juli 1943—juni 1944. Idun. 484 s. Fo.
18. Normalbrandordning för städer, köpingar och municipalsamhällen. Norstedt. 21 s. K.
19. Normalbrandordning för landskommuner. Alternativ 1. För kommuner med bygdebrandförsvaret och skogsbrandförsvaret samordnade. Norstedt. 21 s. K.
20. Normalbrandordning för landskommuner. Alternativ 2. För kommuner, i vilka skogsbrandförsvaret ordnats för sig. Norstedt. 22 s. K.
21. Betänkande och förslag rörande upplysningsverksamhet om och inom försvaret. Katalog- o. Tidsskriftstryck. 142 s. Fö.
22. Ungdomen och nöjeslivet. Ungdomsvårdskommitténs betänkande del 3. Hæggström. 372 s. Ju.
23. Socialvårdskommitténs betänkande. 10. Statistisk undersökning angående folkpensionärernas bostadsförhållanden m. m. Beckman. 108 s. S.
24. Betänkande angående grundpenningväsendet. Marcus. 64 s. H.
25. Betänkande och förslag angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet. Hæggström. 83 s. E.
26. Kommitténs för partiellt arbetsföra betänkanden. Bilaga nr 1. Riktlinjer för skapande av socialväsendets forskningsorganisation. Av Hj. Cederström. Idun. xx, 296 s. 4 pl. S.
27. 1944 års uppborädsberedningens betänkande med förslag till omläggning av uppborädsförfarandet. Marcus. 589 s. Fi.
28. Straffrättskommitténs betänkande med förslag till ändringar av strafflagen för krigsmakten i vad den berör brott mot staten och allmänheten. Norstedt. 85 s. Ju.
29. Straffrättskommitténs betänkande med förslag till ändrad lagstiftning om ämbetsbrott av präst. Norstedt. 26 s. Ju.
30. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 9. Framställningar och utlåtanden från kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering. 3. Betänkande angående den svenska handelspolitiken efter kriget m. m. Marcus. 124 s. Fi.
31. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 10. Sysselsättningsundersökningar. Marcus. 224 s. Fi.
32. Betänkande angående dyrtorsgrupperingen. Hæggström. 400 s. Fi.
33. Betänkande angående yrkesutbildningen i Norrland. Sv. Tryckeri AB. 301 s. Jo.
34. Betänkande med förslag angående kommissionärsväsendet vid statens förvaltningsmyndigheter m. m. V. Petterson. 160 s. S.
35. 1944 års skattesakkunniga. 1. Betänkande med förslag angående vissa spörsmål på den allmänna kommunalbeskattningsområdet. V. Petterson. 231 s. Fi.
36. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 11. Framställningar och utlåtanden från kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering. 4. Betänkande angående vissa arbetsmarknadsfrågor m. m. Marcus. 91 s. Fi.
37. Betänkande angående revision av kommunala fondbildningslagen m. m. Hæggström. 80 s. Fi.
38. Kommunindelingskommittén. 2. Betänkande med förslag till riktlinjer för en revision av rikets indelning i borgerliga primärkommuner. Hæggström. 342 s. S.
39. Kommunindelingskommittén. 3. Bilagor till kommunindelingskommitténs betänkande med förslag till riktlinjer för en revision av rikets indelning i borgerliga primärkommuner. Hæggström. 124 s. S.
40. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 8. Slutbetänkande med utredning om silikatkemisk forskning och läderforskning m. m. Hæggström. 94 s. H.
41. 1941 års reumatikervårdssakkunnigas betänkande. Del 3. Utredning om reumatikervårdens utbyggande och vidtagande i övrigt av åtgärder för de reumatiska sjukdomarnas bekämpande. Idun. 194 s. S.
42. Utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering. 12. Framställningar och utlåtanden från kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering. 5. Betänkande angående övervakning av konkurrensbegränsande företeelser inom näringslivet. Marcus. 175 s. Fi.
43. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. Bilaga 5. Skolungdomens vägledning till utbildning och yrke. Av E. Neymark. Idun. 277 s. E.
44. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. Bilaga 4. Lärjungurvalet till studielinjer med den nuvarande realskolans mål. Av E. Dahr. Idun. 123 s. E.
45. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. 5. Skolans betygssättning. Idun. 89 s. E.
46. Socialvårdskommitténs betänkande. 11. Utredning och förslag angående revision av lagen om folkpensionering. V. Petterson. 304 s. S.
47. Betänkande om skolmåttiderna. Beckman. 322 s., 1 bil. S.
48. Naturvetenskapliga forskningskommittén. 1. Den naturvetenskapliga forskningens behov av personal, anslag och lokaler. Förslag om inrättande av ett naturvetenskapligt forskningsråd. Beckman. 243 s. E.
49. Betänkande med förslag till förordning om vissa investeringsfonder m. m. Marcus. 129 s. Fi.

Ann. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgåra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet. Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1945:49
FINANSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
MED FÖRSLAG TILL
FÖRORDNING OM VISSA
INVESTERINGSFONDER
M. M.

STOCKHOLM 1945
ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG
458663

STATES OF INDIA: GOVERNMENT OF MADRAS

GOVERNMENT OF MADRAS
DEPARTMENT OF REVENUE

REGULATIONS FOR THE
REVENUE DEPARTMENT

M. M.

GOVERNMENT OF MADRAS
DEPARTMENT OF REVENUE

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 november 1944 har Herr Statsrådet tillkallat borgmästaren K. E. Rosander, tillika ordförande, e. o. hovrättsnotarien, lantbrukaren T. Bengtsson, Anderslöv, riksdagsmannen E. R. Brandt, Aspabruk, taxeringsinspektören S. H. Holdo, f. d. kammar-rättsrådet E. D. Sivert och direktören i Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund M. E. Waldenström med uppdrag att såsom sakkunniga inom finansdepartementet verkställa en allmän översyn av lagstiftningen om investeringsfonder m. m.

Till sekreterare åt de sakkunniga har utsetts taxeringsintendenten F. R. A. Elfving.

De sakkunniga hava antagit benämningen Sakkunniga för översyn av lagstiftningen om investeringsfonder m. m.

Genom särskilda beslut har Herr Statsrådet förordnat länsjägmästaren E. Persson samt lektorn S. Kellgren att såsom experter biträda de sakkunniga beträffande vissa med uppdraget sammanhängande spørsmål.

Genom utrikesdepartementets förmedling hava de sakkunniga begärt uppgifter om hithörande problems behandling i vissa utländska skattelagstiftningar. Uppgifter hava i anledning härav inkommit rörande norsk, finsk och engelsk rätt. Då av dessa uppgifter framgår, att någon lagstiftning rörande fonder av ifrågavarande beskaffenhet icke förekommer i dessa länder, torde de inkomna uppgifterna i detta sammanhang sakna intresse.

De sakkunniga hava hållit 22 plenisammanträden, varjämte särskilda kommittéerade bland de sakkunniga vid skilda tillfällen sammanträtt för överbäggande av olika detaljspörsmål.

Under arbetet hava överläggningar ägt rum med representanter för arbetsmarknadskommissionen samt med ordföranden i norrlandskommittén.

Såsom resultat av arbetet få de sakkunniga härmed vördsamt framlägga betänkande med förslag till ny förordning om vissa investeringsfonder. Då sålunda ny förordning föreslås torde den tidigare aktuella frågan om en samarbetning av de hittills gällande förordningarna av den 17 juni 1938, nr 384, och den 12 juni 1942, nr 371, få anses hava förfallit.

De sakkunniga framlägga vidare i anslutning till den nya lagstiftningen förslag om ändrad lydelse av punkt 3 av anvisningarna till 32 § kommunal-skattelagen.

Genom sitt nu framlagda betänkande hava de sakkunniga, såvitt på dem ankommer, tagit ställning till följande till de sakkunniga överlämnade skrivelser, nämligen:

1:o) Sveriges Skogsägareförbunds framställning den 25 augusti 1943 angående rätt för skogsägare att avsätta investeringsfond för skogsvårdsarbeten;

2:o) Sveriges industriförbunds framställning den 21 december 1943 angående omarbetning av gällande skatteförfattningar med syfte att främja bostadsbyggandet vid industrianläggningar;

3:o) Kommerskollegii och Sveriges geologiska undersöknings utredning av den 27 maj 1944 rörande de mellansvenska järnmalmstillgångarna och den svenska järnhanterings behov av dylika malmer m. m.; samt

4:o) Sveriges industriförbunds framställning av den 26 maj 1945 angående fonder för mötande av vissa med utomlands bedriven industriell rörelse sammanhängande investeringsrisker.

De sakkunniga, till vilka jämväl överlämnats en den 29 januari 1945 dagtecknad framställning av Sveriges redareförening angående ändring av övergångsbestämmelserna till förordningen den 9 juni 1944, nr 279, i vad angår skattefri avsättning till investeringsfond för fartyg, hava den 7 november 1945 till Herr Statsrådet avgivit särskilt utlåtande beträffande nämnda spörsmål.

Stockholm den 8 november 1945.

EDGAR ROSANDER

TURE BENGTSSON

ERIK BRANDT

SVEN HOLDO

EINAR SIVERT

M. WALDENSTRÖM.

/ Folke Elfvig.

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG

Förslag

till

förordning om vissa investeringsfonder.

1 §.

Vid beräkning av nettointäkt av rörelse enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt må svenskt aktiebolag så ock svensk ekonomisk förening njuta avdrag i enlighet med bestämmelserna i denna förordning för belopp, som av årsvinsten avsättes till investeringsfond.

2 §.

1 mom. Investeringsfonder som i denna förordning avses äro

- a) investeringsfond för byggnader,
- b) investeringsfond för inventarier,
- c) investeringsfond för varulager, samt
- d) investeringsfond för arbeten i gruva.

2 mom. Avdrag enligt 1 § må, utom i fall, varom nedan förmäles, oavsett om avsättning sker till en eller flera fonder, för visst beskattningsår ej överstiga tjugo procent av årsvinsten.

Överstiger årsvinsten för beskattningsåret medeltalet av motsvarande vinst för de två näst föregående beskattningsåren, må avdraget ökas med hälften av det överskjutande beloppet, dock högst med femton procent av vinsten under förstnämnda beskattningsår.

Kungl. Maj:t må på ansökan av skattskyldig förordna, att högre avdrag än nu sagts må av denne tillgodonjutas

såvitt angår fond för byggnader, därest den skattskyldige avser att med anlåtande av fonden förbättra otillfredsställande bostadsförhållanden för sina arbetare och tjänstemän utan ledande ställning och förhöjd avsättning erfordras med hänsyn till de planerade åtgärdernas omfattning, samt

såvitt angår fond för arbeten i gruva, om sådant avdrag på grund av särskilda förhållanden påkallas av mera angeläget undersökningsarbete, förberedande arbete eller tillredningsarbete som i 5 § första stycket avses.

3 §.

Till investeringsfond enligt denna förordning gjorda avsättningar skola stå under tillsyn av statens arbetsmarknadskommission.

4 §.

Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, äger besluta, att investeringsfond inom viss tid och under villkor i övrigt, som läget å arbetsmarknaden påkallar, skall eller må tagas i anspråk för sitt ändamål.

Beslut må avse samtliga företag av alla slag eller av viss beskaffenhet eller ock vissa eller visst företag.

Det ankommer på arbetsmarknadskommisionen att genom samråd med skattskyldig, som gjort avsättning till investeringsfond, verka för att fondens ianspråktagande i erforderlig utsträckning planlägges.

Fråga om fonds ianspråktagande må väckas förutom av arbetsmarknads-kommisionen och den skattskyldige även av vederbörande kommun och näringsorganisation.

5 §.

Investeringsfond må efter beslut enligt 4 § tagas i anspråk för ändamål, varom här nedan sägs:

investeringsfond för byggnader: för avskrivning av kostnader för ny-, till- eller ombyggnad eller bidrag till bostadsbyggande för arbetare eller i 2 § angivna tjänstemän, vilka äro eller varit anställda hos den skattskyldige eller hos honom närstående företag;

investeringsfond för inventarier: för avskrivning å maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier;

investeringsfond för varulager: för nedskrivning av råvaror samt hel- och halvfabrikat med högst ett belopp, motsvarande kostnaden för tillverkning eller anskaffning av dylika tillgångar; samt

investeringsfond för arbeten i gruva: för reglering av kostnader för undersökningsarbete, förberedande arbete och tillredningsarbete i gruva, stenbrott eller annan liknande fyndighet.

Kungl. Maj:t må, om särskilda skäl därtill föreligga, medgiva skattskyldig, som själv eller genom dotterföretag driver rörelse i utlandet, att taga investeringsfond för varulager i anspråk för reglering av kostnader, ämnade att förbättra avsättningen utomlands av varor, som den skattskyldige tillverkar.

Bokföringsåtgärder, varom i denna paragraf förmälas, skola verkställas under det beskattningsår, varå de kostnader, åtgärderna avse, helt eller delvis belöpa.

Anskaffningskostnaden för inventarier och varulager, som av den skattskyldige förvärvats av annan rörelseidkare, med vilken den skattskyldige är förbunden i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, må medräknas endast om tillgången tillverkats under beskattningsåret.

6 §.

Tillstånd må av Kungl. Maj:t eller av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer lämnas skattskyldig att taga fond, som avsatts för visst ändamål, i anspråk för annat i 5 § omförmålt ändamål.

7 §.

Kungl. Maj:t må, om särskilda skäl härför föreligga, medgiva att investeringsfond för byggnader får tagas i anspråk för avskrivning av kostnader för vägarbete, anordnande av vatten- och avloppsledningar, iordningställande i övrigt av tomtområde för bebyggelse samt liknande arbeten.

8 §.

För beskattningsår, under vilket medel, avsatta till investeringsfond, tagits i anspråk jämlikt denna förordning, må vid taxeringen avdrag för i 5 § avsedd avskrivning å byggnader eller inventarier eller för där omförmäld nedskrivning av varulager eller för där angiven reglering av kostnader för arbeten i gruva med belopp svarande mot fondens minskning ej ske, men skall, där medlen tagits i anspråk för avskrivning eller nedskrivning, den ifrågavarande tillgången anses i beskattningsavseende åsatt ett värde så bestämt som om för sagda år dylikt avdrag medgivits.

9 §.

Har investeringsfond icke tagits i anspråk i enlighet med härom meddelat beslut, äger arbetsmarknadskommissionen föreskriva, att fondavsättning helt eller delvis skall återföras till beskattning.

Underrättelse om sådan föreskrift skall av kommissionen lämnas dels den skattskyldige, dels ock, för att tillställas vederbörande beskattningsnämnd, länsstyrelsen i det län, där den skattskyldige skall taxeras till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt.

10 §.

Har skattskyldig tagit investeringsfond i anspråk utan tillstånd eller har arbetsmarknadskommissionen beslutat fondavsättningens återförande till beskattning, skall beloppet snarast möjligt upptagas såsom skattepliktig intäkt av rörelse. Till beloppet skall därvid läggas ränta, beräknad efter tre procent om året för det antal taxeringsår, som förflutit efter det, då avdraget för avsättningen skett, till och med det, då beloppet taxeras.

Vid nu nämnd återföring må nettointäkten av rörelse och den till kommunal inkomstskatt uppskattade inkomsten av den förvärvskälla, varom fråga är, för beskattningsåret icke upptagas lägre än den till beskattning återförda fondavsättningen jämte ränta.

11 §.

Hava medel, som avsatts till investeringsfond, ej fått av den skattskyldige tagas i anspråk senast under det beskattningsår, för vilket taxering sker under tionde taxeringsåret efter det, då avdraget för avsättningen ägt rum, skola medlen detta taxeringsår återföras till beskattning.

Vad i 10 § sägs skall därvid äga motsvarande tillämpning, dock att vid sådan beskattning ränta skall beräknas efter allenast två procent.

Har skattskyldig trätt i likvidation, skall fonden för det beskattningsår, då så skett, återföras till beskattning jämte ränta efter två procent om året enligt nu angivna grunder.

Kungl. Maj:t äger medgiva, att tioårsperioden må utsträckas med högst fem år.

Det ankommer på arbetsmarknadskommissionen att, när medlen jämlikt första stycket skola återföras till beskattning, lämna underrättelser i enahanda ordning, som i 9 § andra stycket sägs.

12 §.

Vid tillämpning av denna förordning skola tidigare till investeringsfond avsatta medel anses hava tagits i anspråk före senare avsättningar.

13 §.

Har taxeringsnämnd påfört taxering enligt 10 eller 11 §, skall ordföranden i den taxeringsnämnd, som verkställer taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, till taxeringsnämndsordförandena i övriga taxeringsdistrikt lämna erforderliga meddelanden till ledning vid taxeringen inom dessa distrikt.

14 §.

Skattskyldig, som gjort avsättning till investeringsfond enligt denna förordning, är pliktig att vid självdeklaration för det beskattningsår, då avsättningen ägt rum, ävensom för varje påföljande beskattningsår, intill dess de avsatta medlen avförts ur fonden, foga uppgift å formulär, som fastställs av Kungl. Maj:t, rörande avsättning av medel till fonden samt fondens användning och avveckling. Sådan uppgift skall vid självdeklaration för taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt avlämnas i tre exemplar.

Skattskyldig, som avsatt medel till investeringsfond, är skyldig att till arbetsmarknadskommissionen lämna de uppgifter i fråga om fonden, som ur arbetsmarknadssynpunkt kunna anses erforderliga.

15 §.

Det åligger taxeringsnämnd, som har att till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxera aktiebolag eller ekonomiska föreningar, att i sitt protokoll förteckna de skattskyldiga, som för året avgivit eller bort avgiva uppgifter enligt 14 § första stycket.

16 §.

Länsstyrelsen har att snarast möjligt efter det taxeringsnämnderna avslutat sitt arbete till arbetsmarknadskommissionen översända två exemplar av de jämlikt 14 § första stycket avlämnade uppgifterna. Om ändring i meddelat beslut rörande avdrag för avsättning till investeringsfond därtill föranleder, skola erforderliga tilläggsuppgifter ofördröjligen genom länsstyrelsens försorg tillställas kommissionen.

17 §.

Hos arbetsmarknadskommissionen skall föras register över investeringsfonderna.

18 §.

För tillämpningen av denna förordning i övrigt erforderliga föreskrifter meddelas av Kungl. Maj:t.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1947.

Förordningen skall äga tillämpning jämväl å nämnda dag befintliga konjunkturinvesteringfonder och investeringsfonder för byggnader, för inventarier och varulager samt för arbeten i gruva, vilka bildats enligt förordningarna den 17 juni 1938, nr 384,¹ och den 12 juni 1942, nr 371,² dock med undantag för sådana avsättningar till fond för inventarier och varulager, som avses i 2 § 3 mom. första stycket förordningen den 12 juni 1942, beträffande vilka de i sistnämnda förordning meddelade bestämmelserna skola gälla.

Beträffande nu ifrågavarande fonder skall dock iakttagas:

1. Den i 11 § denna förordning angivna tidrymden skall räknas från och med det taxeringsår, då avdrag för avsättning skett enligt äldre bestämmelser.

2. Taxeringsnämnd, som har att år 1946 till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxera aktiebolag och ekonomiska föreningar, skall i sitt protokoll förteckna i deklaraionshandlingarna redovisade, vid utgången av beskattningsåret kvarstående avsättningar till ovan omförmälda fonder.

Det åligger länsstyrelsen att snarast möjligt efter det att taxeringsnämnderna år 1946 avslutat sitt arbete till arbetsmarknadskommissionen i två exemplar lämna uppgift om storleken av dessa avsättningar och om taxeringsår, varå de belöpa, samt att, om ändring i meddelade beslut rörande fondavsättningar enligt äldre bestämmelser därtill föranleder, ofördröjligen tillställa arbetsmarknadskommissionen erforderliga tilläggsuppgifter.

3. Skattskyldig, som verkställt avsättning till fond för inventarier och varulager, äger att före den 1 oktober 1946 till arbetsmarknadskommissionen inkomma med anmälan, huruvida kvarstående fondavsättningar komma att av honom redovisas såsom fond för varulager eller såsom fond för inventarier enligt denna förordning eller med angivna belopp uppdelas å dessa fonder samt huruvida avsättning verkställts jämlikt 2 § 3 mom. första stycket förordningen den 12 juni 1942. Avlämnas icke sådan anmälan, skola fondavsättningarna av arbetsmarknadskommissionen fördelas med lika belopp å de båda fonderna, därom kommissionen har att underrätta den skattskyldige och länsstyrelsen.

4. Vid återförande till beskattning av fondavsättning, som skett enligt de äldre förordningarna, skola de däri meddelade bestämmelserna rörande ef-

¹ Senaste lydelse se SFS 1944, nr 277.

² Senaste lydelse se SFS 1944, nr 279.

terbeskattning tillämpas, därvid dock ränta å påförda utskylder skall utgå för det antal år, som föranledes av bestämmelserna i 10 § denna förordning, jämförda med punkt 1 här ovan.

5. I övriga här ovan ej särskilt angivna delar, skola förordningarna den 17 juni 1938 och den 12 juni 1942 upphöra att gälla den 31 december 1946, såvitt angår fonder för byggnader, för inventarier och varulager och för arbeten i gruva.

Vid 1947 års taxering må skattskyldig, som driver rederirörelse, beräkna avsättningar till fonder för inventarier och varulager samt fartyg enligt äldre bestämmelser, därest härigenom större avdrag än enligt denna förordning skulle erhållas.

Deklarationer, avgivna av skattskyldig, som åtnjutit avdrag för avsättning till konjunkturinvesteringsfond eller investeringsfond enligt äldre bestämmelser, må icke förstöras, förrän fonden tagits i anspråk för sitt ändamål eller efterbeskattning ägt rum.

F ö r s l a g

till

ändrad lydelse av punkt 3 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen.

Såsom intäkt — — — för den anställdes räkning (jfr dock punkt 8 här nedan).

Angående värdesättningen — — — därmed minskas.

Vad skattskyldig såsom bidrag till förvärvande av tillfredsställande bostad för sig och sin familj uppburit av den, hos vilken han såsom tjänsteman utan ledande ställning eller arbetare är eller varit anställd, eller av denne närstående företag må efter beskattningsnämnds beprövande undantagas från beskattning i vad det uppburna bidraget icke överstiger 3 000 kronor. Återstoden av bidraget, dock lägst 1 000 kronor och högst 5 000 kronor, må på ansökan av skattskyldig, som ovan avses, efter beskattningsnämnds beprövande fördelas till beskattning på de fem beskattningsår, som infalla närmast efter det, då bidraget blivit för denne tillgängligt för lyftning. Om den skattskyldige avlidit före utgången av nämnda tidsperiod, skola belopp, som enligt oförmälda fördelning belöpa å det beskattningsår, varunder dödsfallet skett, och senare beskattningsår, icke tagas till beskattning.

M O T I V

KAPITEL I.

Nu gällande lagstiftning.

1. Kortfattad redogörelse för lagstiftningens tillkomst.

Sedan fråga uppkommit om att vid beskattning särskilt gynna investeringar, som av näringslivet företogs under lågkonjunkturer, samt överläggningar härom ägt rum inom finansdepartementet med representanter för näringslivet, lät *Sveriges industriförbund* utarbета och till departementschefen överlämna en den 26 januari 1938 dagtecknad *promemoria* i saken.

I denna underströk förbundet betydelsen av att en klok konsolideringspolitik inom näringslivet erhöile stöd från statsmakternas sida vid skattelagstiftningens utformande och skattebördans avvägning samt erinrade om den av 1936 års skattekommitté föreslagna, numera genomförda fria avskrivningen av inventarier för vissa skattskyldiga. Sedan förbundet härefter berört frågan om lättnader i beskattningen såsom ett led i konjunkturpolitiken, föreslog förbundet, att industriföretagen skulle få möjlighet att under goda tider verkställa avsättningar av intjänad vinst till en särskild fond. För denna fond skulle gälla, att avsättningarna till fonden gjordes skattefria, att de belopp, varmed fonden sedermera minskades, alltid utgjorde skattepliktig intäkt samt att avskrivningar å under året anskaffade byggnader och varulager, även i vad de överstege vad som i sådant hänseende enligt gällande skattelagar medgaves, skulle intill det belopp, varmed fonden under samma år minskats, vara i beskattningshänseende avdragsgilla. De avsatta medlen borde i viss omfattning även få utnyttjas till täckande av sedermera uppkommen förlust för företaget. Avdragsrätt för fondavsättning borde endast tillkomma företag med fri avskrivningsrätt och medel, som mer än 10 år kvarstode i fonden, skulle återföras till vinst- och förlusträkningen.

Förbundet framhöll, att en anordning i syfte att främja näringsföretagens konsolidering i huvudsaklig överensstämmelse med dessa riktlinjer vore förenad med den betydelsefulla fördelen, att hithörande regler kunde göras få och enkla och att tillämpningen icke torde från det allmännas sida nödvändiggöra någon kontroll av mer invecklad beskaffenhet.

Sedan frågan gjorts till föremål för ytterligare undersökningar inom finansdepartementet, anfördes härom i en *departementspromemoria* av den 16 maj 1938 bland annat, att det kunde ifrågasättas, huruvida av en lagstiftning efter de enkla linjer, som sålunda ifrågasatts, kunde utvinnas en

sådan effekt ur konjunkturutjämningsynpunkt, som avsetts med densamma, och att vägande skäl syntes föreligga mot att nu genomföra en lagstiftning i dylik form. Däremot skulle måhända försöksvis kunna för viss tid införas en modifierad form av den ifrågasatta lagstiftningen. Sålunda framhölls i promemorian att den närmast till hands liggande lösningen vore den, att om fonden ej inom viss tid från avsättningen, förslagsvis sex år, toges i anspråk, den beskattning finge träda i kraft, som skulle hava ägt rum, om avdrag för avsättningen aldrig medgivits. Sådan efterbeskattning föreslogs även för det fall att företaget före utgången av de sex åren toge fondmedel i anspråk för annat ändamål än det, för vilket de avsatts, eller för annat beskattningsår än sådant, då dess ianspråktagande enligt lagstiftningen i fråga medgäves.

Därefter behandlades i promemorian ganska utförligt även frågan om ränta vid efterbeskattning. Övervägandena i denna del resulterade i ett förslag om en räntesats av 3 procent per år på efterbeskattade utskylder. I promemorian föreslogs därjämte, att det borde ankomma på Kungl. Maj:t att efter hörande av kommerskollegium och riksbanksfullmäktige besluta, när fondernas användning skulle få äga rum. Lagstiftningen borde endast avse aktiebolag med fri avskrivning och gälla inkomst av rörelse samt äga tillämpning under de beskattningsår, för vilka taxering verkställdes åren 1939 och 1940. Avsättning borde tillåtas till fond för byggnader och då begränsas till 10 procent av årsvinsten och 2 procent av aktiekapitalet, samt till fond för inventarier och varulager, då avsättning med dubbla beloppet borde kunna medgivas.

Avslutningsvis anfördes i departementspromemorian, att lagstiftningen även borde avse den kommunala beskattningen, enär en annan anordning torde vara ogenomförbar i praktiken och lagstiftningens främsta syfte dessutom vore att bidra till undvikande av arbetslöshet under dåliga konjunkturer. Den kunde därför väntas direkt och indirekt komma kommunerna i hög grad till godo. Lagstiftningens tillämpning jämväl å kommunalbeskattningen syntes därför vara sakligt påkallad.

Kammarrätten, som yttrade sig över departementspromemorian och därvid fogat författningsutkast, anförde, att det starkt kunde ifrågasättas, huruvida det syfte, industriförbundet med sin framställning velat vinna, ernådades med de bestämmelser utkastet innehöll. Utkastet innefattade på så gott som alla punkter en försämring av den rätt industriförbundet avsett att förskaffa företagen. Om det vid sådant förhållande kunde antagas, att aktiebolagen icke i någon större utsträckning komme att begagna sig av avsättningsrätten, kunde med fog ifrågasättas, huruvida författningen borde komma till stånd. Med hänsyn därtill och då möjlighet till missbruk i visst avseende även med författningens föreslagna lydelse förelåge — nämligen därutinnan att de skattskyldiga kunde bereda sig otillbörlig skattelindring genom investering av fonderade medel i byggnader, vilka därefter försåldes med vinst utan att dock skattepliktig realisationsvinst förelåge — avstyrkte kammarrätten författningsförslaget antagande.

Kommerskollegium uttalade däremot sin anslutning till syftet att för näringsdrivande aktiebolag möjliggöra en fondbildning av särskilt slag med konsoliderande och konjunkturutjämnande verkan.

Sveriges industriförbund ansåg, att möjligheterna att befrämja en konjunkturutjämnning endast i mycket reducerad omfattning torde kunna realiseras med en lagstiftning på grundval av det föreliggande utkastet. Förbundet föreslog under alla förhållanden en utsträckning av den tid, inom vilken fond skulle tagas i anspråk, från sex till tio år samt anförde i fråga om räntan å efterbeskattade medel, att denna i viss mån torde få karaktär av straffränta, vilket borde undvikas. Efter en tämligen ingående behandling av detta spörsmål framhöll förbundet, att räntesatsen i varje fall borde sänkas, åtminstone till 2 procent och att ingen räntebetaldningsskyldighet borde föreligga för företag som gjort avsättning och sedermera icke fått taga fonden i anspråk.

I *proposition* nr 319 till 1938 års riksdag framlades förslag i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementspromemorian innehöll. Departementschefen underströk i propositionen angelägenheten av att det allmänna såvitt möjligt bidrager till och underlättar en utjämning av de växlingar i produktion och sysselsättning, som följa med de ekonomiska konjunkturer-na, samt erinrade om att liknande synpunkter i stigande grad vunnit beaktande inom olika områden av statsverksamheten. Sålunda hade åtgärder vidtagits för upprätthållande i möjligaste mån och en utökning i vissa avseenden av statens och kommunernas egen verksamhet under depressionstider. Värdet härav ökades väsentligt, om anpassningen understöddes av åtgärder, ägnade att öka industriens möjligheter att under en lågkonjunktur bereda sysselsättning åt sina anställda genom att då verkställa i och för sig önskvärda byggnadsarbeten, tillverka och anskaffa behövliga maskiner och andra inventarier samt i viss utsträckning fabricera varor för användning, när konjunkturen åter förbättrades.

Efter att hava berört de fördelar, som den föreslagna lagstiftningen medförde för näringslivet, framhöll departementschefen, att dessa fördelar i viss mån vore att betrakta som konsekvenser av en följdriktig utbyggnad av rätten till fri avskrivning och att de vunnes på bekostnad av vissa uppoffringar från det allmänna sidan, vilka emellertid framstode såsom motiverade, om genom anordningen ernåddes en ur konjunktursynpunkt ändamålsenligare tidsfördelning av den privata produktionsverksamheten. Att en definitiv skatteförlust för det allmänna inträdde blott under förutsättning av en vinst i angivet hänseende, säkerställdes om på föreslaget sätt Kungl. Maj:t ägde bestämma den tidpunkt då de fonderade medlen med skatterättslig verkan finge tagas i anspråk för avsett ändamål.

Departementschefen underströk i fråga om räntan, att det här gällde en i näringslivets intresse medgiven kredit för vissa skattebelopp, en uppskjuten skatt alltså och ej en eftertaxering i gängse mening. Sedan detta spörsmål ytterligare belysts, förklarade departementschefen att han funnit räntesatsen 3 procent väl avvägd. Hinder borde ej möta att, om förhållandena i framtiden därtill föranledde, till övervägande upptaga frågan om en nedsätt-

ning av räntan. Departementschefen funne det rimligt, att ränta utginge efter 2 procent, om ett företag överhuvud ej genom Kungl. Maj:ts beslut satts i tillfälle att disponera de fonderade medlen för avsett ändamål.

I fråga om utsträckande av tiden för efterbeskattning utöver i departementspromemorian föreslagna sex år anförde departementschefen, att såsom skäl härför åberopats, att den möjliga dispositionstiden borde kunna täcka en hel konjunkturväg. Anledning därtill finnes emellertid icke, eftersom avsättningarna skulle ske under en utpräglad högkonjunktur och få tänkas disponerade inom loppet av en efterföljande depression. Departementschefen tillstyrkte därför i denna del det föreliggande förslaget.

Enligt propositionen skulle avsättningar medgivas under tre år eller vid taxeringar åren 1939, 1940 och 1941.

I anledning av propositionen väcktes vid 1938 års riksdag vissa *motioner*. Sålunda yrkade herr *Roos* m. fl. i motion I: 361, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande näringslivets medverkan till krisberedskapen på sådant sätt, att företagen genom lån eller skattelättnader uppmuntrades att under lågkonjunktur arbeta på lager eller igångsätta andra slag av arbeten. Herrar *von Stockenström* och *Anton Pettersson* hemställde i motion I: 362 samt herr *Pettersson* i Rosta m. fl. i motion II: 513, att riksdagen måtte besluta att den förevarande förordningen måtte utsträckas att avse jämväl ekonomiska föreningar. Slutligen hemställde herrar *Nordenson* och *Ekströmer* i motion nr I: 363 om viss omarbetning av författningsförslaget, innebärande att beslut om rätt att taga investeringsfond i anspråk endast borde lämnas näringslivet i dess helhet.

1938 års *bevillningsutskott* uttalade i betänkande nr 33, att inom utskottet yppats farhågor för att de föreslagna reglerna, särskilt då de tillämpades vid sidan av de friare avskrivningsreglerna, skulle kunna under vissa år föranleda en alltför stark minskning av kommunernas beskattningsunderlag. Emellertid förordade utskottet, att den föreslagna lagstiftningen finge prövas under den av Kungl. Maj:t föreslagna tiden, men förutsatte, att tillämpningen av bestämmelserna under denna tid noggrant följdes och att utredning verkställdes angående lagstiftningens verkningar. I anledning av motionen I: 361 uttalade utskottet bl. a. att även lån av allmänna medel kunde ifrågasättas i det syfte motionen angåve men att spørsmålet härom ej vore av beskaffenhet att böra upptagas till prövning i detta sammanhang. Utskottet tillstyrkte det i motionerna I: 362 och II: 513 framställda förslaget om lagstiftningens utsträckande till ekonomiska föreningar. De i motionen I: 363 framförda synpunkterna funne utskottet beaktansvärda men kunde på anförda skäl ej tillstyrka bifall till det framställda yrkandet.

Sedan *riksdagen* godkänt av utskottet framlagt förslag, utfärdades *förordning den 17 juni 1938, nr 384, angående rätt för svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till konjunkturinvesteringsfond*.

Frågan om förlängning av rätten till fondavsättningar enligt 1938 års förordning upptogs till behandling i *proposition* nr 247 till 1941 års riksdag. I denna föreslogs, att 1938 års förordning skulle äga tillämpning jämväl beträffande beskattningsår, för vilka taxering verkställdes åren 1942, 1943 och 1944.

En *motion* I: 96 i likartat syfte hade tidigare under samma riksdag väckts av herrar *Velander* och *Sylvan*.

I en i anledning av propositionen inlämnad motion I: 311 yrkade herr *Hagberg* i Luleå m. fl., att propositionen måtte avslås.

Sedan *bevillningsutskottet* i betänkande nr 28 tillstyrkt propositionen och riksdagen godkänt utskottets förslag, utfärdades *förordning den 20 juni 1941, nr 433, om fortsatt rätt för svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till konjunkturinvesteringsfond*.

Vissa med den sålunda genomförda lagstiftningen sammanhängande frågor ägnades härefter fortsatt uppmärksamhet inom finansdepartementets skatteberedning. I en av nuvarande regeringsrådet, juris doktorn *Carl W. U. Kuylenstierna* upprättad, den 24 januari 1942 dagtecknad *promemoria* berördes till att börja med frågan om de skattskyldigas ställning, vilkas varulager under kriget minskats utan att kunna åter ersättas, samt föreslogs ett utbyggande av den provisoriska lagstiftningen om konjunkturinvesteringsfonder på sådant sätt, att erforderlig skattefri fondavsättning för nedskrivning av sedermera anskaffat ersättningslager finge göras. I *promemorian* föreslogs sålunda införande av fonder för ersättande av förkrigslager. Då dessa fonder äro av krisartad beskaffenhet och, efter vad de sakkunniga senare föreslå, böra upphöra så snart mera normala förhållanden inträtt, förbigås dessa fonder i fortsättningen.

I *promemorian* föreslogs vidare rätt att använda medel, som avsatts till fond för inventarier och varulager, även för sådant arbete i gruva, som ej vore hänförligt till anskaffning av inventarier och varulager. Benämningen konjunkturinvesteringsfond föreslogs ändrad till investeringsfond.

Beträffande avdragsrättens begränsning ifrågasattes i *promemorian* ingen annan saklig ändring för tidigare införda och nu föreslagna fonder än att med hänsyn till ändrad prisnivå den gällande spärren i förhållande till aktiekapitalets storlek borde ändras så att avsättning skulle kunna ske till investeringsfond för byggnader med högst 3 procent av aktiekapitalet och till investeringsfond för inventarier och varulager med högst 6 procent av aktiekapitalet; i båda fallen skulle dock fortfarande regeln om viss begränsning i förhållande till årsvinsten gälla.

Som resultat av *promemorian* framlades utkast till förordning, vilken skulle ersätta förordningen den 20 juni 1941 och avse rätt till fondavsättning under samma år som sistnämnda förordning, d. v. s. de beskattningsår, för vilka taxering verkställdes åren 1942—1944.

De myndigheter, som yttrade sig över promemorian, intogo i allmänhet en välvillig ståndpunkt till de framlagda förslagen.

Två länsstyrelser ifrågasatte, att insättning i riksbanken skulle uppställas såsom villkor för avdragsrätten.

I *proposition* nr 234 till 1942 års riksdag tillstyrkte departementschefen, som dock uttalade vissa betänkligheter mot förslaget om avsättningsrätt till investeringsfond för ersättande av förkrigslager och betonade denna anordnings tillfälliga karaktär, en lagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med det i promemorian framlagda förslaget.

I fråga om storleken av den avdragsgilla avsättningen till investeringsfond för ersättande av förkrigslager förklarade departementschefen bl. a., att där lagerminskningen förorsakats av statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig, av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning, det syntes böra göras möjligt att såvitt anginge det sålunda avgångna lagret återställa den dolda reserv, som med utgångspunkt från priserna vid beskattningsårets utgång skulle funnits vid denna tidpunkt, om lagertillgångarna då varit kvar.

I fråga om fondmedlens insättande i riksbanken uttalade departementschefen, att förslaget härom vore uttryck för en i och för sig naturlig tankegång, som dock ej kunde förordas, då genomförandet av densamma skulle möta stora administrativa svårigheter.

1942 års *bevillningsutskott* underströk i betänkande nr 30, att den år 1938 genomförda lagstiftningen till sin natur vore en beredskapslagstiftning och att enligt utskottets mening en lagstiftning av denna art under rådande förhållanden icke kunde undvaras. Utskottet hade ej heller något att erinra mot att denna beredskapslagstiftning utbyggdes till att omfatta jämväl rätt till avdrag för avsättning till investeringsfonder för ersättande av förkrigslager och för arbeten i gruva.

Sedan riksdagen godkänt vad bevillningsutskottet föreslagit, utfärdades *förordning* den 12 juni 1942, nr 371, om rätt att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till investeringsfond.

Efter utfärdande av 1942 års förordning hava hos Kungl. Maj:t vissa framställningar gjorts om ändringar i gällande bestämmelser angående investeringsfonder m. m.

I en den 10 december 1942 dagtecknad skrivelse hemställde *Sveriges industriförbund* dels att bestämmelserna rörande konjunkturinvesteringsfonder och investeringsfonder måtte arbetas samman till en enda författning, dels ock att enhetliga regler måtte utfärdas angående rätten att taga i anspråk under olika år gjorda fondavsättningar.

Sveriges redareförening förklarade sig i en den 16 december 1942 dagtecknad skrivelse instämma i industriförbundets framställning.

Vidare hemställde *Sveriges lantbruksförbund* i en den 2 juni 1943 dagtecknad skrivelse dels om utfärdande av tilläggsbestämmelser till 1938 års förordning av innebörd, att tidsfristen för ianspråktagande av avsatta fond-

medel utsträcktes från sex till åtta år, dels ock att bestämmelser måtte meddelas angående ianspråktagande av de jämlikt 1938 års förordning avsatta konjunkturinvesteringsfonderna för inventarier och varulager.

Slutligen hemställde *Sveriges redareförening* i skrivelse den 14 januari 1944 om bl. a. utvidgad rätt för rederierna att verkställa skattefria fondavsättningar för nyanskaffning och reparation av fartyg.

I anledning av de sålunda gjorda framställningarna utarbetades inom *finansdepartementets rättsavdelning* en *promemoria* rörande investeringsfonder och särskilt rederiföretagens rätt att göra avsättningar till dylika fonder. I promemorian upptogs till behandling, förutom de i förenämnda skrivelser berörda frågorna, bl. a. jämväl spörsmålet om utvidgning av 1942 års förordning till att gälla även fondavsättningar under åren 1944—1946 (motsvarande räkenskapsår).

Vidare behandlades i promemorian en vid 1943 års riksdag i interpellation i andra kammaren av herr *Wiberg* berörd fråga om utvidgad avdragsrätt i sådana fall, då avsättning till investeringsfond för inventarier och varulager föranleddes av eldsolycka eller därmed jämförlig anledning. I detta avseende föreslogs, att i dylika fall avsättning till investeringsfond för inventarier och varulager finge, utan hinder av eljest gällande spärrbestämmelser, ske med ett belopp motsvarande ersättningsbeloppet.

I promemorian behandlades vidare ingående frågan om avdragsrätt för avsättning till investeringsfond för fartyg. Då den särskilda avdragsrätt som här behandlats och som på grundval av promemorian i stort sett infördes är föranledd av krisförhållanden och sålunda av temporär beskaffenhet, lämnas icke någon närmare redogörelse för lagstiftningen i denna del.

Efter remissbehandling framlades *proposition* i ämnet, nr 263, till 1944 års riksdag i huvudsaklig överensstämmelse med promemorians innehåll.

Propositionen innebar i huvudsak följande: Den i 1938 års förordning stadgade tidsfristen av sex år, inom vilken fondmedel efter särskilt bestämmande av Kungl. Maj:t kunde tagas i anspråk och som beträffande under år 1938 eller motsvarande räkenskapsår gjorda avsättningar utginge under år 1944, föreslogs skola utsträckas till det beskattningsår, för vilket taxering verkställs år 1947. Beträffande 1942 års förordning föreslogs till en början utvidgning av densamma till att avse jämväl fondavsättningar, som ägde rum under beskattningsår, för vilka taxering verkställs åren 1945—1947. Den, som bedreve rederirörelse med ång- eller motorfartyg i utrikes fart, skulle äga åtnjuta avdrag för avsättning till investeringsfond för fartyg dels för framtida anskaffning av ersättningstonnage och dels för underhålls- och reparationsarbeten å fartyg.

Dessutom upptogs departementspromemorians förslag om utvidgad avdragsrätt för avsättning till fond för inventarier och varulager, då avsättningen föranletts av inträffad eldsvåda eller därmed jämförlig anledning.

Under riksdagsbehandlingen i anledning av förevarande proposition väcktes bl. a. följande motioner.

Herrar *Nordenson* och *Axel Ivar Anderson* hemställde i motion I: 61 samt herr *Lundberg* i Hälsingborg m. fl. i motion II: 92, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande omarbetning och utvidgning av gällande lagstiftning om rätt att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till investeringsfond samt att för riksdagen snarast måtte framläggas det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Berörda utredning borde enligt motionärernas förslag ha till syfte bland annat, att en sammanarbetning av hithörande bestämmelser till en författning skulle äga rum, att näringsföretagen själva borde få bestämma tidpunkten, då fonderna finge tagas i anspråk, att under alla förhållanden den tidsperiod, varunder beslut härom må av Kungl. Maj:t meddelas, skulle förlängas, att till fond avsatta medel skulle få utnyttjas för täckande av förlust å rörelse, att avsättningar för framtida bostadsbyggande skulle få ske i så stor omfattning, som det latenta nybyggnadsbehovet krävde, att möjlighet borde beredas de inom skogsindustrien verksamma företagen att upplägga investeringsfonder för framtida skogsvårdsarbeten, att rätt till skattefria avsättningar för framtida investeringar även borde beredas jordbrukarna, att utvidgad rätt till skattefria avsättningar borde medgivas rederinäringen samt att skattefria fonderingar skulle få äga rum för förvärv av malmfyndigheter.

Herrar *Nordenson* och *Axel Ivar Anderson* hemställde i motion I: 62 samt herr *Lundberg* i Hälsingborg m. fl. i motion II: 93 att riksdagen för sin del måtte besluta bestämmelser om rätt att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till investeringsfond för bostadsbyggnader i huvudsaklig överensstämmelse med vid motionerna fogat utkast till författningstext.

1944 års *bevillningsutskott* tillstyrkte i sitt av riksdagen godkända betänkande nr 42 Kungl. Maj:ts proposition samt framhöll i anledning av motionerna I: 61 och II: 92 samt I: 62 och II: 93 att, enligt vad utskottet inhämtat, vid den översyn av ifrågavarande författningsbestämmelser, som vore avsedd att äga rum, frågan om avdragsrätten för avsättning till investeringsfond för bostadsbyggnader torde komma under omprövning. Utskottet, som funne önskvärt att så skedde, ville för sin del förordna, att vid berörda utredning jämväl undersöktes, huruvida och under vilka förutsättningar avdragsrätt för investeringar till olika ändamål skulle kunna medgivas jordbrukare. Beträffande övriga i motionerna I: 61 och II: 92 framställda önskemål med avseende å hithörande bestämmelser, i den mån dessa önskemål icke blivit tillgodosedda genom propositionen, funne sig utskottet i detta sammanhang ej kunna ingå på ett närmare bedömande av desamma.

I anledning av riksdagens beslut utfärdade Kungl. Maj:t den 9 juni 1944 *förordningarna nr 277 om ändrad lydelse av 6 § förordningen den 17 juni 1938, nr 384, angående rätt för svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till konjunkturinvesteringsfond* samt nr 279 om ändring i *förordningen den 12 juni 1942, nr 371,*

om rätt att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till investeringsfond.

2. Den gällande lagstiftningens syftemål och fondernas karaktär.

Av den nu lämnade redogörelsen framgår, att förut angivna lagstiftningsåtgärder haft delvis olika syften. Medan de år 1938 inrättade fonderna för byggnader samt för inventarier och varulager togo sikte på en utjämning av växlingarna i produktion och sysselsättning, avsåg däremot den år 1942 nytillkomna fonden för ersättande av förkrigslager att *dels* bereda en lindring i den beskattning, som bleve en följd av att vinst vid av kristiden orsakad minskad lagerhållning framträdde, och *dels* undanröja de olägenheter, som eljest skulle följa av att företagen för att undgå sådan beskattning köpte varor i konstlad omfattning under en period av varuknapphet. Den avdragsrätt, som samtidigt härmed infördes vid avsättning till fond för arbeten i gruva, innebar i huvudsak, att man för gruvrörelsen ville förverkliga samma syftemål som med 1938 års fonder, vilka för övrigt kvarstodo enligt 1942 års författning. Genom fonderna för fartyg, vilka fonder infördes 1944, togs hänsyn till önskvärdheten av att vidmakthålla och utveckla den svenska i utrikes fart gående handelsflottans kapacitet och att möjliggöra uppskov med nybyggnader och reparationer till en senare tidpunkt, då tillgången på arbetskraft och materiel förbättrats.

Konjunkturinvesteringssfonderna och investeringsfonderna utgöra i civilrättslig mening en del av företagets eget kapital. Denna del av kapitalet kan, då fonden upplagts av icke beskattade medel, sägas vara belastad med en skatteskuld, som emellertid är villkorlig såtillvida att den bringas att upphöra, när fonden användes i enlighet med författningens föreskrifter. Företagaren är icke tvingad att använda fonden på avsett sätt, men skattebestämmelserna äro så utformade att fondens ianspråktagande på annat sätt än författningen förutsatt medför att den villkorliga skatteskulden utkräves jämte ränta genom s. k. efterbeskattning.

3. Översikt av gällande bestämmelser.

De fonder, som kunnat eller kunna bildas enligt ifrågavarande författningar, äro av två slag nämligen:

konjunkturinvesteringssonder, enligt 1938 års förordning, för vilka avdrag fått ske vid taxeringar åren 1939, 1940 och 1941; samt

investeringsfonder, enligt 1942 och 1944 års förordningar, för vilka avdrag fått ske eller få ske vid taxeringar från och med år 1942 till och med år 1947.

Till sistnämnda kategori fonder räknas även avsättningar, som medgivits enligt 1941 års sedermera upphävda förordning.

Konjunkturinvesteringsfonderna äro av två slag nämligen:
 konjunkturinvesteringsfond för byggnader samt
 konjunkturinvesteringsfond för inventarier och varulager.

Investeringsfonderna äro av fem olika slag nämligen:
 investeringsfond för byggnader,
 investeringsfond för inventarier och varulager,
 investeringsfond för arbeten i gruva,
 investeringsfond för ersättande av förkrigslager samt
 investeringsfond för fartyg.

Beträffande de första fyra slagen av fonder har avdrag för avsättning fått ske från och med 1942 års taxering och för investeringsfond för fartyg från och med 1944 års taxering.

Avsättning, för vilken avdrag till ifrågavarande fonder medgives, må för visst beskattningsår ej överstiga nedan angivna procent av årsvinsten enligt vederbörligen fastställd balansräkning för beskattningsåret och ej heller såvitt angår aktiebolag nedan angivna procent av aktiekapitalet:

	Av års- vinsten	Av aktie- kapitalet
Konjunkturinvesteringsfond för byggnader	10	2
konjunkturinvesteringsfond för inventarier och varulager	20	4
investeringsfond för byggnader	10	3
investeringsfond för inventarier och varulager samt	20	6
investeringsfond för arbeten i gruva		

Från och med 1944 års taxering gäller dock i fråga om investeringsfond för inventarier och varulager, att skattskyldig, som på grund av statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig, av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning under beskattningsåret åtnjutit ersättning för maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier, må avsätta till investeringsfond för inventarier och varulager ett belopp, högst motsvarande det, varmed ersättningen ingår i den skattepliktiga inkomsten för ifrågavarande år.

I fråga om investeringsfond för ersättande av förkrigslager gälla särskilda regler. Beträffande dessa må här anmärkas, att vid lagerminskning på grund av statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig, av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning avsättningsbeloppet må beräknas till skillnaden mellan kostnaden för att anskaffa ett mot lagerminskningen svarande lager vid utgången av det beskattningsår taxeringen avser och sagda anskaffningskostnad.

I fråga om avsättning till investeringsfond för fartyg gälla särskilda bestämmelser *dels* för anskaffning av ersättningstonnage och *dels* för underhålls- och reparationsarbeten.

Rätt till avdrag för fondavsättning tillkommer

beträffande fonder för byggnader samt fonder för inventarier och varulager endast aktiebolag och ekonomiska föreningar, vilka åtnjuta fri avskrivning, dock att fr. o. m. 1944 års taxering sådan rätt till avdrag för av-

sättning till investeringsfond för inventarier och varulager jämväl tillkommer annan skattskyldig, som på grund av statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig, av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning under beskattningsåret åtnjutit ersättning för maskiner eller för andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier,

beträffande fond för arbeten i gruva endast aktiebolag och ekonomiska föreningar,

beträffande fond för fartyg endast den som driver rederirörelse med ång- eller motorfartyg i utrikes fart.

Avdrag må icke för samma beskattningsår åtnjutas både för avsättning till fond för inventarier och varulager och för fond för fartyg, där ej den skattskyldige förutom rederirörelse jämväl driver annan rörelse.

Följande fonder må tagas i anspråk för nedan angivna ändamål:

fond för byggnader: för avskrivning å byggnader, som uppförts under samma beskattningsår;

fond för inventarier och varulager: för avskrivning å maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier samt nedskrivning å råvaror, hel- och halvfabrikat med högst ett belopp motsvarande kostnaden för tillverkning eller anskaffning av dylika tillgångar under samma beskattningsår, därvid skall iakttagas att tillgång, som av den skattskyldige förvärvats från annan rörelseidkare, vilken är med den skattskyldige förbunden i väsentlig ekonomisk intressegemenskap, må medräknas endast om tillgången tillverkats under beskattningsåret; samt

fond för arbeten i gruva: för undersökningsarbete, förberedande arbete och tillredningsarbete under beskattningsåret i gruva, stenbrott eller annan liknande fyndighet.

Hinder möter ej att taga i anspråk investeringsfond för inventarier och varulager för de ändamål som nyss angivits för investeringsfond för arbeten i gruva eller att taga i anspråk investeringsfond av senare slaget för de ändamål som nyss angivits för fond av förra slaget. Investeringsfond för arbeten i gruva må dock av annan än den som tillgodonjuter fri avskrivning å maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier tagas i anspråk endast för sådana arbeten i gruva som ovan sägs.

Även i fråga om rätten att taga i anspråk fonder för ersättande av förkrigslager och för fartyg hava särskilda föreskrifter meddelats.

Rätten att taga i anspråk fonderna grundas dels på direkta föreskrifter i berörda förordningar och dels på särskilda av Kungl. Maj:t med stöd av ifrågavarande förordningar utfärdade kungörelser.

Om fond icke tagits i anspråk i enlighet med sitt ändamål senast under det beskattningsår, för vilket taxering sker under sjätte taxeringsåret efter det då avdraget för avsättningen skett, skall efterbeskattning äga rum för vad som avsatts utan att därefter författningsenligt hava tagits i anspråk för sitt ändamål. Berörda tid av sex år har såvitt angår konjunkturinvesteringfonder utsträckts enligt kungl. förordningen den 9 juni 1944, nr 277, om ändring av 1938 års förordning.

Sammanställning rörande konjunkturinvesteringssfonders och investeringsfonders ianspråktagande och efterbeskattning.

Tax- år då av- drag sker	Avdrag avser	Taxeringsår, då ianspråktagande av investeringsfond (konjunkturinvesteringssfond) må redovisas eller efterbeskattning (X) skall ske												
		1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
1939	Kb Ki	Kb ¹												
1940	Kb Ki	Kb ¹	Kb ¹	Kb ²			X							
1941	Kb Ki	Kb ¹	Kb ¹	Kb ²			X							
1942	BIGE		BIGE	BIGE	I _s E	I _s I _g ³ G ³ E	I _s I _g ³ G ³ E	I _s EX						
1943	BIGE			BIGE	I _s E	I _s I _g ³ G ³ E	I _s I _g ³ G ³ E	I _s E	I _s E X					
1944	BIGEF				I _s E F _u	I _s I _g ³ G ³ EF _u	I _s I _g ³ G ³ EF _u	I _s E F _u	I _s E F _u	I _s E F _u X				
1945	BIGEF				I _s E F _u	I _s I _g ³ G ³ EF _u	I _s I _g ³ G ³ EF _u	I _s E F _u	I _s E F _u	I _s E F _u	I _s E F _u X			
1946	BIGEF				I _s I _g ³ G ³ EF _u	I _s I _g ³ G ³ EF _u	I _s I _g ³ G ³ EF _u	I _s E F _u	I _s E F _u	I _s E F _u	I _s E F _u X			
1947	BIGEF				I _s I _g ³ G ³ EF _u	I _s I _g ³ G ³ EF _u	I _s I _g ³ G ³ EF _u	I _s E F _u	I _s E F _u	I _s E F _u	I _s E F _u	I _s E F _u X		

Förklaringar:

Kb = konjunkturinvesteringssfond för byggnader.

Ki = konjunkturinvesteringssfond för inventarier och varulager.

B = investeringsfond för byggnader.

I = investeringsfond för inventarier och varulager.

G = investeringsfond för arbeten i gruva.

E = investeringsfond för ersättande av förkrigslager.

F = investeringsfond för fartyg.

I_s = investeringsfond för inventarier och varulager i den mån fråga är om avsättning av ersättning som skattskyldig uppburit för maskiner m. m. på grund av statligt förfogande etc.

I_g = investeringsfond för inventarier och varulager i den mån fråga är om ianspråktagande för undersökningsarbete, förberedande arbete och tillredningsarbete i gruva, stenbrott eller annan liknande fyndighet.

F_u = investeringsfond för fartyg, i den mån fråga är om medel för underhålls- och reparationsarbeten å fartyg.

¹ Kung. 894/1940. — ² Kung. 814/1942 (Endast i den mån den av vederbörande företag bedrivna verksamheten enligt beslut av Kungl. Maj:t förklarats vara av omedelbar betydelse för folkförsörjningen eller rikets försvar.) — ³ Kungl. 111/1945.

Hithörande bestämmelsers innehåll framgår av den här intagna sammanställningen. Det bör beträffande densamma observeras, att tiden för ianspråktagandet angivits med hänsyn till vederbörligt taxeringsår under det att rätten att taga fond i anspråk i författningarna hänföres till beskattningsår. Beskattningsåret är det räkenskapsår, för vilket taxering verkställs under i tabellen angivet taxeringsår, d. v. s. i regel kalenderåret närmast före taxeringsåret.

I fråga om efterbeskattningen gäller att såväl statliga som på grund av taxering till kommunal inkomstskatt utgående utskylder av vederbörande beskattningsnämnd skola påföras den skattskyldige med belopp, som vid debitering för det beskattningsår, avsättningen avsett, skulle tillkommit för den inkomst som efterbeskattas, jämte ränta för sex år efter tre procent eller, där de avsatta medlen ej fått av den skattskyldige tagas i anspråk under något år efter avsättningen, två procent.

Om emellertid skattskyldig tagit fond i anspråk i annan ordning eller vid annan tid än ovan angivits eller beslutat likvidera, skall efterbeskattning omedelbart äga rum, därvid ränta beräknas efter tre procent om året för så många hela år som antalet av de taxeringsår, som förflutit efter det då avdraget för avsättningen skett, till och med det då efterbeskattningen sker.

För efterbeskattningen skola taxeringsförrordningens bestämmelser i vad de röra eftertaxering äga motsvarande tillämpning.

KAPITEL II.

Investeringsfondernas ekonomiska betydelse för de skattskyldiga.

För belysning av de ekonomiska verkningar, avsättning till olika slag av investeringsfonder medföra för de skattskyldiga, har en undersökning verkställt inom kommittén. Resultatet av denna undersökning framlägges i en vid detta betänkande fogad PM, bilaga A, till vilken bilaga de sakkunniga i allt väsentligt hänvisa.

Av undersökningen framgår, att den förmån, en skattefri fondavsättning under vissa förutsättningar innebär, är olika för aktiebolagen och de ekonomiska föreningarna, å ena, samt de enskilda personerna och med dem i beskattningshänseende likställda, å andra sidan.

Förmånen är vidare beroende av det ändamål, för vilket fonden får tagas i anspråk. Om fonden får tagas i anspråk för omkostnader, som redan enligt allmänna beskattningsregler äro avdragsgilla, har förmånen för aktiebolagen och de ekonomiska föreningarna vid nuvarande skattebelastning om »effektivt» 38,8 procent av nettovinsten före skatteavdragen och ett ränteläge av 3 procent angivits till ungefär 4 procent av fonden vid ianspråktagande efter 6 år, motsvarande i genomsnitt icke fullt 0,7 procent av fonden per år.

Användes fonden däremot för avskrivning av byggnader, som icke äro av tillfällig natur, blir förmånen större och växer med byggnadens livslängd.

Skulle fonden få användas för avskrivning av kostnader, vilka icke enligt de allmänna beskattningsreglerna äro avdragsgilla, bleve förmånen störst.

För de enskilda personerna beror förmånen på den skattebörda, som vilar på det översta inkomstkiktet. Denna skattebörda kan vara både större och mindre än för aktiebolagen och de ekonomiska föreningarna. Vidare bör i detta sammanhang påpekas, att enskild skattskyldig, om denne erhöle avsettningsrätt, skulle kunna utjämna den skattepliktiga inkomsten mellan olika år och härigenom i vissa fall uppnå en lindring i skatteprogressionen.

När man här talar om skatteförmåner för olika slag av skattskyldiga och för skattskyldiga i olika inkomstlägen, får man icke bortse ifrån att förmånen för olika skattskyldiga kan te sig olika värdefull på grund av särskilda förhållanden, vilket även i vissa avseenden belyses i promemorian.

De i promemorian angivna siffrorna för skattelindringen få därför icke betraktas såsom ett absolut mått på förmånens betydelse i det särskilda fallet. Procenttalen avse endast att giva en bild av skattereglernas ungefärliga betydelse och den inbördes relationen i den skattelindring, som vid olika situationer uppstår.

KAPITEL III.

Utfallet av den nuvarande lagstiftningen.

1. Statistisk undersökning.

För fullgörande av sitt uppdrag hava de sakkunniga undersökt i vad mån de för närvarande föreliggande möjligheterna att erhålla avdrag för fondavsättningar blivit utnyttjade ävensom i vad mån det statliga och kommunala skatteunderlaget påverkats av dessa avdrag.

För denna undersökning hava de sakkunniga från länsstyrelserna, skatteverket och allmänna ombudet hos mellankommunala prövningsnämnden infordrat uppgifter om fondavsättningarna och fondernas ianspråktagande m. m. Beträffande 1945 års taxeringar grunda sig uppgifterna endast på taxeringsnämndernas beslut. För övriga år hava även prövningsnämndernas beslut i förekommande fall beaktats.

De infordrade uppgifterna hava vid undersökningen sammanställts i olika hänseenden.

Till att börja med har i *tabell nr 1* gjorts en sammanställning, som visar antalet avsättningar, dessas totalbelopp och hur fonderna fördela sig länsvis.

Av denna tabell framgår, att fondavsättningar hittills skett för omkring 96 miljoner kronor, därav omkring 33 miljoner kronor disponerats. De flesta avsättningarna ha förekommit inom storstäderna och å mera betydelsefulla industriorter. Inom Gotlands och Jämtlands län ha inga fondavsättningar ägt rum. Antalet avsättningar uppgår till 1 226, vadan medelstorleken av varje avsättning är omkring 78 000 kronor. Då antalet skattskyldiga, som gjort avsättningar, utgjort 534, är medeltalet av avsatta belopp per skattskyldig under den ifrågavarande perioden ca 180 000 kronor.

Tabell nr 2 fördelar fondavsättningarna med hänsyn till de olika ändamålen. Av tabellen framgår vilket år avsättningen skett ävensom de belopp, som av ifrågavarande avsättningar återstå odisponerade vid slutet av det beskattningsår, för vilket taxering skett år 1945. Det bör anmärkas, att fondernas ianspråktagande i några fall föranlett efterbeskattning.

De största avsättningarna under perioden avse fonder för byggnader med omkring 49 miljoner kronor. Därefter komma avsättningarna till fonder för ersättande av förkrigsagar samt för inventarier och varulager med respektive 23 och 17 miljoner kronor.

Ser man på utvecklingen i tiden finner man, att förhållandevis stora avdrag erhållits vid 1939 års taxeringar i fråga om fonder för byggnader samt

för inventarier och varulager men att avsättningarna vid 1940 års taxeringar gått tillbaka. Därefter visa avsättningarna till ifrågavarande fonder en i hudsak stigande tendens. Utvecklingskurvan för avsättning till fonder för ersättning av förkrigslager uppvisar toppsiffror vid 1942 och 1943 års taxeringar. I övrigt må antecknas, att 1945 års taxeringar visa lägre avsättningar än 1944 års beträffande fonder för arbeten i gruva samt för fartyg.

De fondbelopp, som enligt uppgifterna till 1945 års taxeringar kvarstå vid 1944 års utgång resp. motsvarande beskattningsår, utgöra omkring 63 miljoner kronor. I detta sammanhang torde kunna erinras om den s. k. investeringsreserven för budgetåret 1945/46. Enligt uppgift i proposition nr 265 till 1945 års riksdag innefattar den s. k. allmänna reserven, som framlagts med tanke på den efter världskriget befarade arbetslösheten, anläggningsarbeten och anskaffningar för en total kostnad av ca 790 miljoner kronor och den s. k. särskilda grovarbetsreserven dylika arbeten för ca 240 miljoner kronor.

Tab. 1. Investeringsfonder (konjunkturinvesteringsfonder), redovisade till och med 1945 års taxering samt deras fördelning å län.

	A n t a l		Avsatt belopp 1 000 kr.	Disponerat belopp 1 000 kr.	Åter- stående belopp 1 000 kr.
	skatt- skyldiga	avsätt- ningar			
Stockholms stad.....	87	221	16 923	3 047	13 876
Stockholms län.....	4	13	1 966	1 499	467
Uppsala län	10	15	328	—	328
Södermanlands län	17	40	724	213	511
Östergötlands län.....	25	92	3 054	639	2 415
Jönköpings län.....	16	36	619	251	368
Kronobergs län.....	7	9	28	15	13
Kalmar län.....	11	53	648	152	496
Gotlands län.....	—	—	—	—	—
Blekinge län.....	8	10	1 044	3	1 041
Kristianstads län.....	15	25	603	56	547
Malmöhus län.....	91	136	10 037	1 653	8 404
Hallands län.....	12	50	3 911	1 823	2 088
Göteborgs och Bohus län.....	56	126	21 917	7 917	14 000
Älvsborgs län.....	31	86	5 545	314	5 231
Skaraborgs län.....	8	26	343	44	299
Värmlands län.....	16	32	4 182	2 000	2 182
Örebro län.....	19	37	3 492	729	2 763
Västmanlands län.....	15	46	8 193	4 719	3 474
Kopparbergs län.....	27	67	2 725	245	2 480
Gävleborgs län.....	20	45	3 178	1 709	1 469
Västernorrlands län.....	19	19	5 511	5 365	146
Jämtlands län.....	—	—	—	—	—
Västerbottens län.....	11	20	624	447	177
Norrbottnens län.....	9	22	107	14	93
Summa	534	1 226	95 722	32 854	62 868

Om avsättningarna sättas i förhållande till det till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt beskattningsbara beloppet, erhållas följande procentuella siffror, som belysa vad avsättningarna för angivna taxeringsår betyda i omedelbar minskning i det statliga skatteunderlaget:

1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945
0·29	0·08	0·15	0·29	0·36	0·32	0·33

Tabell nr 3 visar hur fondavsättningarna fördela sig med hänsyn till rörelsens art. Tabellen visar, att lagstiftningen haft sin största betydelse för metall- och maskinindustrien och att inom denna industri avsättningarna övervägande skett till investeringsfond för byggnader.

I tabellen ha alla poster över 100 000 kronor redovisats i särskild kolumn. Dessa uppgå till omkring 78 procent av sammanlagda avsättningsbeloppet under perioden. De stora avsättningarna ingå alltså med en förhållandevis stor andel i totalbeloppet.

Det förtjänar måhända här påpekas, att lagstiftningen inom varuhandeln i stor utsträckning utnyttjats för avsättningar till investeringsfond för byggnader.

Slutligen har i *tabell nr 4* undersökts vad avsättningarna betyda för det kommunala skatteunderlaget.

Denna undersökning har verkställts sålunda, att det av varje skattskyldig avsatta beloppet fördelats på respektive kommuner efter den andel i rörelseinkomsten, som taxerats inom kommunen. Såvitt annat icke framgått av tillgängliga uppgifter, har man därvid utgått ifrån, att avdragen för avsättning till investeringsfond blivit till fullo utnyttjade även i kommunalskatt-hänseende. De på varje kommun för visst taxeringsår belöpande avdragen hava därefter sammanräknats och summan jämförts med kommunens skatteunderlag för taxeringsåret.

Då vissa avsättningar påverka den kommunala taxeringen endast i obetydlig grad, har undersökningen av praktiska skäl inskränkts till sådana kommuner, där den av samtliga skattskyldigas avsättningar under visst taxeringsår förorsakade minskningen i skatteunderlaget uppgått till icke alltför obetydligt belopp. Såsom gräns har i sådant hänseende valts en minskning i skatteunderlaget av 4 000 kronor i beskattningsbar inkomst. Det må nämnas, att vid 1945 års taxeringar antalet kommuner, inom vilka avsättningarna betytt mindre än 4 000 kronors minskning i den beskattningsbara inkomsten, uppgått till 433, med en minskning för samtliga kommuner av ca 222 000 kronor eller i medeltal något mer än 500 kronor per kommun, medan motsvarande antal kommuner med mer än 4 000 kronors minskning av den beskattningsbara inkomsten utgjort 158, med en minskning för samtliga kommuner av ca 22 miljoner kronor eller i medeltal 140 000 kronor per kommun. De kommuner, där skatteunderlaget påverkats med åtminstone 4 000 kronor i beskattningsbar inkomst, hava grupperats med hänsyn till den inverkan, som avdragen haft på skatteunderlaget. Såsom framgår av tabellen har uppdelningen skett så att till en första grupp — där betydelsen är minst — hava hänförts de fall, där minskningen icke uppgått till 0,1 pro-

Tab. 2. Sammandrag utvisande fondavsättningar för olika ändamål samt därav disponerade och inestående belopp enligt taxeringar nedannämnda år.

(Beloppen i 1 000 kronor.)

Fond för	1939	1940	1941	1942	1943	1944	1945	Summa
Byggnader								
Avsatt.....	4 994	2 259	4 675	5 819	9 779	9 949	11 932	49 407
Därav disponerat.....	4 447	1 234	4 170	5 363	8 016	382	—	23 612
» inestående.....	547	1 025	505	456	1 763	9 567	11 932	25 795
Inventarier och varu- lager								
Avsatt.....	5 485	985	1 196	1 070	2 735	2 415	3 395	17 281
Därav disponerat.....	212	50	37	699	1 873	37	—	2 908
» inestående.....	5 273	935	1 159	371	862	2 378	3 395	14 373
Arbeten i gruva								
Avsatt.....	—	—	—	212	65	413	227	917
Därav disponerat.....	—	—	—	—	40	—	—	40
» inestående.....	—	—	—	212	25	413	227	877
Ersättande av förkrigs- lager								
Avsatt.....	—	—	25	6 123	7 585	4 746	5 140	23 419
Därav disponerat.....	—	—	—	3 511	2 728	30	—	6 269
» inestående.....	—	—	25	2 612	4 657	4 716	5 140	17 150
Fartyg, underhåll och reparation								
Avsatt.....	—	—	—	—	—	1 321	1 158	2 479
Därav disponerat.....	—	—	—	—	—	—	—	—
» inestående.....	—	—	—	—	—	1 321	1 158	2 479
Fartyg, anskaffning av ersättningsförmåga								
Avsatt.....	—	—	—	—	—	1 683	536	2 219
Därav disponerat.....	—	—	—	—	—	25	—	25
» inestående.....	—	—	—	—	—	1 658	536	2 194
Summa	10 479	3 244	5 896	13 224	19 964	20 527	22 388	95 722
»	4 659	1 284	4 207	9 573	12 657	474	—	32 854
»	5 820	1 960	1 689	3 651	7 307	20 053	22 388	62 868
Beskattningsbart be- lopp för hela riket.	2 830 961	3 010 404	3 126 909	3 645 994	4 543 506	5 242 336	5 613 610	
Övriga skattskyldiga.....	816 081	922 676	890 198	904 118	977 021	1 133 853	1 071 040	
Summa	3 647 042	3 933 080	4 017 107	4 550 112	5 520 527	6 376 189	6 684 650	

Tab. 3. Fondavsättningarnas fördelning med hänsyn till rörelsens art.

(Beloppen i 1 000 kronor.)

	Poster över 100 000 kr.	Summa	Byggnader	Inven- tarier o. varulager	Arbeten i gruva	Ers. av för- krigslager	Fartyg, underh. o. rep.	Fartyg, ansk. av ers. ton.
Bruksrörelse.....	6 421	7 439	5 918	1 273	200	48	—	—
Bryggerier och vattenfabriker.....	—	646	356	116	—	174	—	—
Elektricitets- och kraftverk.....	3 775	3 892	3 818	74	—	—	—	—
Gruvindustri.....	2 369	3 125	2 035	260	717	113	—	—
Kemisk-teknisk industri.....	464	1 913	552	451	—	910	—	—
Livsmedelsindustri.....	2 246	4 096	1 701	2 198	—	197	—	—
Beklädnadsindustri.....	2 859	6 312	2 514	1 119	—	2 679	—	—
Metall- och maskinindustri.....	25 825	30 173	19 768	6 298	—	4 107	—	—
Pappers- och massaindustri samt sågverks- och annan trävaruindustri.....	6 528	7 298	364	662	—	6 272	—	—
Sten-, ler- och annan jordindustri.....	3 689	4 028	390	91	—	3 547	—	—
Textilindustri.....	2 110	3 252	644	675	—	1 933	—	—
Tryckeri- och pappersförädlingsindustri.....	1 455	1 759	1 628	126	—	5	—	—
Agentur-, entreprenads-, exploaterings-, kommis- sions- och speiditionsrörelse.....	530	675	626	20	—	29	—	—
Varuhandel.....	11 638	13 933	8 018	2 680	—	3 235	—	—
Järnvägs-, spårvägs-, automobil- och lufttrafik....	1 289	1 473	495	978	—	—	—	—
Rederier, hamnbyggnader och kanaler.....	3 994	5 671	44	394	—	192	2 815	2 226
Hotell- och restaurantrörelse samt hälsovårds- och kuranstalter.....	—	37	3	18	—	16	—	—
Summa	75 192	95 722	48 874	17 433	917	23 457	2 815	2 226

Tab. 4. Antal kommuner, där avdragen för avsättningar till investeringsfond betyda en minskning i skatteunderlaget med mera än 4 000 kronor taxerad inkomst, och fördelning av antalet med hänsyn till minskningens betydelse i förhållande till kommunens hela skatteunderlag.

Taxeringsår för avdrag	Under 0·1 %	0·1— 0·19 %	0·2— 0·49 %	0·5— 0·99 %	1— 1·99 %	2— 2·99 %	3— 3·99 %	4— 4·99 %	5— 9·99 %	10 % och över	Samman- lagda antalet
1939.....	20	7	7	6	13	2	1	1	2		59
1940.....	26	6	6	3	4	1		1			47
1941.....	27	7	10	6	6	4		1			61
1942.....	25	20	18	19	4	5			3	1	95
1943.....	32	26	33	22	14	8	2	2	2	1	142
1944.....	30	35	33	22	20	9		1	2		152
1945.....	32	16	41	38	22	3		2	2		156
Summa	192	117	148	116	83	32	3	8	11	2	712

cent, till nästa grupp hava hänförs kommuner, där minskningen legat mellan 0,1 och 0,19 procent o. s. v. Såsom en särskild grupp ha upptagits de kommuner, inom vilka avsättningarna medfört mer än 10 procent minskning i skatteunderlaget.

Antalet fall, där det kommunala skatteunderlaget påverkats, uppgår för taxeringsåren 1939—1945 till sammanlagt 3 109, häri inberäknat även de fall där minskningen icke uppgår till 4 000 kronor i beskattningsbar inkomst. Av dessa utvisa endast 139 en minskning i det kommunala skatteunderlaget med över 1 procent och endast 13 ligga över 5 procent. I två fall framtråda siffror, överstigande 10 procent. I det ena har den höga siffran berott på att en enda avsättning verkställdes, som avsett investeringsfond för ersättande av förkrigs-lager. Avsättningen motsvarade i detta fall icke mindre än 19 procent av skatteunderlaget. Det andra fallet förklaras därav, att vederbörande beskatt-ningsnämnd icke iakttagit, att avsättningen bort maximeras i förhållande till årsvinsten, möjligen av den anledningen att vederbörande företag även här kunnat utnyttja rätt att avsätta till investeringsfond för ersättande av för-krigs-lager. Minskningen uppgick här till 10,7 procent.

De sakkunniga hava även undersökt, hur det kommunala skatteunderlaget varierat från år till år inom de kommuner, där avdraget i kommunalskatte-hänseende på angivet sätt överstigit 1 procent av skatteunderlaget.

Beträffande de 139 fall, där skatteunderlaget under åren 1939—1945 på-verkats av fondavsättningarna med mer än 1 procent, visar skatteunderlaget endast i 15 fall samtidigt minskning i förhållande till föregående taxeringsår. Dylik påverkan har i 13 fall drabbat samma kommun endast en gång och i ett fall — varom mera nedan — två gånger. Antalet påverkade kommuner blir vid sådant förhållande 14. En undersökning av hithörande fall har givit följande resultat.

Minskningen i skatteunderlaget till följd av fondavsättningarna ligger i 10 av dessa 15 fall mellan 1 och 2 procent och i 2 fall mellan 2 och 3 procent.

Endast i 3 fall överstiga minskningarna 3 procent och ligga vid 5,3 respektive 8,5 och 10,7 procent.

Minskningen om 5,3 procent inträffade vid 1945 års taxering för en industristad. Skatteunderlagets minskning i förhållande till föregående år utgjorde endast 0,2 procent. Det samlade skattetrycket för 1945 beräknas oförändrat i förhållande till föregående år.

Minskningen om 8,5 procent inträffade vid 1939 års taxering och berörde en industrikommun. Skatteunderlaget hade detta år sjunkit med 21,1 procent jämfört med 1938. Skattetrycket steg samtidigt från 8 kronor till 8 kronor 50 öre per skattekrona. Nedgången i antalet skattekronor var dock endast tillfällig och återhämtades redan vid 1940 års taxering. Under de därpå följande åren steg skatteunderlaget avsevärt och hade år 1944 blivit 3 gånger så stort som år 1939. 1945 inträffade åter en nedgång i skatteunderlaget med icke mindre än 42,8 procent, av vilka emellertid endast 2,4 procent orsakades av fondavsättning. 1945 års skatteunderlag ligger likväl omkring 70 procent över 1938 och 1940 års siffror. Skattetrycket beräknas sänkt från 9 kronor för år 1944 till 8 kronor 80 öre för år 1945.

Minskningen om 10,7 procent inträffade vid 1942 års taxering för en industrikommun och var föranledd av den förut omnämnda avsättningen till investeringsfond för ersättande av förkrigslager. Nedgången i skatteunderlaget från år 1941 utgjorde här 23,6 procent. Det må dock observeras, att 1941 års skatteunderlag var särskild högt. 1942 års skatteunderlag låg i nivå med 1940 års motsvarande siffra, som i sin tur låg 15 procent högre än år 1939. Skattetrycket för 1942 var 80 öre lägre än för 1941.

Utöver den förut omnämnda stegringen i skattetrycket för år 1939 inom en industrikommun förekommer en stegring i skattetrycket endast i 3 av ifrågavarande 15 fall. Stegringen i skattetrycket är i dessa 3 fall obetydlig. I 11 fall ha sålunda de nu undersökta fondavsättningarna icke lett till högre total utdebitering inom kommunen.

Att flertalet av de fall, vilka uppvisa en stor sänkning av skatteunderlaget på grund av fondavsättning, likväl visa stigande skatteunderlag i förhållande till näst föregående års taxering synes i icke ringa omfattning sammanhänga därmed att *dels* de största intrången i det kommunala skatteunderlaget förekomma inom kommuner, där ett enda företags inkomster och åtgärder betyda förhållandevis mycket för berörda skatteunderlag, *dels* dessa företag vid avsättning till investeringsfonder redovisat stigande vinster som motverkat skatteunderlagets hopkrympning genom fondavsättningar.

2. Remissyttranden från länsstyrelserna m. fl.

I samband med att de förut angivna uppgifterna infordrats från länsstyrelserna m. fl. hava de sakkunniga även av dessa myndigheter begärt ett allmänt omdöme om lagstiftningens hittillsvarande tillämpning.

I *flera yttranden* konstateras, att lagstiftningen icke kommit till mera allmän användning. Såsom skäl härför åberopas huvudsakligen bristande kän-

nedom hos de skattskyldiga om förekomsten av ifrågavarande bestämmelser samt lagstiftningens invecklade karaktär.

Allmänna ombudet hos mellankommunala prövningsnämnden framhåller särskilt, att fondavsättning för ersättande av förkrigslager icke varit populär, och anför såsom skäl härför bland annat, att bestämmelserna härom äro rätt invecklade. Liknande uttalanden göras av länsstyrelserna i *Uppsala* och *Blekinge län*.

Länsstyrelserna i *Södermanlands, Älvsborgs, Kopparbergs* och *Västernorrlands län* understryka, att lagstiftningen hittills huvudsakligen haft betydelse för sådana skattskyldiga, som haft tillgång till skatteexpertis.

Länsstyrelsen i *Uppsala län* framhåller, att då fri avskrivning tillämpas beträffande inventarier och varulager, dessa upptagas till mycket låga värden, varför avsättning till investeringsfond ej behöver anlitas. Påpekanden i samma riktning göras av länsstyrelserna i *Gotlands, Malmöhus, Älvsborgs, Gävleborgs* och *Norrbottens län*.

Länsstyrelsen i *Kronobergs län* anser, att villkoret om fri avskrivning hämmat avsättningarna.

Risken för efterbeskattning samt ovissheten om tidpunkten då fonderna få tagas i anspråk åberopas av länsstyrelserna i *Stockholms, Östergötlands, Blekinge, Malmöhus, Örebro* och *Västerbottens län* såsom skäl för lagstiftningens ringa tillämpning.

Några länsstyrelser anse, att reglerna om skattefria avdrag varit för snävt avfattade. I liknande riktning uttalar sig även *allmänna ombudet hos mellankommunala prövningsnämnden*.

I en av länsstyrelsen i *Östergötlands län* åberopad promemoria anföres, att avdrag för avsättning till investeringsfond icke erhålles i krigskonjunkturskattehänseende.

Angående lagstiftningens betydelse och frågor om förändringar däri göras uttalanden i vissa remissyttranden.

Allmänna ombudet hos mellankommunala prövningsnämnden framhåller, att lagstiftningen hittills icke fått någon konjunkturutmärkning, eftersom både avsättning och inanspråktagande infallit under högkonjunktur, men påpekar samtidigt, att lagstiftningen lett till väsentligt större avdrag för avskrivning å byggnader än de ordinarie beskattningsreglerna tillåta.

Länsstyrelsen i *Stockholms län* håller före, att frågan om rätt till avdrag för avsättning till investeringsfonder närmast bör prövas i samband med det problem, som avser reglering av rätten till lagernedskrivning vid taxering.

Länsstyrelsen i *Uppsala län* anser, att bestämmelserna angående avdrag för avsättning till investeringsfond för byggnader, för inventarier och varulager samt för arbeten i gruva böra bibehållas, då sådana avsättningar i stor utsträckning kunna verka konjunkturutmärkning. Någon utvidgning av ifrågavarande rätt till att omfatta samtliga rörelseidkare anser länsstyrelsen dock icke böra företagas med hänsyn till de mindre rörelseidkarnas ofta bristfälliga och otillförlitliga bokföring. De nu gällande bestämmelserna om efterbeskattning böra enligt länsstyrelsen utgå och i stället de belopp, som ej dispo-

nerats inom föreskriven tid, tilläggas såsom inkomst för det sista beskattningsår, under vilket ifrågavarande medel kunna tagas i anspråk enligt Kungl. Maj:ts beslut, eller för det tidigare beskattningsår, under vilket avsatta medel tagits i anspråk för annat ändamål än som fonden avsett. Vidare föreslår länsstyrelsen, att rätten att göra avdrag för avsättning till investeringsfond för ersättning av förkrigslager upphäves, men ifrågasätter, att sådan rätt även i framtiden medgives i vissa speciella fall, t. ex. då en stor minskning av varulagret uppstått på grund av eldsvåda.

Länsstyrelserna i *Jönköpings*, *Värmlands* och *Västernorrlands* län hålla före, att lagstiftningen varit av betydelse och i olika avseenden haft fördelaktiga verkningar för näringslivet.

Länsstyrelsen i *Malmöhus* län påpekar, att investeringsfond för fartyg, i motsats till andra former av avsättningar, har upplagts av flertalet skattskyldiga, som varit berättigade härtill, men att detta slags fondering så nyligen blivit tillåten, att lagstiftningens verkan icke ännu kan överblickas.

Länsstyrelsen i *Västerbottens* län är av den uppfattningen att det icke är möjligt att genom en skattelagstiftning av ifrågavarande art giva näringslivet väl avvägt och rättvist fördelat stöd men att värdet av lagstiftningen bäst låter sig bedömas under konjunkturkriser; då en sådan kris av svårare beskaffenhet torde vara att emotse inom närliggande tid, böra de bestämmelser, som gällt i fråga om rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för fondavsättning, tills vidare bibehållas och frågan om ändring härutinnan upptagas först sedan förhållandena medgivit tillräcklig prövning av bestämmelserna.

3. Sammanfattning.

Av den verkställda statistiska undersökningen framgår, att avsättning till konjunkturinvesteringsfonder och investeringsfonder förekommit i förhållandevis liten omfattning. Om orsakerna härtill dela sig meningarna. I de remissyttranden, som inkommit till de sakkunniga, åberopas såsom förklaring härtill väsentligen

att de skattskyldiga icke ägt kännedom om författningsbestämmelserna,
att bestämmelserna varit invecklade och svårtillämpade,

att de skattskyldiga i första hand utnyttjat andra möjligheter till reserveringar,

att avsättningsreglerna varit för snävt avgränsade med hänsyn till behovet, samt

att ovissheten huruvida och när fond må tagas i anspråk liksom risken för efterbeskattning och räntepåföring, om tillstånd till i anspråktagande ej lämnas, kunnat hämma avsättningarna.

Även i fråga om lagstiftningens betydelse, i den mån den blivit tillämpad, äro omdömena skiftande. Å ena sidan har gjorts gällande, att lagstiftningen haft fördelaktiga verkningar för det enskilda näringslivet och utgjort ett instrument som, mera allmänt utnyttjat, kunnat befördra en konjunktur-

utjämning. Å andra sidan har hävdats, att lagstiftningen hittills icke fått någon konjunkturutjämnande verkan utan väsentligen lett till en friare avskrivning och att dess verkningar först kunna närmare bedömas under en lågkonjunktur.

Vad beträffar fondavsättningarnas inverkan på skatteunderlaget kan sägas, att denna i stort sett varit obetydlig. Till detta spørsmål återkomma de sakkunniga under kapitel V punkt 9.

KAPITEL IV.

Bör den nuvarande provisoriska lagstiftningen ersättas med en ny lagstiftning?

Enligt de för de sakkunniga utfärdade direktiven, intagna i Post- och Inrikes Tidningar för den 6 december 1944, hava de sakkunniga att efter en undersökning av i vad mån de enligt gällande lagstiftning föreliggande möjligheterna att erhålla avdrag för fondavsättningar blivit utnyttjade även som i vad mån det statliga och kommunala skatteunderlaget härigenom påverkats, bedöma om en permanent, för normala förhållanden avsedd lagstiftning bör komma till stånd.

Vid besvarandet av denna för det fortsatta arbetet grundläggande fråga vilja de sakkunniga till en början framhålla, att resultatet av den enligt direktiven verkställda, under kapitel III redovisade undersökningen icke får överskattas. Den nuvarande försökslagstiftningen har endast varit i tillämpning under ett fåtal år och därtill under år som varit starkt präglade av de av andra världskriget föranledda förhållandena, som i huvudsak medfört en delvis starkt utpräglad högkonjunktur. Det som vid undersökningen främst drager uppmärksamheten till sig är måhända den ringa omfattningen av fondavsättningarna, då denna kunde tyda på att de skattskyldiga, som beretts denna förmån, ej ansett den vara av särskilt värde och fylla något mera markerat behov. Även i detta avseende torde emellertid tidsförhållandena ha spelat in. Det är icke uteslutet utan snarare sannolikt att det förhållandet, att avdrag för avsättning till fond icke medgivits i den krisbetonade lagstiftningen om krigskonjunkturskatt, verkat hämmande i fråga om både antalet avsättningar och dessas storlek. Det lär för övrigt kunna antagas, att om vissa härför lämpliga ändringar genomföres i lagstiftningen dessa komma att medföra, att avsättningsmöjligheterna utnyttjas i ökad omfattning.

Vid nu angivna förhållanden lär frågan om en fortsatt lagstiftning få bedömas tämligen oberoende av de av undersökningen vunna resultaten.

En given förutsättning för en fortsatt lagstiftning om investeringsfonder är, att man även i framtiden har att räkna med konjunkturväxlingar inom näringslivet.

Att man bör räkna med dylika växlingar torde vara klart redan av det förhållandet, att vårt lands näringsliv och särskilt vissa delar av den svenska industrien är i betydande utsträckning beroende av import och export. Den

konjunkturkänslighet, som följer av detta beroende, har med styrka framträtt under de sistförflutna krisåren, då svårigheter i fråga om landets export i förening med brist inom landet på vissa betydelsefulla importvaror — exempelvis kol, byggnadsjärn, gummi och vissa kemikalier — medfört rubbningar i den normala produktionen. Under den närmaste efterkrigstiden torde man kanske, sedan de första svårigheterna efter vapenstilleståndet övervunnits, ha att räkna med en speciell konjunkturvåg, då de under kriget tömda lagren skola påfyllas samt eftersatta reparations-, byggnads- och anläggningsarbeten inom landet och återuppbyggnadsarbeten i de krigshärjade länderna utföras. Sedan denna speciella konjunktur gått till ända, torde man kunna räkna med konjunkturväxlingar av mera normal typ.

Det är icke möjligt för samhället att i alla avseenden förutse den framtida utvecklingen på det ekonomiska området och dess återverkan på arbetsmarknaden. Den framtida konjunkturutvecklingen kan i bästa fall överblickas endast i begränsad omfattning och för kortare tid. Nämnda förhållanden ävensom övriga erfarenheter från tidigare kriser visa angelägenheten av att samhället i god tid planlägger åtgärder för och därigenom har god beredskap vid nedgående konjunkturer. När det gäller att använda investeringsfonder såsom ett medel för arbetslöshetens bekämpande och uppnående av jämnare produktionsförhållanden, sammanfaller problemställningen delvis med den aktuella uppgiften att åstadkomma god beredskap för försämrade konjunkturlägen. Här må erinras om den s. k. investeringsreserven, som av Kungl. Maj:t framlagts för och godkänts av riksdagen.

Då konjunkturutjämnningen är en angelägenhet av särskild vikt och lösandet av detta problem inrymmer betydande svårigheter, torde varje möjlighet, som kan lämna ett lämpligt bidrag till frågans lösning, böra tillvaratagas. En genom fondavsättning tillskapad möjlighet att hålla näringslivet i gång under lågkonjunktur i större utsträckning än vad eljest skulle vara fallet bör vara ett gott bidrag till de åtgärder, som i övrigt vidtagas för att möta en kommande depression, och ett komplement till eller en grund för en för dylika situationer genom det allmännas försorg upplagd investeringsreserv. Det bör här vara av särskilt värde, att företagarna under en depressions första skede kunna sysselsätta sina anställda, så att nödigt rådrum för vidtagande av andra erforderliga, depressionen motverkande åtgärder därigenom vinnas.

Den med avsättning till investeringsfond förenade skatteförmånen bör under högkonjunkturer av mera normal beskaffenhet vara ägnad att stimulera företagarna till konjunkturutjämnande åtgärder, vilka eljest icke skulle vidtagits eller i varje fall ej vidtagits å härför lämplig tidpunkt.

En fördel med fonderna är vidare att deras ianspråktagande även indirekt kan påverka näringslivet i gynnsam riktning. Denna effekt är i vissa fall påtaglig. Byggandet av bostäder och fabriker sprider sålunda sina indirekta verkningar inom vida grenar av näringslivet. Även andra investeringar kunna medföra dylika verkningar.

För en fortsatt lagstiftning talar vidare det förhållandet, att det enskilda

näringslivet genom investeringsfonderna mera medvetet drages in i de samhälleliga strävandena för jämnare konjunkturen. Härigenom vinnes bl. a. den fördelen, att vissa åtgärder för motverkande av arbetslöshet komma att omhänderväras av företag, vilka hava tillgång till för investeringsuppgiften skolad och erfaren teknisk och administrativ personal.

På grund av vad de sakkunniga nu anfört och då några mera framträdande olägenheter icke visat sig av den nuvarande försöksanordningen äro de sakkunniga av den uppfattningen, att de möjligheter till konjunkturutmätning, som en lagstiftning om investeringsfonder inrymmer, ej nu böra prisgivas. En förutsättning för gynnsamma verkningar av en fortsatt lagstiftning är emellertid, dels att densamma vinner anslutning från företagarnas sida och dels att de samhällliga önskemålen om konjunkturutmätning behörigen tillgodoses.

Med sin nu intagna ståndpunkt hava de sakkunniga att avgöra om en fortsatt lagstiftning bör tills vidare givas försökskaraktär eller göras permanent. Beträffande valet mellan dessa två alternativ vilja de sakkunniga framhålla, att skillnaden mellan desamma ej lärer vara alltför framträdande, då en försökslagstiftning kan förlängas och en permanent sådan bringas att upphöra. I denna fråga hava de sakkunniga stannat för att förorda en permanent lagstiftning, men de sakkunniga vilja särskilt med hänsyn till den ringa erfarenheten av den hittills gällande lagstiftningen framhålla angelägenheten av att verkningarna av den nya lagstiftningen följas och att härav föranledda åtgärder i fråga om lagstiftningens fortbestånd och utformning sedermera vidtagas.

Den ståndpunkt, som de sakkunniga sålunda intagit i den nu behandlade huvudfrågan, berör endast sådana investeringsfonder, vilka avsättas för att tagas i anspråk under lågkonjunkturer. Den nuvarande lagstiftningen inrymmer emellertid även investeringsfonder, vilka tillkommit av andra skäl.

Sålunda har vid inrättandet av fond för ersättande av förkrigslager särskilt beaktats, att varulagren till följd av kristidens brist på varor minskades, att de i lagren liggande tillgångarna härigenom tvingades fram till beskattning, att sistnämnda förhållande kunde leda till att en del skattskyldiga, för att undvika denna beskattningseffekt, komme att förvärva varulager, som de måhända under andra förhållanden icke skulle hava anskaffat, samt att detta i sin tur komme att medföra en konstlad efterfrågan på varor med risk för prisstegring.

Vid tillkomsten av fond för fartyg har det allmänna med beaktande av de svårigheter kristiden medfört velat möjliggöra för rederierna att utan hänsyn till visst eller vissa års skatteförhållanden låta anstå med utförande av nybyggnader och reparationer till en senare tidpunkt, då tillgången på arbetskraft och materialier vore bättre. Såsom ett betydelsefullt skäl för inrättandet av detta slag av fonder har även framhållits nödvändigheten av att vidmakthålla och utveckla den svenska, i utrikes fart gående och genom kriget decimerade handelsflottan.

Båda de ifrågavarande fonderna fylla ett investeringsbehov, men detta är av annan karaktär än vad som gäller i fråga om fonderna för motverkan av depression, eftersom beträffande förstnämnda slag av fonder vikt lagts vid att investeringsverksamhet *icke* vidtages under den tid, då ifrågavarande onormala förhållanden ännu råda. Detta syfte med lagstiftningen framträder särskilt klart i fråga om investeringsfond för ersättning av förkrigslager.

Vid bedömandet av huruvida fonden för ersättande av förkrigslager skall bibehållas eller ej torde man få utgå ifrån att det onormala försörjningsläget inom en icke alltför avlägsen framtid kommer att efterträdas av mera normala förhållanden. Skulle i en framtid försörjningsläget åter bli av krisartad beskaffenhet, torde i anledning härav påkallade åtgärder först då böra vidtagas. Åtgärder för bekämpande av speciella krisförhållanden böra nämligen icke ha plats i en för mera normala förhållanden avsedd lagstiftning. Ur dessa synpunkter synes det riktigast, att fonden för ersättande av förkrigslager bringas att upphöra, så snart förhållandena det medgiva. Beträffande tiden för den provisoriska lagstiftningens avveckling i denna del återkomma de sakkunniga under kapitel XII.

I fråga om fartygsfonderna ligger frågan måhända något annorlunda till med hänsyn till lagstiftningens dubbla syfte. Det kan vara föremål för tvekan, om och när handelsflottan vuxit och utvecklats på sådant sätt, att det behov, som den provisoriska lagstiftningen syftar till, blivit tillgodosett. Emellertid böra fonder av denna typ icke hava plats i en lagstiftning med huvudsaklig uppgift att verka för konjunkturutjämning. Det särskilda investeringsbehov, som fartygsfonderna avse att fylla, torde för övrigt i allt väsentligt kunna tillgodoses genom de i vissa hänseenden vidgade möjligheterna att avsätta till investeringsfond för inventarier, som de sakkunniga komma att föreslå. Enligt de sakkunnigas mening bör därför frågan även för fartygsfonderna kunna reduceras till ett spörsmål om tiden för anordningens upphörande, ett spörsmål, som likaledes kommer att behandlas under kapitel XII.

KAPITEL V.

Den nya lagstiftningen.**1. Inledning.**

Av vad de sakkunniga tidigare anfört torde framgå, att en mera permanent lagstiftning om investeringsfonder icke kan anses motiverad om ej genom densamma ett tillfredsställande bidrag vinnes till den konjunkturutjämning, som eftersträvas. Systemet måste bliva en drivfjäder för företagarna att under lågkonjunktur i lämplig utsträckning sätta i gång arbeten, som eljest icke skulle kommit till utförande eller i varje fall icke skulle kommit till utförande vid den ur det allmännas synpunkt lämpligaste tidpunkten. Av det nu sagda framgår även, att man, för att nå den konjunkturutjämnande effekten, bör söka uppnå ökad anslutning till systemet.

Orsakerna till att den gällande lagstiftningen icke kommit i mera allmänt bruk hava tidigare berörts. Ett fortsatt lagstiftningsarbete på området bör inriktas på att undanröja eller motverka dessa orsaker. För att nå detta mål bör man söka få till stånd en smidig samverkan mellan allmänna och enskilda intressen.

En dylik samverkan bör underlättas därav att det som regel på längre sikt icke föreligger något motsatsförhållande mellan de allmänna och de enskilda intressena i fråga om konjunkturutjämningen. Flera storföretag hava uppgjort eller uppgöra oberoende av gällande lagstiftning investeringsplaner, som äro avsedda att genomföras, om rörelsen skulle behöva inskränkas. Med hänsyn till det allmännas starka intresse av en så jämn sysselsättning som möjligt inom näringslivet äro dylika strävanden i allmänhet förtjänta av samhällets stöd. Genom lämpliga stödåtgärder bör man kunna räkna med att konjunkturutjämnande åtgärder från enskilda företags sida komma att vidtagas i långt större utsträckning än vad eljest skulle vara fallet.

2. Brister i nuvarande lagstiftning.

Mot bakgrunden av den verkställda undersökningen i vilken utsträckning försökslagstiftningens möjligheter till fondavsättning blivit utnyttjade torde man böra söka bedöma om samhällets genom lagstiftningen manifesterade önskemål att draga in den enskilda företagsamheten i strävandena att åstadkomma jämnare konjunkturer blivit tillgodosett på bästa sätt med den utformning, som gällande lagstiftning erhållit. Detta torde enligt de sakkun-

nigas mening icke vara fallet, då den nuvarande lagstiftningen torde vara behäftad med hämmande brister.

Det framstår sålunda som en brist, att fondavsättningarnas storlek äro begränsade efter ganska schematiska regler för varje slag av avsättning utan möjlighet till undantag, där sådant av särskilda skäl är påkallat och utan olägenhet kan ske.

En annan nackdel är, att den i nuvarande lagstiftning angivna tidrymden av sex år, inom vilken fonden må tagas i anspråk, är alltför kort för att medgiva tillfredsställande avsättningar för större investeringsföretag och än mer för dessas utförande.

Det är vidare en svaghet att fonden endast må användas för på förhand bestämt ändamål. Efter det avsättningen skedde kunna nämligen förhållandena vara så förändrade att medlens ianspråktagande för annat ändamål påkallas av arbetsmarknads- eller andra vägande skäl.

I formellt hänseende äro de nuvarande bestämmelserna svåröverskådliga och i vissa avseenden svårtillämpliga. Särskilt är efterbeskattningsförfarandet besvärligt i sin nuvarande utformning. Risken för en beskattningsåtgärd av nuvarande utformning torde avhålla många skattskyldiga från avsättning.

Det framstår därjämte som en stor svaghet i det nuvarande systemet att samhällsorganen icke äga möjlighet att följa de skattskyldigas olika åtgärder i fråga om fonderna. Nämda förhållande framträder särskilt, när det gäller att bedöma frågor om tillstånd att taga i anspråk investeringsfond. Sådana frågor måste för närvarande avgöras utan närmare kännedom om fondavsättningarnas omfattning, vilket medför, att verkan av ett beslut blir svårbedömd ur arbetsmarknadssynpunkt. Att tillstånd till fonds ianspråktagande skall lämnas av Kungl. Maj:t efter tämligen generella regler medför för övrigt, att bedömandet icke kan närmare anknyta till förhållandena för de särskilda företagen på olika orter eller inom skilda branscher. Samhället saknar för övrigt möjlighet att ur arbetsmarknadssynpunkt utöva kontroll över sättet för fondernas ianspråktagande. Den kontroll, som utövas genom beskattningsnämnderna, är av huvudsakligen formell beskaffenhet. Genom nu angivna förhållanden blir den konjunkturutjämnande effekten av mindre värde.

En nackdel är slutligen att vid underlåtenhet att begagna erhållet tillstånd till fonds ianspråktagande efterbeskattning inträder först sedan tidsfristen för fondens användande — i regel sex år — gått till ända. Möjligheterna att få i gång arbeten vid en given tidpunkt försvagas härigenom.

Den nuvarande lagstiftningen torde sålunda icke vara tillfredsställande anpassad efter arbetsmarknadens krav och de enskilda näringsidkarnas rimliga önskemål.

3. Den nya lagstiftningens huvudgrunder.

Vid utarbetandet av förslag till en ny lagstiftning kunna tvenne vägar väljas. Man torde sålunda kunna låta företagarna göra avsättningar av medel, för vilka skatt i vederbörlig ordning erlägges, med rätt för dessa att, då investeringarna utförts, återfå på investeringsbeloppen belöpande skatt. En annan väg är den hittills använda, att medgiva avdrag omedelbart, men att göra skattefriheten slutligt beroende av om investeringarna komma till stånd.

Den förstnämnda vägen eller den s. k. restitutionslinjen är förenad med vissa olägenheter. Restitutionsförfarandet är besvärligt och omständligt, särskilt om lagstiftningen skall omfatta även den kommunala beskattningen, vilket såsom de sakkunniga komma att påvisa, torde vara den enda möjliga lösningen. Anordningen är mindre tilltalande även därför att det eventuella anspråket på restitution icke kommer till synbart uttryck vid uträknandet av skatteunderlaget och fastställandet av utdebiteringen för det beskattningsår, då avsättningen skett. Det kunde visserligen ifrågasättas, att kommunerna skulle få upplägga särskilda fonder för att möta dessa anspråk, men en sådan anordning torde i praktiken icke kunna genomföras, bl. a. av det skälet att lämpliga beräkningsgrunder för sådana fondavsättningar svårigen kunna utformas. Restitutionsanspråken torde i de flesta fall komma att framställas vid en tidpunkt, då det kommunala budgetläget är ansträngt till följd av depression. Utsikten att framdeles kunna erhålla restitution innebär säkerligen i de flesta fall en mindre lockelse för vederbörande näringsidkare än att omedelbart komma i åtnjutande av en villkorlig skattelindring. Det kan därför befaras, att restitutionslinjen komme att göra en del näringsidkare mindre benägna till fondavsättningar och att ett tillfredsställande avsättningsresultat härigenom icke skulle nås. De sakkunniga anse sig därför icke kunna förorda restitutionsförfarandet.

Vid nu angivna förhållanden hålla de sakkunniga före, att man i fortsättningen bör bygga vidare på den i nuvarande lagstiftning inslagna vägen att villkorligt medgiva avdrag för fondavsättning.

Vid genomförandet av denna grundsats hava de sakkunniga emellertid sökt beakta de anmärkningar, som i olika avseenden riktats mot hittills gällande föreskrifter. De sakkunniga hava sökt utforma bestämmelserna med tanke på att lagstiftningen dels skall vinna ökad förståelse och anslutning bland näringsidkarna och dels bliva ett mera verksamt medel i samhällets hand för uppnående av jämnare sysselsättning.

Med beaktande härav föreslå de sakkunniga uppmjukning av reglerna om avsättningarnas storlek, varigenom rätten att göra fondavsättningar i vissa hänseenden vidgas, bl. a. då rörelsen visat stigande vinster.

I fråga om investeringsfondernas användande föreslås ändrade bestämmelser, innebärande möjligheter för den skattskyldige att efter särskild prövning taga fond i anspråk för annat ur arbetsmarknadssynpunkt önskvärt, fondavsättningsberättigat ändamål än det ursprungligen avsedda. Då den

nuvarande tidsfristen, sex år, såsom de sakkunniga tidigare antytt, ur skilda synpunkter torde vara för snäv, föreslås densamma förlängd till tio år med möjlighet till ytterligare förlängning under högst fem år efter särskild prövning av Kungl. Maj:t.

För att förenkla taxeringsförfarandet föreslå de sakkunniga nya regler om återförande till beskattning av fondavsättning.

Då samhällsorganen böra erhålla bättre överblick över fondavsättningarna föreslås, att ett centralt register inrättas över fonderna.

Det har vidare ansetts nödvändigt att låta ett statligt organ få överinseendet över fonderna närmast under Kungl. Maj:t. Med hänsyn till lagstiftningens huvudsyfte anse de sakkunniga, att arbetsmarknadskommissionen bör anförtros uppgiften att såsom tillsynsmyndighet vaka över fonderna och deras användning.

På Kungl. Maj:t synes liksom hittills böra i princip ankomma att avgöra, när fond skall tagas i anspråk. Denna rätt bör emellertid kunna av Kungl. Maj:t överlåtas å härför lämpligt organ. Då det är önskvärt, att tillstånden att taga fond i anspråk smidigt kunna anpassas efter de från tid till annan växlande förhållandena på olika platser, inom olika näringsgrenar eller för varje enskild skattskyldig och att lagstiftningen så handhaves att den även blir ett medel att höja effektiviteten inom näringslivet genom att god och jämn sysselsättning ernås, föreslås de sakkunniga, att Kungl. Maj:ts beslutanderätt må under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpliga, överlämnas till arbetsmarknadskommissionen, som genom sitt sysslande med arbetsmarknadsfrågor bör vara väl skickad för uppgiften. De sakkunniga förutsätta att sådan delegation kommer att ske i betydande utsträckning.

Genom sina lokalorgan — länsarbetsnämnderna — äger arbetsmarknadskommissionen goda möjligheter att träda i förbindelse med näringslivets representanter och träffa sådana dispositioner, vilka i varje situation äro de lämpligaste för fondernas nyttiggörande. De sakkunniga förutsätta därför, att kontakten mellan samhällets organ och de enskilda skattskyldiga i första hand skall förmedlas av länsarbetsnämnderna. Hos dessa nämnder bör i enlighet härmed initiativ till fondernas ianspråktagande i stor utsträckning kunna tagas.

4. Vid vilka förvärvskällor och för vilka olika ändamål bör avsättning få ske? Härmed sammanhängande spørsmål.

Den nuvarande lagstiftningen medger endast avdrag för avsättningar i förvärvskällan rörelse. Fråga kan emellertid uppkomma om lagstiftningens utsträckande även till andra förvärvskällor.

Vad angår inkomst av tjänst, av tillfällig förvärvsverksamhet och av kapital torde väl från teoretisk synpunkt ett sådant utsträckande vara tänkbart. Ett förverkligande därav skulle emellertid medföra stora praktiska svårigheter utan motsvarande nytta i konjunkturutjämningshänseende. De sakkunniga ställa sig därför avvisande härtill.

Beträffande inkomst av s. k. annan fastighet torde en lagstiftning om investeringsfonder i enstaka fall — såvitt angår mycket stora fastighetsföretag — kunna bliva av viss betydelse. De sakkunniga hava emellertid icke ansett tillräckliga skäl föreligga att endast med hänsyn till dessa speciella fall införa en fondlagstiftning för denna förvärvskälla.

Frågan om möjligheten och lämpligheten av att inrätta investeringsfonder för jordbrukets och skogsbrukets behov kommer särskilt att undersökas under kapitlen IX och X i betänkandet.

I det följande upptages därför endast frågan om avdrag för avsättning till investeringsfond inom förvärvskällan rörelse.

De sakkunniga vilja här betona, att denna fråga i första hand gäller själva avdragsrätten vid taxering. Huruvida till investeringsfond avsatt belopp, som avdragits i förvärvskällan rörelse, må användas för investeringar i annan förvärvskälla är ett spörsmål, som icke besvaras i gällande lagstiftning. Lagstiftningens ordalydelse och syftemål synas icke lägga hinder i vägen för en sådan användning.

Fråga kan uppstå huruvida, om avdrag för fondavsättningar medgives för skilda slag av åtgärder, dessa avsättningar skola ske till en gemensam fond eller om liksom för närvarande särskilda fonder skola finnas för olika ändamål. Ur arbetsmarknadssynpunkt är en uppdelning att föredraga med hänsyn till att de olika slagen av investeringar i allmänhet torde påverka olika grenar av näringslivet på olika sätt och på olika vägar. Även ur taxeringssynpunkt synes en uppdelning vara till fördel.

Vad härefter angår de olika ändamål, för vilka avsättning till fond skall medgivas, må framhållas, att, om samhället lämpligen skall öva ett avgörande inflytande på tidpunkten för investeringsföretagets igångsättande, endast sådana i och för sig nyttiga investeringar böra ifrågakomma, vilka företagaren själv utan större olägenhet kan förlägga till sådan tidpunkt, då konjunkturstimulerande åtgärder äro önskvärda. Med denna utgångspunkt böra härvid byggnadsarbeten i första hand komma i fråga. Genom sådana arbeten kan sysselsättning för den egna arbetarestammen beredas eller eljest förbättrad sysselsättningsmöjlighet såväl direkt som indirekt åstadkommas inom näringslivet.

Enligt gällande lagstiftning må investeringsfond för byggnader tagas i anspråk för avskrivning å »byggnader», som uppförts under beskattningsåret. Ordalagen i lagstiftningen kunde möjligen åberopas till stöd för en restriktiv tolkning av vad som menas med uppförande av byggnad, så att icke till- eller ombyggnadsföretag inbegreps häri. Oavsett hur denna fråga bör med nu gällande lagstiftning besvaras, hava de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att i en blivande lagstiftning investeringsfond för byggnader bör kunna tagas i anspråk även för till- och ombyggnadsarbeten. Ur arbetsmarknadssynpunkt äro dessa arbeten i stort sett av samma värde som nybyggnadsföretagen. Om man genom lämpliga till- och ombyggnadsåtgärder kan nå i stort sett samma resultat som genom en nybyggnad och detta kan ske

för lägre kostnader, finnes ingen anledning varför icke sådana byggnadsarbeten skulle omfattas av lagstiftningen.

På grund härav föreslå de sakkunniga, att investeringsfond för byggnader må tagas i anspråk för avskrivning å kostnader för ny-, till- eller ombyggnad.

De sakkunniga hava i detta sammanhang till besvarande upptagit frågan, huruvida investeringsfond borde få tagas i anspråk för reparations- och därmed likställda underhållsarbeten.

Även om ett igångsättande av reparations- och underhållsarbeten i en lågkonjunktur i viss utsträckning kunde hava konjunkturstimulerande betydelse, skulle dock lagstiftningens utsträckande till dessa arbeten medföra betydande administrativa svårigheter. Såväl tillsynsmyndigheten som taxeringsorganen skulle få syssla med en mångfald åtgärder, vilka var för sig skulle hava föga inverkan på depressionens avhjälpan och vars samlade betydelse många gånger skulle vara tvivelaktig och i varje fall svåröverskådlig. På grund härav hava de sakkunniga ansett sig icke böra framlägga förslag i nu antytt avseende.

De sakkunniga hava vidare till besvarande upptagit frågan huruvida med byggnadsarbeten skola likställas s. k. anläggningsarbeten, varmed här åsyftas vägarbeten, anordnande av vatten- och avloppsledningar, iordningställande i övrigt av tomtområden för bebyggelse samt liknande arbeten.

Vid bedömandet av frågan om dessa arbeten skola inrymmas under lagstiftningen torde böra uppmärksammas, att kostnaderna för dessa arbeten icke i taxeringshänseende äro avdragsgilla såsom omkostnader och att ej heller årliga värdeminskningsskattavdrag medgivnas för dylika arbeten.

Såsom tidigare framhållits under kapitel II skulle skatteförmånen bliva störst, om investeringsfond finge användas till gäldande av sådana kostnader, vilka enligt vanliga beskattningsregler icke godkännas till avdrag på något av de angivna sätten.

Ehuru arbeten av ifrågavarande slag utgöra lämpliga sysselsättningsobjekt under en lågkonjunktur, hysa de sakkunniga med hänsyn till skattelindringens storlek betänkligheter mot att villkorslöst utsträcka lagstiftningen till denna grupp av åtgärder.

I särskilda fall kan emellertid ett ianspråktagande av investeringsfond för byggnader för dylika anläggningsarbeten, som icke sällan äro oräntabla, vara betingat av omständigheterna. Om i en depression brist skulle uppstå på byggnadsmaterial, så att byggnadsverksamheten försvåras eller förhindras, torde möjlighet böra beredas företagen att taga fondmedlen i anspråk även för dylika anläggningsarbeten. Skulle stor arbetslöshet uppstå inom andra områden än byggnadsindustrin, samtidigt som denna industri har full sysselsättning, lär det i allmänhet vara mindre lämpligt att i större utsträckning sysselsätta den friställda arbetskraften inom byggnadsfacket på grund av arbetskraftens bristande yrkesvana och då en ansvällning av byggnadsarbetarkåren kan komma att medföra betydande svårigheter vid en framtida depression för detta fack. Även i ett dylikt läge kan det därför finnas skäl för ett medgivande att taga byggnadsfondens medel i anspråk för anläggnings-

arbeten. Medgivande, varom nu är fråga, kan även tänkas böra ifrågakomma, då fonds ianspråktagande för markförbättringsarbeten utgör en förutsättning för att överhuvud taget få i gång erforderlig byggnadsverksamhet på viss ort för att lösa en trängande bostadsfråga.

Medgivande att taga investeringsfond för byggnader i anspråk för ifråga-
varande slag av anläggningsarbeten torde emellertid böra lämnas endast om starka skäl av angivet slag eller annan särskild beskaffenhet prövas föreliggande. Med hänsyn till hithörande frågors natur synes medgivande endast böra få lämnas av Kungl. Maj:t.

Under kapitel VI komma de sakkunniga att närmare taga ståndpunkt till frågan, i vilken utsträckning investeringsfond för byggnader må tagas i anspråk för särskilda bostadsändamål.

Investeringar i lager genom inköp eller produktion torde inom vissa gränser i allmänhet vara lämpade för utjämning av depression inom näringslivet liksom ock vissa arbeten i gruva. Även anskaffande av maskinutrustning kan hava konjunkturstimulerande verkningar. Fondavsättning för dessa ändamål bör därför tillåtas. De spörsmål, som mera direkt sammanhånga med dessa åtgärder, skola närmare undersökas under kapitlen VII och VIII.

Med hänsyn till den olikhet, som i flera avseenden föreligger mellan inventarier å ena och varulager å andra sidan, hava de sakkunniga ansett sig böra förorda en uppdelning av nuvarande fond för inventarier och varulager på två fonder, en för inventarier och en för varulager.

På grund av det anförda föreslå de sakkunniga rätt till avdrag vid beskattningen för avsättning till följande särskilda fonder:

- investeringsfond för byggnader,
- investeringsfond för inventarier,
- investeringsfond för varulager, samt
- investeringsfond för arbeten i gruva.

För att en blivande lagstiftning skall komma till största möjliga nytta, böra gränserna mellan fonderna ej vara definitivt fastlåsta. Förhållandena kunna växla, så att en användning av fonden för det ändamål, som ursprungligen åsyftats, sedermera ter sig mindre lämplig, medan fondens disponerande för annan investering skulle tillgodose den enskildes önskemål och även ur allmän synpunkt vara lämpligt. Med hänsyn härtill föreslå de sakkunniga, att den skattskyldige efter särskild prövning av statlig myndighet må kunna erhålla tillstånd att använda fonden till annan investering, för vilken lagstiftningen medger avsättning. En av företagaren gjord ansökning härom torde böra bifallas, därest den tilltänkta nya användningen icke strider mot lagstiftningens syftemål.

5. Vilka skattskyldiga skola beträffande inkomst av rörelse beredas möjlighet att avsätta till investeringsfonder?

Det ligger i sakens natur, att endast företag av viss storleksordning kunna väntas lämna bidrag av betydelse för konjunkturutjämnningen. Dessa företag drivas i allmänhet såsom aktiebolag eller ekonomiska föreningar. På grund härav kan man räkna med, att ett utsträckande av lagstiftningen till andra kategorier av skattskyldiga icke kommer att få någon större betydelse ur konjunkturutjämnings synpunkt, såvitt angår inkomst av rörelse. Att lagstiftningen även i fortsättningen kan anses i viss mån befinna sig på ett försöksstadium utgör ännu en anledning att gå fram med försiktighet i nu förevarande avseende. Ett ytterligare skäl för att lagstiftningen icke bör omfatta andra skattskyldiga än aktiebolag och ekonomiska föreningar ligger däri, att dessa andra skattskyldiga, i motsats till aktiebolag och ekonomiska föreningar, äro underkastade progressiv beskattning och att man därför icke på dem lämpligen kan tillämpa det förenklade efterbeskattningsförfarande, som de sakkunniga av skäl, som i det följande angivas, komma att förorda. Ett utsträckande av lagstiftningen till nya kategorier skattskyldiga skulle vidare medföra, att de statliga organen betungades av tillsyn över fonderna och ökat arbete vid taxeringen.

De sakkunniga ha därför, såvitt angår inkomst av rörelse, ansett sig böra stanna för att lagstiftningen endast bör omfatta aktiebolag och ekonomiska föreningar.

Beträffande aktiebolagen och de ekonomiska föreningarna kan ifrågasättas, huruvida den nuvarande föreskriften att skattskyldig för rätt till fondavsättning skall tillgodonjuta fri avskrivning bör bibehållas i den blivande lagstiftningen. Enligt de sakkunnigas mening bör det icke möta svårigheter att i sådan avskrivningsplan angående inventarier, som skall bifogas deklARATIONEN, redovisa den av investeringsfonden möjliggjorda nedskrivningen såsom ett extra avdrag. Enligt vad de sakkunniga inhämtat äro vissa konjunkturkänsliga företag för närvarande utestängda från att använda lagstiftningens möjligheter på grund av att de icke kunna övergå till fri avskrivning. De sakkunniga föreslå på grund härav, att villkoret om fri avskrivning utgår i en blivande lagstiftning.

Under kapitlen IX och X komma de sakkunniga att behandla frågan om investeringsfonder för jordbruket och skogsbruket.

6. Skola fonderna insättas i riksbanken?

De sakkunniga hava även till diskussion upptagit frågan, om investeringsfonderna böra insättas i riksbanken.

Till stöd för ett dylikt krav talar bland annat det förhållandet, att konjunkturvägorna merendels kännetecknas av motsvarande svängningar i frå-

ga om tillgången på penningmedel och att man bör eftersträva, att även dessa svängningar bliva utjämnade. Konjunkturutjämnningen kunde tänkas främjad bättre, om ett mot investeringsfonden svarande penningbelopp droges ur marknaden under högkonjunkturen för att stå till förfogande, när fonden i en lågkonjunktur skulle tagas i anspråk. Härigenom skulle även säkerhet vinnas för att den skattskyldige icke på grund av finansieringssvårigheter hindrades att använda fonden för dess ändamål.

För fondmedlens insättande i riksbanken talar även vikten av kontroll från samhällets sida. Detta skäl förlorar dock i styrka genom att lagstiftningen inskränkes till aktiebolag och ekonomiska föreningar och alltså till skattskyldiga med ordnade räkenskaper, varigenom en fortlöpande kontroll från taxeringsnämndernas sida underlättas. Kontrollen främjas för övrigt genom uppläggandet av ett centralt register, varom de sakkunniga i annat sammanhang framlägga förslag.

Då emellertid ett krav på riksbanksdeposition såsom villkor för avdrag vid avsättning till investeringsfond otvivelaktigt skulle medföra att avsättningar ej komme till stånd i nämnvärd utsträckning, hava de sakkunniga icke ansett sig kunna framlägga förslag i sådant avseende.

7. Tillsynen och därmed sammanhängande frågor.

Av vad de sakkunniga tidigare anfört framgår, att arbetsmarknadskommissionen bör utöva viss tillsyn över fonderna.

Vid behandlingen av arbetsmarknadskommissionens ställning och befogenheter i detta avseende hava de sakkunniga till en början övervägt, huruvida det nuvarande systemet med beskattningsnämnderna såsom prövande organ för konstaterande av att de i författningen angivna förutsättningarna för rätt till fondavsättning föreligga bör ersättas av en anordning, där arbetsmarknadskommissionen delvis fullgör dessa funktioner. Vid ett beträdande av denna väg kunde i författningen inrymmas rätt och skyldighet för arbetsmarknadskommissionen att i det särskilda fallet pröva om en tilltäckt avsättning tillgodosåge konjunkturutjämningsintresset. Endast därest så vore fallet skulle tillstånd till avsättningen givas, varefter beskattningsnämnderna hade att pröva förefintligheten av övriga förutsättningar för densamma och verkställa avdraget vid taxeringen.

Valet mellan de två vägar, som här stå till buds, är en lämplighetsfråga. Det bör därvid till en början beaktas att, såvitt de sakkunniga kunna bedöma, den nuvarande anordningen med beskattningsnämnderna som prövande organ för konstaterande av förutsättningarna för rätten till avsättning i stort sett fungerat tillfredsställande, och någon anledning att antaga att så ej skulle i fortsättningen bliva fallet med den i vissa avseenden strängare utformning av lagstiftningen, som de sakkunniga ha för avsikt att föreslå, förefinnes icke. Ett inkopplande av arbetsmarknadskommissionen redan på detta tidiga stadium skulle leda till att både arbetsmarknadskom-

missionen och beskattningsnämnderna finge taga befattning med samma fråga, då först arbetsmarknadscommissionen skulle pröva åtgärden ur konjunktursynpunkt och beskattningsnämnderna sedermera ur taxeringssynpunkt. Förfarandet skulle, utan någon egentlig vinst i sak, bliva tungrott och tidsödande och skulle sannolikt medföra att avsättningarnas antal minskades. De sakkunniga hava därför icke ansett sig böra föreslå någon individuell förhandsprövning av arbetsmarknadscommissionen.

Sedan beskattningsnämnd prövat och godkänt avdraget vid taxeringen, skall arbetsmarknadscommissionen underrättas härom för uppförande av avdragsbeloppet i det centrala fondregistret. Då det är av vikt, att denna underrättelseskyldighet riktigt fullgöres, hålla de sakkunniga före, att den bör åvila länsstyrelsen. För underlättande härav bör det åligga taxeringsnämnd att i sitt protokoll göra anteckning om de investeringsfonder, som finnas. Uppgiftsskyldigheten bör fullgöras, sedan arbetet i taxeringsnämnderna slutförts. Om det fortsatta taxeringsarbetet därtill föranleder, bör sedermera kompletteringsuppgift lämnas. Uppgifterna böra till arbetsmarknadscommissionen lämnas i två exemplar, ett avsett för commissionen och ett för vederbörande länsarbetsnämnd.

Sedan arbetsmarknadscommissionen och genom commissionens försorg länsarbetsnämnderna underrättats om fondavsättningen bör, om så ej tidigare skett, investeringsåtgärden planläggas och förberedas så att den kan genomföras, när konjunkturförhållandena så kräva. Denna planläggning bör självfallet åligga den skattskyldige, men härvid bör ett visst samarbete ske med vederbörande länsarbetsnämnd under tillsyn av arbetsmarknadscommissionen. Med hänsyn till den förtrogenhet, som länsarbetsnämnderna redan erhållit vid handhavandet av tidigare investeringsfrågor — en förtrogenhet som torde komma att öka — hålla de sakkunniga före, att några närmare föreskrifter om detta samarbete icke äro av behovet påkallade. Det torde därför vara tillräckligt med en föreskrift om att det under planlägningsarbetet liksom även eljest, då så påfordras, bör åligga företaget att lämna de upplysningar, som commissionen ur arbetsmarknadssynpunkt finner erforderliga. De sakkunniga utgå från att goda förutsättningar för ett förtroendefullt samarbete mellan företagare och länsarbetsnämnd föreligga. Det bör, utan särskilda föreskrifter härom, kunna förväntas, att företaget lojalt fullgör förberedelsearbetet. Sker ej så, får vederbörande räkna med att, om investering ej kan komma till stånd, då konjunkturförhållandena så motivera, fonden jämte den ränta, som för dylika fall är bestämd, återföres till beskattning.

Det planlägnings- och förberedelsearbete, som bör utföras, ställer sig självfallet olika, om fråga är om investeringsfond för byggnader eller om fonder för andra ändamål. Särskilt i fråga om byggnader är det angeläget att planlägningsarbetet ej eftersättes.

Sedan avsättning till viss fond skett, bör det tillses att den skattskyldige ej använder fondmedlen på obehörigt sätt. Risken härför torde icke vara stor, då den skattskyldige ju får räkna med att det allmänna kommer att

påfordra fondens ianspråktagande vid härför ur konjunktursynpunkt lämplig tidpunkt och att han, om han brister i fullgörandet av den från det allmännas sida påräknade motprestationen, kommer att beskattas för fondmedlen med ränta. Man bör därjämte kunna utgå från att länsarbetsnämnderna vid sitt sysslande med fonderna tillse, att missbruk ej förekommer. För att fullt tillfredställande garantier skola erhållas föreslå de sakkunniga därjämte, att den skattskyldige i sin deklaration årligen skall lämna uppgift om förändringar i fonden under beskattningsåret samt fondens storlek vid beskattningsårets början och slut. I deklaration till hemortskommunen böra uppgifterna lämnas i tre exemplar. Två exemplar böra efter taxeringsarbetets avslutande överlämnas till arbetsmarknadskommissionen, därav kommissionen sedermera tillställer länsarbetsnämnden det ena. Har fond tagits i anspråk på obehörigt sätt, ankommer det på den skattskyldige att till beskattning i sin deklaration uppgiva beloppet med ränta. Taxeringsnämnden har att vaka över att fond icke obehörigen tages i anspråk och om så skett att beskattning äger rum. Har arbetsmarknadskommissionen själv eller genom länsarbetsnämnden erhållit kännedom om dylikt missbruk, åligger det kommissionen att härom underrätta beskattningsorganen.

I fråga om tidpunkten för investeringens genomförande torde det allmänna böra ha ett avgörande inflytande. Kungl. Maj:t bör därför i princip tillerkännas beslutanderätten, men denna bör i allmänhet överlåtas å arbetsmarknadskommissionen.

Initiativ till beslutet bör kunna tagas av såväl arbetsmarknadskommissionen som företaget. Därjämte torde initiativrätt böra tillerkännas vederbörande kommun och sådan näringsorganisation, som företräder den skattskyldiges intressen. Då länsarbetsnämnderna understundom hava de bästa förutsättningarna för bedömande av arbetsmarknadsläget inom länet och behovet av arbetens igångsättande, böra nämnderna hos arbetsmarknadskommissionen kunna påkalla fonds ianspråktagande.

Liksom hittills läser Kungl. Maj:t i frågor av principiell vikt vilja inhämta yttrande av kommerskollegium och fullmäktige i riksbanken. Särskilda föreskrifter härom torde emellertid icke behöva inflyta i den nya författningen. Det ligger i sakens natur, att Kungl. Maj:t i sådana principiella frågor även kan höra andra myndigheter, som kunna hava intresse i saken, exempelvis investeringsrådet, statens byggnadslånebyrå m. fl.

Det kan även förutsättas, att om arbetsmarknadskommissionen på grund av Kungl. Maj:ts delegation handlägger frågor, som äro av stor ekonomisk räckvidd eller äro av större betydelse för andra intressen än konjunkturutmänningsfrågan, kommissionen kommer att bereda andra myndigheter och näringsorganisationer, som här hava intressen att bevaka, tillfälle att yttra sig i ärendet. Likaledes kan förutsättas, att kommissionen om den härtill finner anledning — så torde understundom bliva fallet i vissa frågor av betydelse för utrikeshandeln — icke begagnar sig av eventuellt föreliggande, av Kungl. Maj:t given fullmakt att avgöra ärendet utan hänskjuter detsamma till Kungl. Maj:ts eget avgörande.

Det beslut, som fattas av Kungl. Maj:t eller av arbetsmarknadskommissionen, torde allt efter det aktuella arbetsmarknadsläget böra gå ut på att fondantingen *skall* eller *må* tagas i anspråk. Tillstånd bör allt efter lägets krav kunna lämnas för samtliga fonder av visst slag, för viss grupp av dessa fonder eller för viss enskild fond. En av ett enskilt företag gjord ansökan att få taga fond i anspråk bör ej avslås, om ej detta påkallas av läget på arbetsmarknaden.

Enligt nuvarande bestämmelser skall medgivande att taga investeringsfond i anspråk avse minst två beskattningsår i följd. Det synes icke nödvändigt eller lämpligt att i en blivande lagstiftning binda tillståndsgivningen till visst eller vissa beskattningsår. Det kan, utan uttryckliga regler härom, förutsättas, att den skattskyldige kommer att beredas skäligt rådrom för investeringens igångsättande och genomförande.

Vid tillstånds lämnande torde det även i övrigt böra ankomma på den beslutande myndigheten att meddela sådana villkor, som kunna påkallas av arbetsmarknadsläget.

Sedan tillstånd lämnats, bör det åligga arbetsmarknadskommissionen att via länsarbetsnämnderna tillse, att de vid tillståndet lämnade föreskrifterna följas.

Såsom förut framhållits inträder för närvarande efterbeskattning icke förrän den normala tiden för fondavsättningen gått till ända — i regel 6 år — såvida icke investeringsfonden dessförinnan använts på oriktigt sätt, då sådan beskattning omedelbart äger rum. Denna anordning finna de sakkunniga icke tillfredsställande i en ny lagstiftning. För att understryka samhällets krav på att företagarens motprestation skall lojalt uppfyllas föreslås, att, om investeringsföretaget icke påbörjats och genomförts inom föreskriven tid eller övriga vid tillståndet fogade villkor eftersatts, arbetsmarknadskommissionen bör kunna, om den finner skäl härtill, föreskriva att beskattning skall äga rum. Meddelande om sådant beslut bör av kommissionen lämnas den skattskyldige och anmälan göras hos länsstyrelsen. Såsom förut anförts, bör den skattskyldige i påföljande deklaration uppgiva vederbörligt belopp jämte ränta till beskattning.

Det kan ifrågasättas, om efter genomförandet av de sakkunnigas förslag att arbetsmarknadskommissionen äger föreskriva efterbeskattning och räntepåföring, för den händelse investeringen icke rätttidigt utföres, anledning finnes att bibehålla den gällande lagstiftningens föreskrift om viss tid, inom vilken investeringsfond skall tagas i anspråk vid äventyr av efterbeskattning. Borttages denna regel, kunna emellertid investeringsfonderna komma att fortbestå under en längre följd av år, ett förhållande som bör undvikas bl. a. med hänsyn till de administrativa besvär dessa långfristiga avsättningar skulle förorsaka och till att den ränta, som skall beaktas vid efterbeskattningen, stiger och slutligen kan komma att uppgå till betydande belopp. De sakkunniga anse därför, att fonderna böra hava tagits i anspråk inom viss tid och att, om så ej skett, fonderna därefter böra tagas fram till beskattning. Emellertid måste den för närvarande gällande tidsfristen anses väl kort. En för-

längning av tidsfristen skulle medföra, att lagstiftningen vunne i smidighet och effektivitet. Då de sakkunniga samtidigt framlägga förslag om ett summariskt efterbeskattningsförfarande — vilket kan verkställas utan ledning av deklaration för det taxeringsår, då avdrag för avsättning beviljades — bortfalla de betänkligheter, som i taxeringstekniskt hänseende kunna möta mot den nuvarande tidsfristens förlängning. Fristen torde lämpligen kunna sättas till 10 år.

Om under ifrågavarande 10-årsfrist icke någon lågkonjunktur inträffar, synes det önskvärt att fonden under ytterligare någon tid, förslagsvis högst 5 år, må kunna kvarstå för mötande av depression, som efter 10-årsperioden kan inträffa. De sakkunniga vilja därför föreslå, att ifrågavarande tidsfrist må efter beslut av Kungl. Maj:t kunna förlängas i ytterligare högst 5 år. Sådant beslut bör kunna meddelas för visst företag eller mera generellt. Sker sådan förlängning, skall underrättelse härom lämnas arbetsmarknadscommissionen.

De sakkunniga hava även diskuterat ett förslag att skattskyldig, som gjort avsättning till investeringsfond men icke erhållit tillstånd att taga fonden i anspråk före den bestämda tidsfristens slut, skulle äga rätt att under viss tid därefter, exempelvis tre år, taga fonden i anspråk. Om emellertid investeringen härigenom komme till utförande under en högkonjunktur, skulle en sådan anordning leda till att lagstiftningens syfte delvis förfelades. De sakkunniga hava därför ansett sig icke böra förorda ett dylikt förslag. Någon större olägenhet av denna ståndpunkt torde icke behöva uppkomma, då de sakkunniga räkna med att fond endast i undantagsfall ej fått tagas i anspråk under tidsfristen.

Skulle företaget träda i likvidation före utgången av berörda tid om 10 eller högst 15 år, torde sådant återförande till beskattning, varom här är fråga, böra verkställas redan för det beskattningsår, under vilket likvidationen beslutats.

För taxeringsnämnderna bleve det besvärligt att vaka över att investeringsfond toges till beskattning, när tidsfristen tilländalupit. De sakkunniga föreslå därför, att arbetsmarknadscommissionen ålägges lämna påminnelse härom till länsstyrelsen för att tillställas taxeringsnämnden i den skattskyldiges hemortskommun under det år, då sådan beskattning skall ske.

Arbetsmarknadscommissionens uppgiftsskyldighet till taxeringsnämnd torde kunna inskränkas till att endast gälla taxeringsnämnden i den skattskyldiges hemortskommun; denna taxeringsnämnd har att underrätta övriga nämnder om vidtagna beskattningsåtgärder.

De föreskrifter av administrativ karaktär, som visa sig önskvärda och lämpliga för systemets smidiga funktion, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att meddela.

8. Frågor om fondavsättningars återförande till beskattning samt räntespörsmål.

Enligt gällande regler blir skatteförmånen definitiv, om investeringsfonden användes på avsett sätt. Brister denna förutsättning, omräknas taxeringen för det år, då avdrag för avsättningen medgivits. De ytterligare skatter, som härvid skola utgå, påföras den skattskyldige jämte ränta å dessa skattebelopp genom s. k. efterbeskattning. Sådan beskattning göres utan dröjsmål, om fonden tagits i anspråk på felaktigt sätt eller företaget likviderat, och räntan beräknas då efter 3 procent om året. I annat fall verkställs ifrågavarande beskattningsåtgärd vid sjätte taxeringsåret efter det, då avdrag för avsättningen beviljats, dock att beträffande under åren 1938 och 1939 verkställda fondavsättningar sådan efterbeskattning skall påföras 1947. Ränteberäkningen sker härvid efter 3 procent om året, om fonden fått tagas i anspråk under något år utan att så skett, och efter 2 procent, om fonden icke fått tagas i anspråk under tidsperioden.

De sakkunniga hava icke funnit anledning frångå den nuvarande lagstiftningens ståndpunkt att fondavsättning skall återföras till beskattning, därest fonden icke kommit eller kan komma till avsedd användning.

Beträffande spörsmålet huruvida ränta skall uttagas finna de sakkunniga denna fråga mera tveksam. Detta problem ter sig olika, om beskattning sker vid fristens slut utan att fonden fått tagas i anspråk, eller om beskattning sker i följd av att fonden ej nyttjats enligt givna föreskrifter.

Beträffande det förstnämnda fallet kunna enligt de sakkunnigas mening goda skäl åberopas såväl för som mot ränta. Det kan sålunda å ena sidan med fog göras gällande, att den skattskyldige i detta fall gjort en vinst genom att disponera det icke skattbelagda beloppet under en följd av år. Å andra sidan har den skattskyldige genom sin avsättning under fristen lämnat ett bidrag till konjunkturutjämnningen, som skulle varit av värde om depression inträffat av sådan art att fonden behövt tagas i anspråk. För övrigt torde blotta existensen av avsättning hava varit av betydelse under perioden, då härigenom en viss garanti mot arbetslöshet erhållits. För en eftergift av ränteanspråket skulle därjämte kunna åberopas, att de skattskyldigas benägenhet för fondavsättningar torde öka om ränteförpliktelsen bortföle.

Man kan emellertid i detta sammanhang icke bortse från att en på detta sätt utformad frihet från ränta skulle i undantagsfall kunna utnyttjas på ett obehörigt sätt av vissa skattskyldiga. Då de sakkunniga avvisat tanken på att arbetsmarknadskommissionen genom en förhandsgranskning av varje särskild avsättning skall söka utmönstra ur konjunkturutjämningsynpunkt måhända betydelselösa avsättningar, är det icke helt uteslutet att avsättning till fond kan komma att ske utan att konjunkturintresset gagnas. Blev så fallet, komme troligen sådan fond att ej tagas i anspråk under perioden och den skattskyldige erhöle då en opåkallad skattekredit. Med beaktande härav och för att sålunda förhindra spekulation av antydd art, synes det riktigast att bibehålla den nuvarande lagstiftningens ståndpunkt att ränta skall utgå.

För den företagare, som i lojalt syfte gör avsättningar, torde denna ståndpunkt icke vara till nämnvärt men, då man torde kunna räkna med att denne under fristen eller dess eventuella förlängning beredes tillfälle att taga fonden i anspråk, varigenom räntanspråket försvinner. Att ränta i särskilda undantagsfall kan komma att uttagas torde vid nu angivna förhållanden icke behöva i nämnvärd grad verka hämmande på de lojala företagarnas villighet att avsätta till investeringsfonder.

Vad härefter angår den räntesats, som för nu ifrågakommet fall (fristen har gått till ända utan att fonden fått tagas i anspråk) bör gälla, torde till att börja med få övervägas, huruvida räntan skall göras fast eller växla med det allmänna ränteläget. Då även om vissa skäl kunna åberopas för rörlig ränta, denna skulle för företagarna innebära ett osäkerhetsmoment, som kunde göra dem mindre benägna till fondavsättningar, och då vidare taxeringsarbetet skulle kompliceras, om man måste räkna med olika räntesatser för olika perioder, hava de sakkunniga ansett övervägande skäl tala för ett bibehållande av fast ränta.

Beträffande räntans höjd vilja de sakkunniga till en början erinra om att den ränta, som nu tillämpas, då fristen för fondavsättningen tilländagår utan att tillstånd till ianspråktagande lämnats, är 2 procent. Vid bedömandet av räntans storlek bör ihågkommas, att den tills vidare skattefria fondavsättningen i den skattskyldiges hand lämnat avkastning. Denna avkastning har emellertid varit föremål för inkomstbeskattning, vilket medfört att det kapital, som den skattskyldige fått behålla, icke vuxit med hela denna avkastning. Eftersom man genom räntepåföringen bör eftersträva, att den skattskyldige i föreliggande fall skall sättas i samma ekonomiska läge, som om han icke gjort avsättning till investeringsfond, synes det därför motiverat att här räkna med en lägre räntesats än den, till vilken fondmedlen kunna förräntas.

Om man exempelvis utginge ifrån att investeringsfondens medel kunnat förräntas efter 3 procent — utan hänsyn till skatterna — skulle, på sätt närmare utvecklas i den såsom bilaga A åberopade promemorian, förräntningen efter skatternas betalning bliva 1,836 procent. Om man vidare utginge från att investeringsfondens medel årligen växte med ränta på ränta under det att liksom hittills enkel ränteberäkning skulle äga rum i samband med fondens återförande till beskattning, finge räntesatsen sättas något högre vid återföring efter längre tid än ett år. Skedde återföringen efter 10 år, skulle sålunda den årliga räntan under angivna förutsättningar få sättas till 1,995 procent och efter 15 år till 2,09 procent.¹

Att vid ifrågavarande beskattning tillämpa annan än enkel ränteberäkning läser icke böra komma i fråga.

¹ Enligt formeln

$$K \times 0,612 \times 1,01836^n = K \times 1,01836^n - K \times 0,388 \times \left(1 + n \times \frac{r}{100}\right);$$

där K är det förräntade fondkapitalet, n det antal år under vilket kapitalet förräntas och r den sökta räntesatsen.

Det möter självfallet svårigheter att riktigt bedöma den avkastning, som ett företag kan skaffa sig å avsatta medel. Någon undersökning av huru fondmedlen hitintills placerats hava de sakkunniga ej verkställt. Placerades medlen i långfristiga obligationer, torde en avkastning av knappt 3 procent erhållas. Det förefaller osannolikt, att företagare skulle i någon större utsträckning vilja placera medlen på detta sätt. Skulle medlen placeras i banktillgodohavanden, erhålles lägre förräntning. Sålunda utgör affärsbankernas inlåningsränta för närvarande å kapitalräkning med 4 månaders uppsägning 2 procent intill ett belopp på 300 000 kronor och på uppsägningsräkning med 45 dagars uppsägning $\frac{1}{2}$ procent. En placering i sparbanks skulle i allmänhet giva $2\frac{1}{2}$ procent. Fondmedlen torde emellertid icke kunna betraktas såsom lämpliga sparbanksinsättningar och även insättningsmaximum torde hindra dylika insättningar, i varje fall av större storleksordning. I allmänhet torde de företag, som så kunna, komma att, i den utsträckning så är möjligt, använda medlen till reglering av sina skulder. Även ett nyttiggörande på annat sätt i rörelsen torde i den utsträckning så lämpligen kan ske komma att eftersträvas. Den avkastning, som företaget på dessa vägar kan erhålla, är emellertid svår att på förhand bedöma.

Med beaktande av de nu och tidigare vid bedömandet av om ränta överbud taget borde utgå framhållna synpunkterna hava de sakkunniga stannat för att det i varje fall icke med nuvarande ränteläge finnes tillräckliga skäl att frånga den i gällande lagstiftning stadgade räntan om 2 procent.

Skulle det nuvarande ränteläget komma att undergå en mera väsentlig förändring, som kan beräknas bliva långvarig, kan det finnas skäl upptaga frågan till förnyat överbud för avsättningar, som därefter göras.

Det problem, som här behandlats, har vissa drag gemensamma med frågan om ränteberäkning i beskattningshänseende av dolda reserver i varulager. Utan att närmare ingå på denna senare fråga, hålla de sakkunniga före, att de överbudanden, som kunna komma att göras i fråga om ränteberäkning för sådana reserver, även kunna komma att få betydelse för det nu avhandlade ränteproblemet.

Angivna ränta om 2 procent torde skäligen böra tillämpas även på företag som träder i likvidation före tidsfristens utgång.

Vad härefter angår räntefrågan för det fall att den skattskyldige underlåtit att taga fond i anspråk i enlighet med vad de statliga myndigheterna påfordrat eller utan medgivande tagit fond i anspråk för annat ändamål än det, för vilket avsättning skett, torde denna fråga få bedömas från andra utgångspunkter. Företagaren har för dylika fall underlåtit att fullgöra den motprestation, som samhället haft rätt att fordra, och därmed även handlat i strid mot lagstiftningens syfte. Vid sådant förhållande och för att samhället skall kunna räkna med att tillfredsställande effekt uppnås med lagstiftningen, bör en sådan företagare drabbas av en högre ränta. Då förhållandena kunna efter fondavsättningen så förändras, att företaget kan, utan att självt önska frånga investeringens genomförande, se sig nödsakat använda fonden för andra ändamål, torde denna ränta dock icke böra sättas alltför hög.

Den nu utgående räntan om 3 procent torde därför vid nuvarande ränteläge vara lämplig för nu omförmälda fall.

Efter denna redogörelse för räntefrågorna övergå de sakkunniga till behandling av spörsmålet om ordningen för investeringsfonds återförande till beskattning.

Den i nuvarande lagstiftning föreskrivna särskilda beskattningsformen har hittills kommit till användning i ett fåtal fall — ett förhållande som dock bör sammanställas därmed att fristen för fondmedlens ianspråktagande ännu icke utlöpt. Man torde kunna räkna med, att en motsvarande beskattning i en kommande lagstiftning endast sällan skall behöva tillgripas. Även om så blir fallet, vilket man dock icke med säkerhet nu kan bedöma, utgör »efterbeskattningen» enligt nuvarande grunder ett ohanterligt förfarande, som måste tynga taxeringsarbetet, bland annat därför att beskattningsnämnderna skola infordra uppgifter om de utskylder, som genom efterbeskattning skola uttagas inom de olika kommuner, municipalsamhällen, pastorat o. d., vilka beröras av åtgärden.

För att undgå dessa svårigheter föreslå de sakkunniga att den strikta efterbeskattningen utbytes mot en anordning, som innebär, att fonden tages till beskattning för det beskattningsår, då den återföres eller då den genom lagstiftningen stadgade tidsfristen tilländalupit, och att räntan på de efterbeskattade utskylderna utbytes mot räntepåföring beträffande det återförda beloppet.

Mot denna förenkling torde icke kunna riktas någon erinran under förutsättning att man endast har att röra sig med en proportionell inkomstbeskattning med år efter år oförändrade skattesatser. Skatten blir då i huvudsak densamma, oavsett om man förfar på det ena eller det andra sättet.

I den mån skattesatserna variera från år till år, blir resultatet att den skattskyldige genom det summariska förfarandet gör en skattevinst vid fallande och en förlust vid stigande skattesatser allt i förhållande till resultatet enligt det strikta efterbeskattningsförfarandet. Men den skattskyldige kan i allmänhet icke veta på vad sätt uttaxeringen kommer att växla. Skatten kan mycket väl vara lika hård eller hårdare, då avsättningen skall återföras till beskattning, som då avsättningen gjordes. Man torde därför icke behöva befara spekulationer i fallande skattesatser. Man bör för övrigt i detta sammanhang hålla i minnet, att det väsentliga syftemålet med lagstiftningen är, att investeringar skola planläggas under högkonjunkturer och bringas till utförande under lågkonjunkturer, då skatteunderlaget regelmässigt är lägre och i varje fall den kommunala skattetungan icke sällan är hårdare.

Det förenklade efterbeskattningsförfarandet skulle emellertid kunna föranleda till den erinringen, att om motverkande föreskrifter ej infördes, det öppnade en möjlighet för de skattskyldiga att taga investeringsfond i anspråk under förlustår och sålunda kunna kvitta vinst mot förlust. Investeringsfonderna skulle härigenom få blandad karaktär. De skulle bliva fonder icke endast för konjunkturutjämnning utan även för sådan kvittning.

Ur konjunkturutjämnings synpunkt kunde en sådan sammankoppling av två element måhända tillstyrkas, om man kunde räkna med att företagens villighet att göra avsättningar till investeringsfond genom ifrågavarande anordning skulle ökas så att den skatteförlust, som uppstode genom ett kvittningsmedgivande, uppvägdes av den allmännyttan som vunnes genom att sådant medgivande medförde ökat antal slutligen fullföljda investeringsföretag och härigenom ökad konjunkturutjämnning.

Då emellertid frågan om kvittning av vinstår mot förlustår är ett skatteproblem av central karaktär, som torde ligga utanför de sakkunnigas uppdrag, hava de sakkunniga stannat vid att det förenklade efterbeskattnings-systemet icke må utnyttjas till sådan kvittning. I författningsförslaget har detta kommit till uttryck genom en föreskrift, att nettointäkten för det beskattningsår, för vilket avsättning till investeringsfond återföres till beskattning, icke må upptagas lägre än det återförda beloppet jämte ränta.

De sakkunniga ha ock tagit under övervägande, huruvida de beträffande kommunalbeskattningen gällande bestämmelserna rörande garantibeskattning nödvändiggöra ytterligare en föreskrift, liknande den som i nästföregående stycke föreslagits. Garantibeskattningen utgör en kombination av fastighetsskatt och inkomstskatt. Sålunda erlägges för annan fastighet än jordbruksfastighet fastighetsskatt med fem skatteören för varje etthundra kronor av fastighetens taxeringsvärde. Vid beräkningen av den kommunalskattepliktiga inkomsten av den förvärvskälla, vari fastigheten användes, tillgodoföres den skattskyldige ett mot fastighetsskatten svarande avdrag, vilket sålunda, såvitt annan fastighet angår, utgör 5 procent av fastighetens taxeringsvärde. Detta s. k. procentavdrag innebär, att om inkomsten av förvärvskällan rörelse uppgår till eller överstiger 5 procent av taxeringsvärdet å den skattskyldiges i rörelsen använda fastigheter, fastighetsskatten icke föranleder någon merbelastning för den skattskyldige. Procentavdraget blir i ett dylikt fall till fullo utnyttjat. Men om förlust uppstått å förvärvskällan eller inkomsten därav understigit nämnda procentsats, så att procentavdraget icke alls eller allenast delvis kunnat utnyttjas, innebär fastighetsskatten en merbelastning för den skattskyldige. Om inkomsten under det beskattningsår, för vilket avsättning till investeringsfond återföres till beskattning, understiger procentavdraget, skulle den skattskyldige, för den händelse särskilda bestämmelser som reglerade ett dylikt fall icke infördes, undgå denna merbelastning genom att få tillgodoräkna sig procentavdraget från den med avsättningen ökade inkomsten. Den återförda avsättningen bleve icke taxerad till kommunal inkomstskatt i den mån den konsumerades av procentavdraget. Även om vissa skäl kunna anföras för en dylik utjämnning av procentavdragen mellan olika beskattningsår, ha de sakkunniga ansett att avsättningen i sin helhet bör upptagas till beskattning jämväl till kommunal inkomstskatt och därför föreslagit en bestämmelse, att då avsättning till investeringsfond återföres till beskattning, den enligt kommunalskattelagen uppskattade inkomsten av ifrågavarande förvärvskälla icke må upptagas till lägre belopp än den återförda avsättningen.

9. Avsättningarnas storlek och deras inverkan på skatteunderlaget.

Vid utformandet av en lagstiftning om investeringsfonder är det angeläget tillse att den icke medför en besvärande minskning av skatteunderlaget framför allt för den kommunala beskattningen.

Med hänsyn till detta förhållande torde vissa s. k. spärregler vara nödvändiga, som närmare reglerar avsättningarnas storlek.

Beträffande detta problem må till att börja med framhållas, att konjunkturernas utjämnande icke endast ligger i statens intresse utan även är av betydelse för den kommunala hushållningen. Uppnås genom lagstiftningen en konjunkturutjämning, erhålles därmed också ett jämnare skatteunderlag och de särskilda svårigheter, som kommunerna ha att dragas med under depressionstider genom skatteunderlagets hopkrympning, lättas. Det är därför i och för sig både rimligt och lämpligt, att kommunerna liksom staten få vidkännas viss minskning i skatteunderlaget under högkonjunktur till förmån för underlaget under vikande konjunktur.

Emellertid kunna självfallet vissa olägenheter framträda för kommunerna genom lagstiftningen. Det kan sålunda ifrågasättas, om ej avsättning till investeringsfonder i undantagsfall kan för den enskilda kommunen medföra en minskning av skatteunderlaget utan att en motsvarande fördel ur konjunktursynpunkt vinnes för kommunen.

För att komma till rätta med denna fråga vore det måhända önskvärt om avdrag för avsättning till investeringsfond endast kunde medgivas vid den statliga taxeringen. Att avsätta till investeringsfond bleve emellertid härigenom icke lika förmånligt för de skattskyldiga, vilket kunde befaras menligt påverka anslutningen till lagstiftningen. Fördelen av att i ett högkonjunkturläge kunna i viss mån utjämna det kommunala skatteunderlaget till förmån för depressionstider skulle även förloras genom ifrågavarande anordning. Här till komme taxeringstekniska svårigheter. Man skulle få upprätta två olika rörelsebilagor — en för den kommunala och en för den statliga taxeringen. Även om denna svårighet kunde övervinnas, skulle förfarandet i varje fall medföra att avskrivningsobjektet erhöles två i taxeringshänseende gällande värden — ett för den kommunala beskattningen och ett för den statliga. Två olika avskrivningsplaner finge upprättas med allt vad detta för med sig i fråga om ökat arbete för de skattskyldiga och taxeringsnämnderna. Ifrågavarande förslag till lösning av frågan hava de sakkunniga därför ansett sig böra avvisa.

En minskning av skatteunderlaget utan motsvarande konjunkturutjämning kan för en kommun uppkomma vid avsättning till fond av sådan skattskyldig, som driver rörelse på skilda orter.

Vid bedömandet av det intrång, som i dylika fall kan orsakas en kommun, bör hållas i minnet, att antalet skattskyldiga, som driva rörelse på flera orter, är ringa i förhållande till antalet övriga skattskyldiga.

Avdraget för avsättning till investeringsfond i en rörelse betraktas i taxeringshänseende som en omkostnad i rörelsen och kommer vid fördelning efter gängse grunder av den till kommunal inkomstskatt skattepliktiga inkomsten att påverka taxeringen inom alla kommuner, där rörelsen drives. Med detta förhållande för ögonen kunde det göras gällande, att, om en byggnadsinvestering skulle utföras inom en kommun eller en annan investering hade huvudsaklig betydelse för viss kommun, det kunde synas mindre motiverat att övriga kommuner skulle få vidkännas en minskning i skatteunderlaget, då dessa ju icke finge del av den berörda konjunkturutjämnningen.

Det skulle därför kunna övervägas, att man i hithörande fall toge hänsyn till den planerade investeringens lokalisering antingen omedelbart vid fördelningen av den till kommunal inkomstskatt skattepliktiga inkomsten eller genom att konstruera avdraget icke som ett omkostnadsavdrag utan som ett allmänt avdrag, som finge åtnjutas i den kommun, där investeringen skulle ske.

Betydelsen av denna fråga får emellertid icke överdrivas. Det bör beaktas, att den konjunkturstimulerande effekten icke med säkerhet kommer att inträda blott inom den kommun, där investeringen företages, och att det under sådana förhållanden kan synas mindre lämpligt att låta investeringens lokalisering inverka på fördelningen av den till kommunal inkomstskatt skattepliktiga inkomsten. Särskilt när det gäller investering i lager torde det icke alltid vara möjligt att ange den eller de kommuner, som får nytta av investeringen.

Även bortsett från att tillstånd i särskilda fall förutsättes komma att meddelas om ianspråktagande av fonderade medel för annan investering än som ursprungligen avsetts, skulle det således ofta möta betydande svårigheter att i varje fall redan vid avsättningen avgöra, inom vilken eller vilka kommuner avdraget rätteligen borde ske. I de fall, då den blivande investeringen vore avsedd att äga rum inom flera kommuner, bleve det nödvändigt att, sedan den kommunalskattepliktiga inkomsten enligt de i kommunalskattelagen föreskrivna grunderna fördelats mellan samtliga de kommuner, vari rörelsen bedrivits, verkställa en särskild fördelning mellan vissa av dessa av det till investeringsfond avsatta beloppet. Såväl deklarations- som taxeringsarbetet skulle därigenom kompliceras.

Förutom dessa svårigheter av praktisk natur kan mot den ifrågasatta anordningen att konstruera avdraget såsom allmänt avdrag invändas, att dessa avdrag tillkommit i syfte att tillgodose avdragsrätten i sådana fall, då de utgifter avdragen avse icke äro hänförliga till viss förvärvskälla, och att det skulle strida mot vedertaget betraktelsesätt att i dessa avdrag inrymma avsättningar till investeringsfonder, som regelmässigt komma att leda till avskrivning å investeringar i förvärvskällan rörelse.

Icke heller i den nuvarande lagstiftningen om investeringsfonder har det ansetts nödvändigt med särskilda regler för fördelning av ifrågavarande avdrag vid kommunalskattetaxeringen. Frånvaron av sådana regler har, såvitt de sakkunniga kunnat finna, icke vållat nämnvärd olägenhet.

På grund av det anförda hava de sakkunniga icke ansett sig böra föreslå särskilda regler för avdragets fördelning.

Vid ett återförande av investeringsfond till beskattning kunna, eftersom inkomsten vid kommunalskattetaxeringen i regel fördelas med hänsyn till inom varje kommun tillverkade varors värde, handelsomsättningens storlek, antalet där sysselsatta arbetare eller annat likartat förhållande, andra fördelningsgrunder gälla än för det beskattningsår, då motsvarande avsättning skett. Det kunde ifrågasättas om det ej funnes anledning att fördela det återförda beloppet efter de grunder, som tillämpades, då avdrag för fondavsättningen beviljades. En dylik särskild fördelning skulle dock i allmänhet icke få större betydelse med hänsyn till att avvikelserna i fråga om fördelningsgrunderna från det ena året till det andra i allmänhet torde vara små. Frågan skulle för övrigt bliva aktuell endast i det fåtal fall, då sådan återföring kunde ifrågakomma. Då härtill kommer, att det skulle bliva besvärligt såväl för de skattskyldiga som för taxeringsnämnderna att fördela det återförda beloppet efter sådana särskilda grunder, anse de sakkunniga, att det icke heller i fråga om fondavsättningens återförande till beskattning finnes anledning att tillämpa särskilda fördelningsregler vid den kommunala beskattningen.

Av större intresse än de nu behandlade, mindre betydelsefulla fördelningsfrågorna är enligt de sakkunnigas mening problemet att avväga avsättningarna så att dessa icke inverka allt för menligt på skatteunderlaget och då särskilt på det kommunala skatteunderlaget.

Enligt gällande lagstiftning hava avsättningsbeloppen för fond för byggnader och fond för inventarier och varulager — samt arbeten i gruva — bestämts oberoende av varandra och avsättningarnas storlek har därvid ställts i förhållande såväl till aktiekapital som till årsvinst.

Vad till att börja med angår aktiekapitalet är detta icke en riktig och tillförlitlig mätare på bolagets storleksordning, som här bör tillmätas betydelse. Såsom sådan mätare skulle företagens egna kapital, d. v. s. skillnaden mellan tillgångar och främmande skulder, vara att föredraga. Men icke heller det egna kapitalet bör, enligt de sakkunnigas mening, få vara avgörande för fondavsättningarna. Företag, som hava stora vinster i förhållande till det egna kapitalet, skulle härigenom komma i sämre ställning än företag med förhållandevis mindre vinster, ett resultat, som enligt de sakkunnigas mening icke kan stödjas på godtagbara skäl.

Mest naturligt synes vara, att avsättningarna endast ställas i förhållande till företagens faktiska vinstresultat under beskattningsåret. Härvid synes det ligga närmast till hands att låta årsvinstens storlek bliva avgörande. Härigenom skulle i en ny lagstiftning, i motsats till vad som nu är fallet, aktiebolagen och de ekonomiska föreningarna bliva jämställda.

Angående begreppet årsvinst saknas vägledande föreskrifter i 1938 och 1942 års förordningar. I ett vid kungörelsen den 12 juni 1942, nr 372, fogat formulär A förstås med årsvinst enligt vederbörligen fastställd balansräkning, även om det ej direkt framgår av vinst- och förlusträkningen, vinsten efter av-

drag av avskrivningar, tantiemer m. fl. poster, vilka rätteligen äro att hänföra till omkostnader i rörelsen (jämväl om de formellt utgått av vinstmedel), men utan avdrag för avsättning till reservfond, dispositionsfond, investeringsfond (konjunkturinvesteringsfond) m. fl. fonder, donationer o. dyl. Av ett avgörande i regeringsrätten den 5 januari 1945 (R.Å. 1945 ref. 1.) framgår vidare, att vid årsvinstens beräkning avdrag skall ske för under beskattningsåret erlagda skatter men däremot icke för avsättning till skattefond. De sakkunniga hava icke anledning att i detta sammanhang föreslå, att årsvinsten bestämmes efter andra grunder än dem, vilka här angivits.

Den nuvarande anordningen att hava särskilda spärrföreskrifter beträffande fonder för byggnader och fonder för inventarier och varulager (samt arbeten i gruva) torde i en blivande lagstiftning lämpligen böra utgå och summan av avsättningarna i stället sättas i förhållande till årsvinsten. Härigenom beredes den skattskyldige bättre möjlighet än för närvarande att inom ramen för ett givet, av hänsyn till beskattningsintresset avvägt maximum utnyttja avsättningsmöjligheterna med hänsyn till vad som ur olika synpunkter är lämpligast för honom.

Enligt nu gällande regler begränsas avsättningen till fond för byggnader till 10 procent och till fond för inventarier och varulager till 20 procent av årsvinsten. Om man bortser från aktiekapitalspärren, förefinnes alltså möjlighet att avsätta sammanlagt intill 30 procent av årsvinsten. I verkligheten har emellertid denna möjlighet ingalunda alltid till fullo utnyttjats i de fall, där fondavsättning ägt rum, dels emedan aktiekapitalspärren inverkat och dels emedan behov icke förelegat att avsätta till båda slagen av fonder. Ett maximum av 20 procent skulle för skattskyldiga, vilka hittills huvudsakligast haft intresse av att avsätta till investeringsfond för byggnader, innebära en förbättrad avsättningsmöjlighet.

Fondavsättningsreglerna enligt sin hittillsvarande utformning hava i stort sett icke medfört olägenhet för det kommunala skatteunderlaget. De sakkunniga tillåta sig till belysning härav hänvisa till den i kapitel III under punkt 1 vid tabell 4 intagna redogörelsen.

Erfarenheterna på detta område äro dock icke alltför omfattande. I enstaka fall hava fondavsättningarnas inverkan på skatteunderlaget varit av sådan storleksordning att den icke utan vidare kan lämnas åsido. Detta förhållande bör mana till viss försiktighet, då det gäller att med utgångspunkt från gällande spärrföreskrifter och med beaktande av förut angivna uppmjukningar avgöra avsättningsmaximum enligt de nya reglerna. Härvid är det givetvis även av betydelse, att spärrföreskrifterna icke onödigtvis hämma avsättningar, som ur konjunkturutmattningssynpunkt böra komma till stånd. Ur sådan synpunkt vore det självfallet önskvärt, att de hittills tillämpade maximaltalen ytterligare höjdes.

Med beaktande av de sålunda framhållna synpunkterna hava de sakkunniga funnit sig böra förorda en differentierad behandling av de skattskyldiga på det sätt, att företag, som visa stigande årsvinster, med därav följande

ökade bidrag till kommunens skatteunderlag skola få vidgade möjligheter till avdrag.

De sakkunniga hava vid utformningen av sitt förslag stannat för, att avsättning till investeringsfonder för visst beskattningsår regelmässigt bör få ske med sammanlagt 20 procent av årsvinsten för beskattningsåret. Om emellertid årsvinsten för ifrågavarande beskattningsår överstiger medeltalet av motsvarande årsvinster för de två närmast föregående beskattningsåren, föreslås att ytterligare avsättning må medgivas med 50 procent av det överskjutande beloppet, dock att härigenom det sammanlagda avdraget icke i något fall må uppgå till högre belopp än 35 procent av årsvinsten för beskattningsåret.

Att införa särbestämmelser för det fall att årsvinsternas ökning uppnåts genom teckning av nytt kapital synes knappast erforderligt. Nystartat företag torde därför i detta hänseende kunna likställas med sådant bestående företag, som icke uppvisat några vinster under två år näst före det aktuella beskattningsåret. Härigenom komma de nystartade företagen oftast att kunna utnyttja den högre avdragsrätten vilket får anses lämpligt med hänsyn till dessa företags behov av konsolidering.

Såsom vidare framgår av kapitlen VI och VIII föreslå de sakkunniga emellertid i fråga om investeringsfond för byggnader, när fråga är om bostadsbyggande, samt i fråga om investeringsfond för arbeten i gruva, att fondavsättningarna i särskilda fall efter Kungl. Maj:ts prövning må kunna ökas utöver vad nu ifrågavarande regler angiva. Man kan utgå från att vid en sådan prövning kommunens berättigade intresse behörigen beaktas.

10. Taxeringstekniska frågor.

Att investeringsfond tagits i anspråk för avskrivning av en tillgång, för vilken fonden upplagts, medför att tillgångens i taxeringshänseende gällande värde nedbringas i motsvarande mån. Gäller det byggnad, läser taxeringsnämnden få öva kontroll över att avskrivningsunderlaget icke vid taxeringarna upptages högre än detta restvärde. I regel läser det bliva nödvändigt att kräva avskrivningsplan för sådan kontroll. Har ett företag med anlåtande av investeringsfond verkställt avskrivning å nybyggnad, som för sig taxeras, torde detta likväl icke hindra, att äldre byggnader, som taxeras utan sammanblandning med nybyggnaden, fortsättningsvis avskrivs i förhållande till det äldre byggnadsbeståndets taxeringsvärde. Gäller det däremot tillbyggnad eller ombyggnad eller en nybyggnad, som taxeras gemensamt med äldre byggnader, torde det bliva nödvändigt att göra en ny avskrivningsplan för hela det byggnadsbestånd, som på detta sätt i taxeringshänseende behandlas som en enhet. Det komplicerar taxeringsarbetet att avskrivning efter genomförd investering i sistnämnda fall icke kan beräknas på byggnadens taxeringsvärde. Denna olägenhet förlorar dock i betydelse därigenom att aktiebolag och ekonomiska föreningar, som taxeras för inkomst av rörelse, i allt större utsträckning förete avskrivningsplaner även för byggnader.

Ur taxeringssynpunkt kan det synas betänkligt, att en skattskyldig, som med investeringsfond fått göra en engångsnedskrivning på en av honom uppförd byggnad, vid försäljning av byggnaden beskattas för återbekommen avskrivning endast i den mån reglerna om realisationsvinstbeskattning härtill giva anledning. Det kan ifrågasättas, huruvida icke genom uttrycklig föreskrift borde stadgas oinskränkt skattskyldighet när genom investeringsfond gjord avskrivning sålunda återbekommes. Enligt de sakkunnigas mening torde emellertid detta problem sakna större praktisk räckvidd. Det bleve för övrigt svårt att kontrollera, att en dylik föreskrift efterlevdes. De sakkunniga hava därför icke ansett sig böra föreslå bestämmelser härom.

KAPITEL VI.

Främjande av bostadsbyggandet å industriorter genom skattereglerande bestämmelser.

I de för de sakkunniga utfärdade direktiven har omnämnts, att *Sveriges industriförbund* i en den 21 december 1943 dagtecknad skrivelse hemställt om vissa ändringar i gällande skattelagstiftning i syfte att främja bostadsbyggandet vid industrialanläggningar.

Departementschefen har framhållit, att med hänsyn till läget på bostadsmarknaden frågan om ändrad lagstiftning rörande investeringsfonder för byggnader läser böra ägnas särskild uppmärksamhet, och har även förklarat, att i samband härmed jämväl torde böra prövas de förslag till främjande av bostadsbyggandet m. m. vid industrialanläggningar, som framlagts i industriförbundets skrivelse.

På grund härav kommer bostadsproblemet att nu främst behandlas med hänsyn till förhållandena på vissa industriorter, medan de sakkunniga under kapitel IX komma att beröra vissa för bostadsfrågan inom jordbruksnäringen aktuella problem.

1. Industriförbundets framställning.

I sin framställning anför förbundet bl. a., att sedan våren 1942 inom *industriens utredningsinstitut* pågått en omfattande utredning angående de industrialanställdas bostadsförhållanden, vilken emellertid icke vore slutförd. Därvid hade framför allt bostadsförhållandena vid industrier, belägna i samhällen, där bostadsförsörjningen vore beroende av ett enda företag, blivit föremål för undersökning.

Genom dessa undersökningar hade ådagalagts, att ett mycket stort behov av nya bostäder för industrialanställda förefunnes, framför allt på de smärre industriorterna. De befintliga bostädernas tekniska utrustning vore i stor utsträckning bristfällig och en avsevärd trångboddhet föreläge.

Det hade under utredningsarbetet befunnits, att industriföretagen själva i stor utsträckning måst bygga eller genom subventioner främja uppförandet av de nya bostäder som behövdes. På industriorter, vilka uppbyres huvudsakligen av en eller ett fåtal likartade industrier, vore nämligen allmänna

marknaden alltför beroende av dessa industriers konjunkturer för att utomstående företagare skulle vara villiga till investeringar i hyreshus.

I betydande utsträckning hade företagen ock själva bedrivit byggnadsverksamhet och på annat sätt sökt bidra till lösningen av de anställdas bostadsfråga, men tvivelsutan skulle företagets verksamhet i detta syfte hava varit av väsentligt större omfattning, om skattelagstiftningen icke varit så utformad, att den verkat avhållande på företagets villighet till dylika åtgärder. Med nuvarande höga skattetryck vore verkningarna av skattelagstiftningens utformning i detta hänseende särskilt påtagliga, och en ändring i denna lagstiftning syntes nödvändig, om medverkan från företagets sida att lösa de industrianställdas bostadsfråga skulle kunna påräknas i den stora omfattning som vore önskvärd. En viktig förutsättning härför vore att företagen bereddes möjlighet att verkställa i beskattningshänseende avdragsgilla avsättningar till investeringsfonder för bostadsbyggnader med för ändamålet tillräckliga belopp.

Företagens medverkan vid lösandet av de industrianställdas bostadsfråga kunde ske antingen därigenom att företagen själva eller genom entreprenör bedreve byggnadsverksamhet eller ock genom stödjande av byggnadsverksamhet, som utövades av de anställda eller av egnahemsföreningar, bostadsrättsföreningar eller liknande organ. Vilken form av byggnadsverksamhet som i det särskilda fallet vore lämpligast berodde på en mångfald faktorer. Det vore angeläget att företagen icke genom skattelagstiftningen avhölles från att använda den i varje särskilt fall lämpligaste formen. För vinnande av detta syfte erfordrades emellertid författningsändringar i åtskilliga hänseenden.

Den begränsade rätten till avskrivning å byggnader vid taxeringen motsvarade icke tillnärmelsevis det avskrivningsbehov som ur affärsmässig synpunkt föreläge. Företagen nödgades därför antingen bibehålla bostadsanläggningarna i värden, som icke vore affärsmässigt försvarbara, eller ock verkställa avskrivningar därå med beskattade vinstmedel, vilket för ett aktiebolag med gällande skattesatser innebure att för en avskrivning å 1 000 kronor omkring 1 700 kronor av vinsten måste tagas i anspråk. Att skattelagstiftningens nuvarande utformning i denna del måste verka i hög grad avhållande å företagets möjligheter och vilja till fortsatta investeringar av ifrågavarande slag låge i öppen dag.

Förbundet erinrade om, att 1941 års riksdag understrukit ifrågavarande brist i skattelagstiftningen och i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om ändring i bl. a. bestämmelserna rörande beräkning av värdeminskningens avdrag å byggnader samt snarast möjligt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Då bevillningsutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande anført, att det ur principiell synpunkt syntes vara riktigt, att avdrag för värdeminskning å i rörelse och jordbruk använda driftbyggnader behandlades på samma sätt som då fråga vore om i rörelse använda maskiner och andra inventarier för stadigvarande bruk, åsyftade utskottet tydligen en utredning rörande möjligheten att för aktiebolag och därmed i beskattnings-

hänseende jämställda medgiva fri avskrivning även å i rörelse använda byggnader. Något förslag till ändring av skattelagarna i förevarande hänseende hade emellertid icke framlagts. Icke minst med hänsyn till denna skattefrågas betydelse för de industrianställdas bostadsförsörjning vore det angeläget, att den snarast erhöles en tillfredsställande lösning.

Det vore vidare angeläget att sådana anordningar vidtoges, att företagen stimulerades att under högkonjunktur reservera en del av sina vinster för framtida bostadsbyggande. Den nuvarande lagstiftningen rörande i beskattningshänseende avdragsgilla avsättningar till investeringsfonder för kommande behov hade emellertid givits en sådan utformning, att den knappast kunde förväntas medföra nämnvärda verkningar i detta hänseende. Vid en omarbetning av lagstiftningen rörande investeringsfonder syntes särskilt böra tagas under övervägande, huruvida icke möjlighet borde beredas företag, vid vilka behov förelåge av uppförande av bostäder åt personal, anställd hos samma eller närstående företag, att för sådant ändamål genom uppläggande av särskilda investeringsfonder för bostadsbyggnader verkställa i beskattningshänseende avdragsgill avsättning med större belopp än som enligt de gällande bestämmelserna rörande investeringsfond för byggnader finge avdragas vid taxering.

Kostnader, som av ett företag nedlagts å ett markområde för dess iordningställande för uppförande av bostäder åt företagets arbetare och tjänstemän, vore affärsmässigt sett att betrakta såsom omkostnader för driften. Kostnader för detta ändamål såsom för anläggande av vägar, gator och allmänna platser samt framdragande till tomtgräns av ledningar liksom ock dikningskostnader och dyl. å markområden av ifrågavarande slag borde, i den mån de icke kunde förväntas bliva förräntade, hänföras till »Kostnader för personal» och avdrag därför medgivas vid taxeringen. Ofta gjordes dock från beskattningsmyndigheternas sida gällande, att utgifterna vore hänförliga till grundförbättringsarbeten å egen fastighet och att de följaktligen icke vore avdragsgilla vid taxeringen. De bostadshyror, företaget kunde beräkna erhålla, försloge emellertid tämligen undantagslöst icke till såväl underhåll och avskrivning å byggnaderna som förräntning av nämnda kostnader och byggnadskostnaderna. Förbundet hemställde därför om ett förtydligande stadgande, enligt vilket till »kostnader för personal, som är eller varit anställd i rörelsen», skulle hänföras kostnader för iordningställande av tomtområde, som huvudsakligen vore avsett för bostäder åt hos den skattskyldige eller närstående företag anställda, då omständigheterna icke gjorde det sannolikt att för detta ändamål nedlagda belopp komme att lämna avkastning eller kunna återbekommas.

Den ifrågasatta investeringsfonden för bostadsbyggnader syntes böra få tagas i anspråk jämväl för täckande av dylika kostnader för iordningställande av markområde till här avsedda bostadsbyggnader.

Beträffande det fall, att byggnadsverksamheten utövades av företaget genom förmedling av dotterföretag, som behölle bostäderna jämte tillhörande markområde i sin ägo, anförde förbundet, att dotterföretaget i detta fall finge

karaktär av förvaltningsbolag och att inflytande hyresbelopp hänfördes till förvärvskällan »annan fastighet». Affärsmissigt sett hade de emellertid samma karaktär som till moderbolaget direkt inflytande hyror från de anställda, vilka hänfördes till förvärvskällan »rörelse».

Om moderföretaget lämnade dotterföretaget byggnadssubventioner, torde dessa vara i beskattningshänseende avdragsgilla för moderföretaget och bli va inkomstbeskattade hos dotterföretaget.

Denna form för tillgodoseende av bostadsbehovet vore ofta ur flera synpunkter lämplig, men för att den skulle komma till allmän användning erfordrades, att de i beskattningshänseende därmed förenade olägenheterna undanröjdes.

Genom en föreskrift, att inkomst som huvudsakligen tillförts dotterbolaget genom uthyrning av bostäder åt personal, som vore eller varit anställd hos närstående företag, skulle hänföras till intäkt av rörelse samt att dylika bostadsfastigheter skulle anses använda i denna rörelse, skulle dotterföretaget kunna bli föremål för samma skatterättsliga behandling som moderbolaget. Dotterföretaget skulle därigenom kunna använda sig av den ifrågasatta utvidgade rätten till avskrivning å i rörelse använda byggnader och även kunna verkställa avdrag för avsättning till investeringsfond för bostadsbyggnader. Härigenom skulle koncernen i sin helhet erhålla möjlighet att i erforderlig utsträckning avskrivna dessa investeringar och samma resultat uppnås, som om byggnadsverksamheten bedrivits av moderföretaget.

Företaget kunde vidare gynna bostadsbyggandet genom att lämna de anställda bostadssubventioner, kontant, in natura eller genom leveranser till eller under självkostnadspris, eller genom beviljande av fördelaktiga lån.

För företaget vore utgifterna för dylika förmåner avdragsgilla vid taxeringen. De hade klar karaktär av löneutgift, vare sig de utgått kontant eller in natura. Såvitt anginge företagets taxering erfordrades ingen författningsändring i detta hänseende.

Vid en strikt tillämpning av gällande beskattningsbestämmelser syntes emellertid den, som vore eller varit anställd hos företaget, riskera att bli taxerad för nämnda förmåner såsom löne- respektive pensionsinkomst för det beskattningsår, varunder förmånerna »blivit tillgängliga för lyftning», d. v. s. blivit utgivna till mottagaren, utan hinder av att förmånerna, därest de överhuvud taget skulle betraktas som ersättning för arbete, under alla förhållanden måste anses intjänade under en följd av gångna eller kommande år. Det syntes till och med kunna sättas i fråga, att detta skulle gälla även för det fall att subventionen, kontant eller i form av naturaprestationer, endast avsåge att täcka »överpriset» å byggnaden, d. v. s. den del av nuvarande höga byggnadskostnader som icke utan höjning av hyresnivån kunde föräntas.

I princip gällde samma beskattningsregler då företaget uppförde ett eget hem och överlät detta åt en tjänsteman eller arbetare för lägre pris än

självkostnaden, eller, för att uppmuntra till fortsatt anställning, lämnade bostadssubvention i form av ett lån, vilket sedermera successivt efterskänktes.

Av det ovan anförda syntes framgå, att de nuvarande beskattningsreglerna, strikt tillämpade, måste befaras lägga hinder i vägen för uppmuntrande av bostadsbyggande genom subventioner.

Åtminstone i den mån subventionen endast avsåge att täcka den del av byggnadskostnaden, som icke utan höjning av hyresnivån kunde förräntas, skulle emellertid ett beskattningsanspråk från det allmännas sida å den anställde knappast kunna anses nöjaktigt grundat. Den anställdes skatteförmåga rönnte ju icke inverkan genom mottagande av en dylik förmån. Härtill komme att värdeminskningsavdraget å byggnaden beräknades å det i taxeringsvärdet (= det allmänna saluvärdet) ingående byggnadsvärdet och överpriset bleve således icke föremål för procentuella värdeminskningsavdrag. Till denna del bleve anläggningskostnaden icke amorterad.

Enligt förbundets mening förelåge emellertid så starka skäl av social natur för uppmuntran av bostadssubventionering från arbetsgivarnas sida, att fog funnes för att åtminstone i viss utsträckning lämna obeskattad även den del av subventionerna, som kunde överstiga överpriset.

Förbundet ifrågasatte i anledning härav en bestämmelse, att vad skattskyldig erhöle av arbetsgivare, hos vilken han vore eller varit anställd, eller denne närstående företag för förvärvande av nödig bostad åt sig och sin familj icke skulle utgöra för honom skattepliktig inkomst, dock att skattefriheten icke skulle gälla till den del dessa förmåner under exempelvis en tidsperiod av 10 år överstigit ett sammanlagt värde av t. ex. 4 000 kronor eller utgjort större del än exempelvis 30 procent av anskaffningskostnaden för bostaden. En sådan bestämmelse skulle, om så ansåges erforderligt, kunna kompletteras med ett stadgande, enligt vilket skattefriheten för subventionerna förbundes med vissa modifikationer av reglerna för beräkning av värdeminskningsavdrag.

Då företaget utbetalade byggnadssubventioner till en av de anställda bildad egnahemsförening, som uppförde bostäderna och överlät dessa till de anställda, måste dessa subventioner jämväl anses hava karaktär av i beskattningshänseende avdragsgill löneutgift för företaget.

För föreningen, som utövade byggnadsverksamhet, torde subventionerna för denna verksamhet hänföras till skattepliktig intäkt, vilket dock i allmänhet icke syntes föranleda beskattning, eftersom föreningen sålde bostäderna till självkostnadspris, minskat med därå belöpande andel av subventionerna. Dessa komme därigenom således endast att täcka uppkommande förlust. Någon författningsändring syntes icke erforderlig vare sig för företaget eller för föreningen, men det ifrågasatta stadgandet om skattefrihet för den anställde, som förvärvade fastigheten, borde bliva tillämpligt även i detta fall.

Av ett företag utbetalda subventioner till av anställda bildade bostadsföreningar och bostadsrättsföreningar måste jämväl anses hänförliga till kostnader för personal och följaktligen vara avdragsgilla vid företagets taxering.

Detta finge anses vara fallet även om en eller annan i fastigheten inrymd butikslokal och dyl. överlättes till hos företaget icke anställd person. För förening, som icke dreve yrkesmässig byggnadsverksamhet, torde subventionen icke vara hänförlig till skattepliktig inkomst och beträffande den anställde, som förvärvade föreningsandelen, borde jämväl det ifrågasatta stadsgandet om skattefrihet bliva tillämpligt.

2. Motioner vid 1944 års riksdag.

Såsom framgår av redogörelsen under kapitel I hemställde herrar *Nordenson* och *Axel Ivar Anderson* i motion I: 62 samt herr *Lundberg* i Hälsingborg m. fl. i motion II: 93 vid 1944 års riksdag, att riksdagen för sin del måtte fatta beslut om rätt att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till investeringsfond för bostadsbyggnader i huvudsaklig överensstämmelse med vid motionerna fogat utkast till författningstext.

Som grund för denna hemställan anfördes i huvudsak samma synpunkter som i industriförbundets ovannämnda framställning.

Beträffande bevillningsutskottets av riksdagen godkända betänkande i anledning av dessa motioner må hänvisas till redogörelsen under kapitel I.

3. Remissyttranden i anledning av industriförbundets framställning samt förutnämnda motioner.

Såväl industriförbundets framställning som ifrågavarande motioner hava varit föremål för remissyttranden av vissa myndigheter.

Statskontoret anser sig icke kunna tillstyrka förslagen och framhåller till stöd härför, bland annat, att även för åtskilliga andra befolkningsgrupper än industribefolkningen ett liknande bostadsbehov torde föreligga, att från statsmakternas sida jämväl åtskilliga åtgärder vidtagits för en höjning av den allmänna bostadsstandarden, att sålunda bland annat lånefonder inrättats, från vilka lån utlämnas på fördelaktiga villkor, och anslag beviljats till direkta bidrag utan återbetalningsskyldighet för byggnadsföretag av olika slag, att ett flertal av dessa möjligheter till understöd även stå öppna för industriföretagens anställda samt att ett utvidgande av rätten för dessa företag att verkställa avdrag vid taxering till vissa skatter för avsättningar till investeringsfonder för att därmed tillgodose de anställdas bostadsbehov och ett genomförande av övriga i detta sammanhang föreslagna skattelättnader skulle innebära helt nya former för den statliga bostadspolitiken, former, som för övrigt endast torde komma välkonsoliderade bolags tjänstemän och arbetare till godo.

Kammarrätten, som endast yttrat sig över motionerna, anser sannolikt att den föreslagna lagstiftningens konjunkturpolitiska räckvidd skulle bliva större än den gällande lagstiftningens, men understryker farhågorna för att vissa

kommuners skatteunderlag kunde under vissa år väsentligt minskas, om förslaget genomfördes och att även det statsfinansiella läget kunde tänkas röna en icke helt obetydlig inverkan därav. Kammarrätten anser sig icke kunna förorda, att den föreslagna lagstiftningen genomföres, innan den utredning, som föranletts av industriförbundets framställning, slutförts.

Statens byggnadslånebyrå tillstyrker vad industriförbundet och motionärerna föreslagit och framhåller därvid bland annat, att nu gällande avdragsbestämmelser måste anses ägnade att verka återhållande på industriens insatser på området. Byrån påpekar, att å de orter, varom här närmast är fråga, ofta ej finnes någon fri fastighetsmarknad och att därför industriens medverkan i någon form är oundgängligen erforderlig för en lämplig lösning av bostadsfrågan å sådana orter. Vidare understrykes, att erfarenheterna av det tidigare i stor utsträckning tillämpade rena lönebostadssystemet icke äro goda och att detta system numera med rätta allt mera övergivits samt att industriföretagen i stället under senare tid för lösandet av de anställdas bostadsfråga valt att i betydande omfattning lämna stöd åt bostadsanskaffningen för dessa. Det framhålles, att tendensen hos industrien att genom beredande av förhållandevis goda bostadsförmåner vid sig knyta en fast arbetarstam helt visst är riktig och naturlig, att industrien själv har det största intresset av en dylik stabilisering av arbetskraftsförhållandena och att det endast är i sin ordning, att industrien själv svarar för en väsentlig del av det subventionsbehov, som kan föreligga, men att även det allmänna här är intressent, varför det enligt byråns uppfattning är rimligt och skäligt, att jämväl det allmänna i någon form lämnar sitt bidrag.

Vidare upplyser byggnadslånebyrån, att denna inom ramen för nu gällande subventionssystem för bostadsbyggandet i åtskilliga fall samverkat med industrier för ordnande av bostadsbebyggelsen å respektive industriorter och att därvid enligt gällande författningsbestämmelser industrien kunnat träda i kommunens ställe i fråga om presterande av erforderlig lokal insats. Byrån anser det otvivelaktigt, att ett statligt och kommunalt stöd genom skattelättnader skulle verka mera allmänt stimulerande på industriens intresse för hithörande uppgifter och föranleda densamma att göra en vidgad insats för ordnande av de anställdas bostadsfråga. I detta sammanhang framhålles emellertid, att för den händelse förevarande förslag till skattelindring skulle genomföras samt industrien i fortsättningen skulle komma att använda sig såväl därav som av den nuvarande tillfälliga bostadssubventionen i form av tilläggs lån, jämkningar i beräkningen av denna senare subvention i vissa situationer kunna förutsättas bliva påkallade.

Byggnadslånebyrån förklarar slutligen, att den ej lämnat obeaktad den sannolikt i och för sig riktiga invändningen, att ett bifall till framställningen skulle innebära en viss premiering av större välkonsoliderade bolag och deras anställda samt av allt att döma medföra vissa komplikationer särskilt med avseende å konkurrensen om arbetskraften företagen emellan. Utan att vilja bagatellisera dessa och liknande olägenheter håller byrån likväl före, att en höjning av bostadsstandarden å förevarande område är så angelägen,

att även en tämligen ojämnt verkande åtgärd i sådant syfte måste vara välkommen och att endast ogynnsamma följdverkningar av mera påtagligt slag kunna godtagas såsom hinder för den tilltänkta anordningen.

Av de *länsstyrelser*, som yttrat sig, nämligen länsstyrelserna i *Blekinge, Malmöhus, Örebro, Västmanlands* och *Gävleborgs län*, tillstyrka de fyra förstnämnda i huvudsak vad industriförbundet och motionärerna föreslagit eller förordade utredning i frågan. Länsstyrelsen i Gävleborgs län uttalar sig för en utvidgning av rätten att göra avsättning till investeringsfond för byggnader och anser, att möjligheten att införa provisoriska bestämmelser om rätt för företag att under beskattningsår, då bostadsbyggnad uppföres, få verkställa en viss engångsnedskrivning av kostnaderna för uppförandet efter procentsats, som överstiger det normala värdeminskningssvdraget, kunde tagas under övervägande. I övrigt uttalar denna länsstyrelse betänkligheter mot de framlagda förslagen ur skatte- och taxeringssynpunkter samt anser att den ifrågasatta skattefriheten för subvention av bostadsbygge skulle i fråga om en viss grupp av skattskyldiga innebära ett frångående av den grundläggande principen att faktiskt åtnjutna löneförmåner böra beskattas, oberoende av i vilken form de åtnjuts.

4. Bostadsfrågan ett socialt problem.

Det är en känd sak, att bostadsbeståndet i stora delar av vårt land är otillfredsställande såväl beträffande tillgången på bostäder i förhållande till antalet bostadssökande som med hänsyn till de tillgängliga bostädernas storlek och kvalitet.

Den rena bostadsbristen är väsentligen en kristidsföreteelse, sammanhängande med att nybyggnadsverksamheten under krigets första år kraftigt minskades och att densamma icke heller därefter kunnat hålla jämna steg med en kraftigt ökad tillströmning av nya bostadssökande inom rikets tätorter. Denna tillströmning är delvis betingad av högkonjunktorens stegrade efterfrågan på arbetskraft.

Bostadsbyggandet i rikets tätorter omfattade under perioden 1935—1939 i medeltal ca 36 000 lägenheter per år och hade under år 1939 uppnått en toppsiffra av ca 45 000 lägenheter. Under krigets första skede minskades byggnadsverksamheten katastrofalt. Sålunda sjönk lägenhetstillskottet under 1940 till omkring 20 000 lägenheter. År 1941 torde ha producerats högst 13 000 till 14 000 lägenheter. Till följd av bland annat statliga åtgärder av subventionskaraktär har emellertid verksamheten därefter ökat. Sålunda tillkommo under år 1942 omkring 23 000, under år 1943 omkring 33 000 och under år 1944 omkring 36 000 lägenheter. Produktionen beräknas under år 1945 — trots verkningarna av materialbristen och konflikten inom verkstadsfacket — komma att stiga till 40 000 lägenheter. För 1946 torde man komma att eftersträva förverkligandet av ett byggnadsprogram om 45 000 lägenheter. Man kan räkna med att den akuta bostadsbristen inom ett fåtal år kommer

att avhjälpas inom rikets tätorter, därest produktionsvolymen även i fortsättningen hålles uppe på en tillfredsställande nivå.

Ett program, som går ut på att skapa en tillfredsställande bostadsstandard, är däremot en fråga på lång sikt.

Vad angår de smärre industriorternas arbetarebostadsfråga har denna behandlats i en av *industriens utredningsinstitut* år 1944 framlagd, av arkitekten *Jöran Curman* verkställd undersökning (*Industriens arbetarebostäder*).

I denna konstateras att industriarbetarnas bostadsfråga i vissa fall utgör ett problem av annan art än för den stora allmänheten i städer och orter, där en allmän hyresmarknad finnes. På mindre industriorter och särskilt sådana, som domineras av en enstaka industri, föreligger nämligen icke tillräcklig säkerhet i bostadsefterfrågan för att en privat hyresmarknad av tillräcklig omfattning skall komma till stånd. Industriföretagen ha därför sedan gammalt själva måst sörja för sina arbetares bostadsförsörjning på dessa orter.

Det totala antalet av industriföretag upplåtna arbetarebostäder uppskattas i utredningen till ca 60 000 lägenheter. Vid företag, som äro belägna på landsbygden och dominera en Orts näringsliv, bor i genomsnitt var tredje arbetare i sådana bostäder. Detta gäller främst de typiska landsortsindustrierna — järn och trä. Från början ingingo företagens bostäder vanligen som en naturaförmån i lönen. Under de senaste decennierna har man eftersträvat att få bort naturaförmåner av detta slag ur löneavtalen och att övergå till kontantlön. Den av arbetsgivaren betingade hyran har dock i allmänhet satts så lågt att en indirekt löneförmån för de i företagens hus boende arbetarna kommit att kvarstå. Av en i samband med utredningen företagen rundfråga framgår att hyran i företagslägenheter på 1 rum och kök i genomsnitt är ca 15 kronor för månad å dessa mindre industriorter. Den låga hyran har icke kunnat förränta moderniseringar och förbättringar av lägenheterna, som härigenom eftersatts, och naturligtvis icke heller lämnat överskott för någon nyproduktion av bostäder. I stället för nyproduktion i egen regi ha företagen under de senaste årtiondena sökt att genom subventioner till de anställda stimulera egnahemsbyggandet.

Företagens bostäder äro alltså till största delen belägna i äldre hus. Ungefär 60 procent äro uppförda före 1900. Lägenheterna bestå till $\frac{3}{4}$ av högst ett rum och kök. I allmänhet äro lägenheterna dock förhållandevis rymliga med en lägenhetsyta på 50 å 55 kvadratmeter. Lägenheterna sakna i stor utsträckning moderna bekvämligheter; vatten och avlopp förekomma i endast hälften och wc i 20 procent av lägenheterna. Badrum finnes endast i 5 procent av de av företagen upplåtta lägenheterna.

I undersökningen har gjorts en uppskattning av nybyggnadsbehovet på industriorterna, vilket främst hänför sig till önskvärdheten att ersätta kvalitativt ej fullgoda smålägenheter med sådana som bättre motsvara tidens krav. Antalet kvalitativt undermåliga och ej reparationsdugliga lägenheter uppskattas till 95 000 för hela industriarbetarbefolkningen och till 38 000 på de mindre industriorterna, varav 15 000 utgöras av företagens bostäder. Härtill kom-

mer ett nybyggnadsbehov för höjande av rymlighetsstandarden på ca 50 000 lägenheter för hela industriarbetarbefolkningen, varav 20 000 för de mindre industrierna.

Samhällets intresse för bostadsfrågan har tagit sig många uttryck. I detta sammanhang må särskilt omnämnas, att lån och bidrag utlämnas av statsmedel *dels* enligt kungörelse den 4 september 1935, nr 512, för beredande av hyresbostäder åt mindre bemedlade, barnrika familjer *dels ock* enligt kungörelse den 27 maj 1938, nr 247, för beredande av bostäder i egna hem åt sådana familjer. Enligt kungörelse den 22 juni 1939, nr 462, kan vidare statsbidrag utlämnas till anordnande av pensionärshem. För att få i gång byggnadsverksamheten under kriget hava tillskapats särskilda låneformer, delvis av subventionskaraktär. Bestämmelser härom återfinnas i kungörelsen den 30 juni 1942, nr 569, om tertiär- och tillägglån för vissa bostadsbyggnadsföretag. Vad särskilt angår bostadsbyggandets främjande på landsbygden hänvisas till redogörelsen under kapitel IX.

Det må även omnämnas, att bostadsproblemet inom industrierna och på landsbygden uppmärksammats vid 1945 års riksdag. Sålunda föreslogs i en motion II: 5 av herrar *Severin* i Gävle och *Persson* i Växjö ytterligare medverkan av statsmakterna för lösning av industriens arbetarbostadsproblem samt i en motion II: 438 av herr *Kempe* m. fl. särskilda åtgärder för likviderande av bostadsbristen vid vissa bruk i Värmlands m. fl. län. Slutligen hemställdes i en motion II: 50 av herr *Severin* i Gävle m. fl. om en undersökning av landsbygdens bostadsstandard. Riksdagen har i anledning av dessa motioner förordat, att en utredning måtte komma till stånd, omfattande icke endast industriernas bostadsproblem utan hela landsbygdens.

De sakkunniga vilja i detta sammanhang betona, att bostadsbyggandet och bostadsstandarden betingas av ett flertal olika faktorer. Folkmängds- och inkomstförhållanden, arbetstillgång, företagsamhet, bostadsvanor, tillgång på tomter och byggnadsmaterial samt kreditmöjligheter spela härvid in. Helt allmänt kan sägas att, om bostadsbehovet skall kunna tillgodoses genom en fri marknad utan särskilda stödåtgärder från samhällets sida, måste dels hyran för en ur social synpunkt tillfredsställande bostad kunna förränta det i bostadsbyggandet nedlagda kapitalet, dels inkomstförhållandena möjliggöra för den bostadssökande befolkningens stora flertal att av sina inkomster avstå så stor del av inkomsten, som svarar mot denna hyra. Brista dessa förutsättningar — tillfälligt, lokalt eller för vissa befolkningsgrupper — så att bostadsbrist uppstår eller bostadsstandarden icke kan hållas uppe på en nivå, som motsvarar rimliga önskemål, kan man söka komma till rätta med frågan genom att antingen stödja bostadsproducenterna i deras verksamhet eller ock direkt understödja de bostadsbehövande. Dagens politik visar, att samhället under nu rådande förhållanden sökt sig fram efter båda dessa linjer.

5. Bostadsbyggandets främjande genom investeringsfonder.

Under kapitel V ha de sakkunniga föreslagit inrättandet av investeringsfond för byggnader. De sakkunniga ha därvid lämnat å sido vissa spörsmål, som särskilt angå fondavsättningar för bostadsbyggnadsändamål och som nu skola upptagas till närmare granskning.

Till en början torde den principiella frågan om bostadsbyggandets inrymande under denna fond något få beröras.

Enligt de sakkunnigas uppfattning är samhällets intresse av en väsentlig förbättring i bostadsförsörjningen av sådan vikt, att detta intresse vid sidan av konjunkturutmätningens intresset här bör få göra sig i hög grad gällande. Betydelsen av bostadsförsörjningen understrykes också i de för de sakkunniga utfärdade, under detta kapitel inledningsvis återopade direktiven.

Betraktas frågan utslutande ur konjunkturutmätningssynpunkt, kan enligt de sakkunnigas mening icke resas invändning mot att fondavsättningar tillåtas för bostadsbyggnadsändamål på samma sätt som för övrig byggnadsverksamhet, då den konjunkturutmätningens effekten i båda fallen i huvudsak lär vara densamma. Många gånger torde byggandet av bostäder vara ett ur arbetsmarknadssynpunkt särskilt lämpligt arbetsobjekt.

I samma mån som konjunkturutmätningens intresset tillgodoses, främjas även det sociala intresset av bättre bostadsförhållanden. Givetvis kan bostadsfrågan i särskilda fall vara så trängande att dess lösande icke bör uppskjutas till en framtida lågkonjunktur. Att anordningen med investeringsfonder då icke kommer till sin fulla rätt och att då även andra vägar böra beträdas, utgör, enligt de sakkunnigas mening, icke tillräckliga skäl mot fondlagstiftningens införande. Betydelsen av en motsättning mellan konjunkturutmätningssynpunkterna och de bostadssociala hänsynen bör nämligen icke överdrivas, då det som regel icke bör bli omöjligt att förlägga ianspråktagandet av fonden till sådan tidpunkt att båda intressena i tillräcklig grad bli tillgodosedda.

Mot beredande av nu ifrågavarande skattefördelar i syfte att stimulera bostadsbyggandet kan måhända invändas, att anordningen företrädesvis kommer att gynna orter med bärkraftiga industriföretag, vilket kan leda till att en ojämnhet mellan olika orter i fråga om bostadsförsörjningsmöjligheterna uppkommer eller vidmakthålles. En viss ojämnhet kan för övrigt även komma att framträda på samma ort mellan dem, som härigenom få sin bostadsfråga löst, och övriga skattskyldiga. Enligt de sakkunnigas mening böra emellertid de anförda betänkligheterna få vika, då man likväl bör kunna räkna med att nå ett för samhället värdefullt resultat. Man kan utgå från, att avsättningsmöjligheterna endast komma att utnyttjas av företag å orter där ett bostadssocialt behov av angelägen beskaffenhet verkligen föreligger och endast i den mån avsättningar erfordras för tillgodoseende av detta behov. Det bör vidare framhållas, att om genom investeringsfondernas hjälp bostadsfrågan löses vid vissa företag, många andra företag komma att finna

sig föranledda att gripa sig an problemet och söka medverka till en godtagbar lösning. Samhällets uppgift kan då inskränka sig till att söka i övrigt komma till rätta med bostadsfrågan.

På grund av vad sålunda anförts förorda de sakkunniga, att fondavsättningarna även må avse bostadsbyggnadsändamål.

Då det får anses önskvärt att underlätta den form av bostadsbyggande, som i varje särskilt fall anses lämpligast — vilket i icke ringa utsträckning torde vara egnahemsbyggande — föreslå de sakkunniga, att investeringsfond för byggnader även må användas för subventionering av bostadsbyggande, som utföres för personal, anställd vid det ifrågavarande företaget eller detta närstående företag, eller för egnahemsföreningar, bildade huvudsakligen av personal hos företaget eller närstående företag eller av närstående företag med uppgift att uppföra bostäder åt nämnda personal. Det förutsättes givetvis, att dessa subventioner komma till användning för bostadsändamål på sådan tid och sådant sätt att effekten i arbetsmarknadshänseende och ur bostadssocial synpunkt i huvudsak blir av samma värde som om bolaget ordnat bostadsfrågan i egen regi. Till förhindrande av missbruk bör emellertid enligt de sakkunnigas mening fonden icke få användas för utbetalande av subventioner till tjänstemän i ledande ställning. Med tjänsteman i ledande ställning avse de sakkunniga befattningshavare, som i egenskap av verkställande direktör, styrelseledamot eller eljest kan antagas utöva inflytande å företagets medelsdispositioner för ifrågavarande ändamål. Beträffande subventionernas beskattning hos de anställda hänvisas till framställningen i det följande.

De sakkunniga hava icke ansett erforderligt att föreslå inrättandet av särskild investeringsfond för bostadsbyggande eller bostadssubventioner utan utgå ifrån att den förut omnämnda fonden för byggnader även skall användas för bostadsändamål. De fördelar, som en särskild fond skulle erbjuda, kunna i huvudsak erhållas genom att arbetsmarknadscommissionen, som på planlägningsstadiet haft tillfälle att inhämta uppgift om ändamålet med verkställd avsättning till fond för byggnader, i sitt register särskilt antecknar om fondavsättningen avser bostadsändamål.

Under kapitel V hava de sakkunniga ur konjunkturutjämningsynpunkt uttalat sig för att investeringsfond för byggnader må tagas i anspråk för avskrivning å ny-, till- eller ombyggnadsföretag. Vad nu särskilt angår bostadsbyggandet kan det understundom vara vanskligt att ur bostadssociala och affärsekonomiska synpunkter avväga, huruvida i ett givet fall ett äldre bostadsbestånd skall utdömas och ersättas med helt nya bostäder eller om redan befintliga bostäder lämpligen kunna moderniseras och omändras. Genom det samråd, som förutsättes komma till stånd mellan arbetsmarknadscommissionens organ och de enskilda företagen, har kommissionen tillfälle att härvidlag i viss utsträckning inverka på det enskilda initiativets inriktning. Det är icke ur vägen att arbetsmarknadscommissionen, då den lämnar tillstånd till fondsianspråktagande, även söker medverka till att genom de tilltänkta åtgärderna en tillfredsställande bostadsstandard uppnås.

De i kapitel V angivna procenttalen för bestämmande av avsättningarnas storlek kunna i vissa fall vara för små för att investeringsfonden inom rimlig tid skall få tillräcklig storlek. På grund härav föreslås, att Kungl. Maj:t skall kunna godkänna högre avdrag. Sådant avdrag synes motiverat, om den skattskyldige avser att med anlitan­de av fonden förbättra otillfredsställande bostadsförhållanden för sina arbetare och tjänstemän utan ledande ställning och förhöjd avsättning erfordras med hänsyn till de planerade åtgärdernas omfattning. Härigenom komma vissa mera betydande fondavsättningar för bostadsbyggande under Kungl. Maj:ts särskilda prövning.

6. Bostadsbyggandets främjande genom andra skattereglerande föreskrifter.

I industriförbundets ovan berörda framställning ifrågasättes även åtskil­liga andra ändringar i skattelagstiftningen, åsyftande att främja bostadsbyg­gandet. Till en del beröras därvid för inkomstbeskattningens utformning centrala problem av teoretisk och praktisk räckvidd, bland annat frågan om fri eller utvidgad avskrivningsrätt i beskattningshänseende å bostads­byggnader. De sakkunniga ha ansett sin uppgift böra begränsas till ett direkt ställningstagande till nedan angivna, i industriförbundets framställning och motionerna berörda frågor.

Industriförbundet har föreslagit, att kostnader för iordningställande av sådana markområden, som erfordras för uppförande av bostäder åt före­tagets arbetare och tjänstemän, i beskattningshänseende skola hänföras till sådana »kostnader för personal», vilka anses såsom avdragsgilla driftkost­nader i rörelse. På sätt förut anförts ha emellertid de sakkunniga icke ansett sig kunna förorda en principiellt annan behandling i beskattningshänseende av kostnader för grundförbättringsarbeten än den nuvarande, men föresla­git möjlighet för Kungl. Maj:t att i särskilda fall tillåta, att investeringsfond för byggnader må tagas i anspråk för arbeten av här ifrågavarande natur. Någon ytterligare uppmjukning av beskattningsbestämmelserna i detta hän­seende anse sig de sakkunniga icke kunna tillstyrka.

Industriförbundet har vidare föreslagit, att om ett företag utövar bygg­nadsverksamhet genom förmedling av dotterföretag, som behåller bostä­derna jämte tillhörande markområde i sin ägo, dotterföretaget skall beskat­tas för inkomst av rörelse i stället för som nu av annan fastighet. Härmed åsyftas, att koncernen i sin helhet skall erhålla möjlighet att avskrika in­vesteringsarna enligt den av förbundet ifrågasatta utvidgade avdragsrätten i samma utsträckning som om verksamheten utövats av moderbolaget. Nämn­da syftemål torde emellertid vid den nya lagstiftningens tillämpning huvud­sakligen få anses tillgodosett med vad de sakkunniga tidigare föreslagit i fråga om investeringsfonds användande till subventionering av bostadsbyg­gande, som utföres av närstående företag.

I sin framställning har förbundet även ifrågasatt att arbetsgivares subventionering av anställds egnahemsbygge icke skall utgöra skattepliktig inkomst, därest förmånerna under en period av 10 år icke överstiga 4 000 kronor eller 30 procent av anskaffningskostnaden för bostaden. I samband därmed har förbundet framhållit möjligheten av vissa modifikationer av reglerna om värdeminskingsavdrag: sådant avdrag skulle kunna vägras under 10 år, om subventionen överstege 20 procent av byggnadskostnaden, och under 5 år, om subventionen överstege 10 men icke 20 procent, medan avdrag icke skulle vägras om subventionen utgjorde högst 10 procent.

De sakkunniga hålla för sannolikt, att beskattning hos den anställde av subventioner för byggnadsändamål, som denne mottagit från arbetsgivaren, kan verka hämmande på arbetsgivarens benägenhet att lämna dylika subventioner. Detta är desto mer beklagligt, som egnahemsbyggandet torde vara den ur social synpunkt mest önskvärda byggnadsverksamheten för bostadsändamål. De sakkunniga finna det därför vara påkallat, att sådana ändringar av beskattningsbestämmelserna komma till stånd, att dessa icke mera påtagligt hindra eller försvåra denna form av medverkan från arbetsgivarens sida för bostadsförsörjningens ordnande.

För arbetsgivaren äro subventionerna hänförliga till kostnader för personal och följaktligen i beskattningshänseende avdragsgilla. För den anställde torde subventionen, även om beloppet endast erhålles under villkor att det användes för bostadsbyggande, utgöra en skattepliktig löneförmån.

Skäl kunna emellertid anföras för skattefrihet för dylika subventioner. Om arbetsgivaren i stället skulle uppföra bostadsfastigheten, torde denne under nuvarande förhållanden bliva berättigad att i viss utsträckning tillgodoräkna sig s. k. överprisavdrag å byggnaden. Till den del subventionen endast täcker ett dylikt överpris, torde med fog kunna göras gällande, att den icke för mottagaren innebär någon mot arbetsgivarens utgift svarande förmån. I viss mån likartat förhållande föreligger emellertid icke blott under tider med nuvarande höga byggnadskostnader utan även under mera normala förhållanden, då fråga är om uppförande av en bostadsfastighet å en ort, där något allmänt hyresvärde icke kan anses gälla. Så torde i stor utsträckning vara fallet å sådana industriorter, som till väsentlig del äro beroende av ett eller ett fåtal industriföretag, eller just å sådana orter, där bostadssubventioner av arbetsgivaren huvudsakligen förekomma. Då någon allmän fastighetsmarknad i orten icke finnes, saknar egnahemsägaren i regel möjlighet att avyttra fastigheten till ett pris, motsvarande anläggningskostnaden. Även under tider med normala byggnadskostnader måste därför antagas, att den anställde ofta icke erhåller en mot arbetsgivarens utgift för subventionen svarande förmån. Vidare märkes, att om någon löneförmån överhuvud taget tillföres den anställde genom mottagandet av ifrågasvarande subvention, denna i allt fall får anses utgöra ersättning för arbete, som tidigare, måhända under en lång följd av år, utförts och framdeles kommer att utföras i företags tjänst. Men subventionen blir likväl beskattad i sin helhet under det beskattningsår den mottages och drabbas på grund av

progressionen därigenom av en tyngre beskattning än vad som rätteligen bör ske.

Å andra sidan kunna givetvis fall inträffa, då de av arbetsgivaren lämnade subventionerna uppgå till så betydande belopp eller förhållandet å bostadsmarknaden i orten utvecklas så, att subventionen kommer att innebära en påtaglig ekonomisk förmån för den anställde. Mot subventionernas undantagande från beskattning kan därför invändas, att detta i vissa fall skulle kunna framstå såsom en oberättigad skatteförmån, särskilt i förhållande till sådana egnahemsbyggare, som icke erhållit subventioner vare sig från det allmänna eller från arbetsgivare utan nödgas bestrida byggnadsföretaget i dess helhet med beskattade sparmedel.

En prövning i varje särskilt fall, huruvida subventionen kan anses innebära någon verklig löneförmån i mottagarens hand, torde icke kunna åläggas beskattningsmyndigheterna och det synes knappast möjligt att utfinna beskattningsregler, som å detta område skapa individuell rättvisa de skattskyldiga emellan. En fördelning av subventionerna till beskattning under flera år skulle emellertid i någon mån bringa beskattningen i bättre överensstämmelse med detta rättvisekrav. Då mottagarens skattekraft vid tiden för subventionens mottagande ofta kan vara särskilt svag på grund av ekonomiska svårigheter i samband med bostadsbyggandet, synes lämpligt att subventionen icke till någon del tages till beskattning för det beskattningsår, utbetalningen sker, utan — i den mån den enligt vad nedan föreslås skall underkastas beskattning — får fördelas å de fem närmast därefter följande beskattningsåren. En längre utsträckning av tidsperioden skulle kunna vålla svårigheter av taxeringsteknisk natur, vilket även måste befaras bliva fallet vid tillämpning av det av industriförbundet alternativt ifrågasatta förfarandet att inskränka rätten till värdeminskningssavdrag å byggnaden. Om den skattskyldige skulle avlida före utgången av femårsperioden, synes det knappast vara ägnat väcka betänkligheter att efterskänka återstående skatteanspråk. Om den skattskyldige under femårsperioden skulle avflytta till annan kommun, torde beskattningen av återstående belopp av praktiska skäl få ske i den nya hemortskommunen. Det kommunala skatteanspråket i dessa säkerligen mycket sällsynta fall, torde icke vara av sådan betydelse, att särskild taxering av ifrågavarande belopp i utflyttningkommunen kan anses erforderlig. Detta skulle komplicera taxeringsförfarandet och i vissa fall förorsaka att den skattskyldige icke till fullo skulle kunna utnyttja honom vid taxeringen tillkommande avdrag.

Även med en sådan anordning, som ovan ifrågasatts, och även om subventionen skulle få fördelas å exempelvis 10 år, måste emellertid befaras att beskattningen därav komme att förhindra användning i önskvärd omfattning av ifrågavarande form för subventionering av bostadsbyggande. För en ytterligare uppmjukning av beskattningsreglerna tala enligt de sakkunnigas mening sociala skäl av sådan styrka, att beaktande därav vid skattelagstiftningens utformning synes befogat. De sakkunniga vilja därför förorda, att subventionerna till viss del göras skattefria hos mottagaren och att allenast återstoden fördelas till beskattning på sätt ovan ifrågasatts.

Av praktiska skäl synes det önskvärt att ett visst belopp alltid undantages från beskattning och att det skattefria beloppet således icke sättes i relation till byggnadens storlek. Ett skattefritt belopp av 3 000 kronor, vilket regelmässigt icke torde komma att överstiga ett efter 10 à 15 procent beräknat särskilt avdrag från anskaffningskostnaden för byggnaden, kan åtminstone med hänsyn till nuvarande förhållanden framstå såsom lämpligt.

Det skulle visserligen kunna ifrågasättas, om icke förmånen av skattefrihet borde ifrågakomma endast efter viss behovsprövning av offentlig myndighet. En sådan anordning skulle emellertid verka onödigt tyngande. Innan en företagare offerar kapital på att subventionera ett egnahemsbygge för en anställd, måste han givetvis själv pröva åtgärdens angelägenhetsgrad, och man lär helt visst kunna räkna med att en lagstiftning, som i huvudsak överlåter bedömandet av hithörande frågor åt de enskilda företagen, i stort sett kommer att verka så, att endast de ur bostadssocial synpunkt värdefulla och nödvändiga åtgärderna bliva subventionerade och att resultatet i övrigt bör kunna godtagas ur rättvisesynpunkt. De sakkunniga anse därför att man i varje fall icke för närvarande har anledning att uppställa behovsprövning av offentlig myndighet såsom villkor för skattefriheten.

Då det bör tillses, att subventionen verkligen leder till ett sådant bostadsbyggande som här åsyftas, bör föreskrivas, att subventionen skall avse byggnadsbidrag, vars huvudsakliga syfte är att bereda tillfredsställande bostad för den skattskyldige och hans familj. Denna formulering är vald med tanke på att skattefrihet skall kunna ifrågakomma *dels* för byggnadsbidrag för uppförande av föreningshus, i vilka bidragmottagaren beredes bostad under betryggande former, *och dels* vid vanlig egnahemsbebyggelse, även om en mindre del av fastighetens hela utrymme uthyres i fria marknaden.

Å andra sidan ger nämnda föreskrift möjlighet att förhindra skattefrihet för subventionering av mindervärdiga bostäder — kåkbildning — eller sommarnöjen. I uttrycket »tillfredsställande bostad» ligger även ett krav på att bostadsutrymmet skall vara av tillräcklig storlek för den skattskyldige och hans familj. Kravet på tillräckliga utrymmen torde få variera med hänsyn till familjens storlek. Hänsyn torde även böra tagas till barn, som kunna tillkomma i familjen. Ju mindre bostaden är, desto större anledning finnes för en restriktiv tillämpning av reglerna om skattefrihet.

Eftersom fråga bör vara om nyuppförda bostäder, är subvention utesluten beträffande i andra hand förvärvade fastigheter.

Har ett företag, som själv uppfört en bostadsfastighet, överlåtit denna till anställd för underpris, lär en sådan dold förmån enligt nu gällande grunder böra beskattas hos den anställde såsom en beskattningsbar intäkt. Icke heller i en blivande lagstiftning enligt de här angivna linjerna kan en dold förmån av detta slag fritagas från beskattning i vidare mån än beskattningsnämnd finner att förutsättningar för skattebefrielse äro för handen.

Givetvis bör ifrågavarande skattelindring utom i rena undantagsfall allenast tillkomma en och samma skattskyldig såsom engångsförmån från samma arbetsgivare. Det förutsattes emellertid att hinder icke möter för skattelindring

vid kontant subvention fördelad på flera år eller vid subvention mot revers, där företaget årligen friskriver den anställde från viss del av skulden. I sådana fall torde de belopp, som först »intjänats», böra hänföras till den skattefria delen av subventionen. Sedan beloppen uppgå till 3 000 kronor, får sålunda resten tagas till beskattning för de beskattningsår, då beloppen enligt vanliga beskattningsregler anses förvärvade, d. v. s. i friskrivningsfallet för det år, då den anställde blir fri från sin skuld till bolaget. Den uppdelning, som de sakkuniga förordade vid kontant subvention under ett enda beskattningsår, torde icke här böra tillämpas.

Då skattefriheten är beroende på beskattningsnämnds prövning, följer härav, att subventionen alltid måste deklareraras och av företaget uppgivas i löneuppgift enligt 33 § a) taxeringsförordningen. Det ligger i sakens natur, att företag, som lämnar löneuppgift om sådan subvention, har anledning att för taxeringsnämnden klarlägga dess beskaffenhet och förutsättningarna för skattebefrielse. Att deklarations- och uppgiftsskyldighet föreligger såväl vid dold subvention genom försäljning av fastighet till underpris som vid subvention genom friskrivning av skuld läser vara otvivelaktigt.

Den förut omnämnda, av de sakkunniga föreslagna möjligheten att fördela subvention utöver förenämnda 3 000 kronor till beskattning på fem år torde icke böra avse hur stora belopp som helst. De sakkunniga anse, att högst 5 000 kronor böra kunna fördelas på detta sätt. Av praktiska skäl torde å andra sidan uppdelning av mindre belopp än 1 000 kronor icke böra tillåtas.

Understiger insatsen 3 000 kronor — vilket ofta torde vara fallet vid förvärv av bostad i föreningshus — kan i enlighet med det förut anförda befrielsen komma att omfatta hela subventionen.

Risken för att den förordade uppmjukningen av beskattningsbestämmelserna skulle utnyttjas för vinnande av obehörig skattelindring förefaller tämligen ringa. Tillräckliga garantier mot missbruk torde vinnas därigenom, att skatteförmånen göres beroende av ansökan, som prövas av beskattningsmyndigheten. Det ligger i sakens natur att genom Kungl. Maj:ts försorg eller statens byggnadslånebyrå riktlinjer kunna angivas till vägledning för de subventionsbeviljande företagen och beskattningsnämnderna vid prövningen av bostädernas utrymmesstandard.

Det torde icke finnas anledning att med skattefrihet hos mottagaren gynna bostadsbyggande för andra anställda än tjänstemän utan ledande ställning eller arbetare. I detta hänseende råder överensstämmelse med vad de sakkunniga tidigare föreslagit i fråga om användande av investeringsfond för förhöjd avsättning till bostadsbyggande.

På grund av vad sålunda anförts föreslå de sakkunniga, att i kommunal-skattelagen — lämpligen under punkt 3 av anvisningarna till 32 § — måtte stadgas, att vad skattskyldig såsom bidrag till förvärvande av tillfredsställande bostad för sig och sin familj uppburit av den, hos vilken han såsom tjänsteman utan ledande ställning eller arbetare är eller varit anställd, eller av denne närstående företag, efter beskattningsnämnds beprövande må un-

dantagas från beskattning i vad det icke överstiger 3 000 kronor samt att av bidraget återstoden dock lägst 1 000 kronor och högst 5 000 kronor på ansökan av den skattskyldige må fördelas till beskattning å de fem beskattningsår, som infalla närmast efter det, då bidraget blivit för den skattskyldige tillgängligt för lyftning.

Tillika föreslås att om skattskyldig, för vilken sådan fördelning skett, avlidit före utgången av nämnda tidsperiod, belopp, som enligt omförmälda fördelning belöper å det beskattningsår, varunder dödsfallet skett, och senare beskattningsår, icke skola upptagas till beskattning.

De sakkunniga framlägga förslag till författningsändringar av ovan angivet innehåll.

Beträffande de av industriförbundet behandlade fallen, att subventioner lämnas till av de anställda bildade egnahemsföreningar, som uppföra bostäderna och överlåta dessa till de anställda, eller till av de anställda bildade bostadsföreningar och bostadsrättsföreningar, torde ytterligare ändring i skattelagstiftningen för möjliggörande av användningen av denna subventionsform icke erfordras. I detta sammanhang vilja de sakkunniga framhålla, att de årliga avdragen för värdeminskning å fastighet, därå värdet med anlitande av investeringsfond blivit nedskrivet, jämlikt anvisningarna till 25 § p. 2 kommunalskattelagen icke böra beräknas å högre värde än anskaffningskostnaden, minskad med berörda nedskrivning.

KAPITEL VII.

Fonder för inventarier och varulager.

I detta kapitel behandlas endast fonder för inventarier och varulager i förvärvskällan rörelse. Frågan om dylika fonder för jordbrukets vidkommande upptages först under kapitel IX.

Då de sakkunniga förut uttalat sig för att den i nuvarande lagstiftning förefintliga fonden för inventarier och varulager i en ny lagstiftning uppdelas i två fonder, en för inventarier och en för varulager, behandlas dessa två slags fonder var för sig.

1. Fond för inventarier.

Till inventarier räknas i taxeringshänseende även sådana fasta maskiner, för vilka särskilt maskinvärde åsattes enligt kommunalskattelagens bestämmelser.

Vid beställning av maskiner och andra inventarier hos inhemska företag förbättras sysselsättningsgraden hos dessa, men en konjunkturstimulerande verkan kan också erhållas vid beställarens företag, i den mån inventarieanskaffningen där medför ökad sysselsättning.

Vid beställning utomlands är den förstnämnda av dessa verkningar icke för handen. Det kunde därför måhända synas motiverat, att i dylika fall icke medgiva ianspråktagande av fonden. Emellertid torde anskaffning av utländska maskiner ofta utgöra ett nödvändigt led i uppförandet av en fabriksanläggning. Att i sådana fall utbryta de utländska maskinerna ur anläggningen och underkasta dem en särskild behandling i beskattningshänseende vore därför men även av andra skäl olämpligt. Även i andra fall måste emellertid fondens ianspråktagande för inköp av utländska maskiner anses befogat, exempelvis om det gäller en nyckelmaskin, som är nödvändig för driftens rationella upprätthållande eller utvidgning och följaktligen är av värde för sysselsättningen. Tänkbart är vidare, att maskinbeställningar utomlands kunna få betydelse för utrikeshandeln och därmed även för vårt näringsliv. På grund härav hava de sakkunniga icke ansett sig böra föreslå någon uttrycklig begränsning i nu föreliggande avseende. För att de konjunkturutjämnande synpunkterna skola behörigen tillgodoses, bör emellertid fordras att företaget, då det vill taga fonden i anspråk, skall uppgiva, var beställningen eller inköpet skall ske. Skall en mera betydande anskaffning ske utomlands, lärer häri ligga en anledning att särskilt granska frågan ur olika synpunkter.

Värdet av en maskinpark, den må räknas som fast eller lös, representerar icke sällan det väsentliga värdet av en fabriksanläggning. På grund av det samband som i produktionstekniskt avseende föreligger mellan själva byggnaden och maskinparken bör för dylika fall frågan om ianspråktagande av fond för byggnader och fond för inventarier ofta bedömas i ett sammanhang.

Då fartyg äro att hänföra till inventarier, lärer nu ifrågavarande slag av investeringsfond bliva av betydelse även för rederinäringen och för sysselsättningen inom vår varvsindustri.

2. Fond för varulager.

Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering har behandlat vissa frågor, som äga nära samband med en genom fondavsättning möjliggjord produktion på lager. I ett den 27 september 1944 avgivet betänkande har kommissionen sålunda undersökt möjligheterna att genom vissa stödåtgärder påverka företagens lagerhållningspolitik i konjunkturutjämnande syfte närmast med tanke på stagnationsperioder i samband med krigets avveckling. Vid betänkandet finnes fogad en av professorn *Karin Kock* upprättad promemoria rörande frågan om produktion på lager som konjunkturpolitiskt medel.

Denna fråga diskuteras med hänsyn till lagerhållningens betydelse för försörjningen, exporten och sysselsättningen.

Vad angår den sistnämnda synpunkten som här särskilt intresserar framhålls i promemorian, att investering i lager inom en relativt kort tidrymd följes av ett varuutbud av samma omfattning som den ursprungliga investeringen. Med hänsyn till framtida verkningar på varumarknaden vid investering i lager måste därför, vid utformandet av konjunkturpolitiken, avsättningsmöjligheterna för produkter, som lagras under statens medverkan, noga analyseras.

I promemorian understrykes, att investering i lager har vissa fördelar i förhållande till offentliga arbeten, bl. a. genom att arbetskraften beredes sysselsättning inom dess normala arbetsområde. Möjligheten att bättre utnyttja överskottskapaciteten hos vissa industrier genom att dit överföra arbetslösa från andra industrier beröres även. I anslutning härtill framföres tanken att staten på olika sätt skall stödja marknaden och hindra en alltför hastig lageravveckling. Helt allmänt uttalas, att en lagring av råvaror och halvfabrikat i de företag, som skola bedriva den ytterligare förädlingen, kan möta samma kritik som en lagring hos handlarna, nämligen att man ej kan vara säker på att inköpen av råvaror ej endast resultera i en tömning av lagren hos råvaruproducenterna. Men då det i regel i detta fall rör sig om ett mindre antal företagare och om större varupartier, blir kontrollen lättare att genomföra. Vad våra exportindustrier beträffar framhålls, att lagring under statlig medverkan av exempelvis järnmalm, trävaror eller pappersmassa måste ske hos tillverkaren av dessa varor, enär största delen förbrukas av producenter i utlandet. Utredningar rörande lagring inom pappers-

masseindustrien visa, att en lagring av råvaran — pappersveden — vid pappersmassfabrikerna i vissa situationer kan vara en lämpligare åtgärd än en lagring av den färdiga produkten. Sysselsättningen i fabriken förvandlas därigenom till en sysselsättning i skogen. Vid järnbruken är förhållandet det motsatta; lagring av träkol i större skala är av tekniska skäl icke möjlig, vare sig vid järnbruken eller på produktionsorten, men däremot går det lätt att lagra tackjärn. En produktion på lager av tackjärn, som ger sysselsättning åt järnbruksarbetare, förutsätter en produktion av träkol och har sålunda direkta återverkningar på sysselsättningen i skogen.

De faktorer, som äro av avgörande betydelse för beslut om investering i lager, sammanfattas slutligen i promemorian i fyra grupper, vilka närmare var för sig undersökas, nämligen tekniska möjligheter för lagring, med lagerhållningen förenade kostnader, finansieringen av lagren samt prisrisker och avsättningsmöjligheter. Beträffande promemorians närmare innehåll i dessa och övriga avseenden hänvisas till densamma.

De sakkunniga hava under kapitel V förordat inrättandet av investeringsfonder för varulager, då företagens investeringar i lager under en lågkonjunktur äga en konjunkturstimulerande effekt. Denna effekt torde vara störst inom konjunktürkänsliga branscher. Exportindustriens möjligheter att hålla verksamheten i gång även om efterfrågan på dess produkter skulle gå tillbaka torde härvid träda i förgrunden. Men även i övrigt kan en produktion på lager under en depressionsperiod vara av betydelse. Även om produktion på lager endast kan eller bör ske i begränsad omfattning, bör värdet av en sådan produktion icke underskattas, bl. a. med hänsyn till betydelsen av att företagen i en vikande konjunktur kunna sysselsätta den egna arbetskraften i vanlig ordning till dess att andra sysselsättningsfrämjande åtgärder kunna igångsättas. Även de indirekta verkningar, som varufondernas ianspråktagande å ett område utövar på andra områden, torde vara av betydelse ur sysselsättningssynpunkt. De farhågor, som kunna hysas för en alltför långt driven lagerökning, torde man kunna bortse ifrån, då det bör ligga i företagets intresse att tillse, att rimliga gränser för ökningen ej över-skridas.

Med hänsyn till varufondernas betydelse för exportindustrien och hit-hörande företags betydande storleksordning torde huvudparten av dessa fonders utjämningsverkan erhållas inom detta område av näringslivet. Av det redan anförda framgår emellertid, att de sakkunniga icke anse nämnda förhållande utgöra tillräckligt skäl för att begränsa avsättningsrätten till dessa företag. Även andra producentföretag torde här kunna göra betydelsefulla insatser. Av samma skäl torde det ej heller finnas anledning att inskränka fonderna till blott producenter. Även på varudistributionens område bör därför fondavsättning få ske. Några olägenheter härav torde knappast vara att befara. Med den utformning lagstiftningen erhåller lär man nämligen kunna utgå ifrån, att i stort sett endast sådana rörelseidkare, vilka kunna lämna lämpligt bidrag till en konjunkturutjämning, skola använda sig av lagstiftningen.

De sakkunniga hava sålunda icke funnit anledning frångå den nuvarande lagstiftningens ståndpunkt i nu förevarande avseende.

För företagaren är det ekonomiska värdet av att investeringsfond för varulager upplägges beroende av de regler, som gälla i taxeringshänseende i fråga om varuvärderingen. Frågan hur denna värdering skall ske blir av betydelse för skatteförmånens värde och därmed också i viss mån för avsättningarnas omfattning. Även i övrigt kan frågan om varuvärderingen här vara av intresse. Därest varulagret för visst beskattningsår fått särskilt nedskrivs med anlitande av dylik fond, kan sålunda liksom hittills fråga uppstå, huru varuvärderingen skall ske i ett kommande bokslut. Då emellertid varuvärderingen ligger utanför området för de sakkunnigas uppdrag och då för övrigt densamma lärer vara föremål för behandling i annan ordning, hava de sakkunniga icke ansett sig böra närmare ingå på dessa frågor.

Inom kommittén har framförts tanken på att fond för varulager borde få tagas i anspråk för åtgärder, syftande till ökning av försäljningsomsättningen utomlands. Som skäl härför har åberopats de särskilda förhållanden, som ofta råda beträffande denna försäljning, och att åtgärder för hävdande och befrämjande av den svenska exportens ställning på de utländska marknaderna särskilt i en depression kunde vara av stor betydelse. De sålunda framförda skälen torde vara värda beaktande.

Då emellertid ett generellt medgivande att använda fondmedel för dylika åtgärder möjligen skulle kunna missbrukas, lärer något sådant icke lämpligen böra lämnas. I sådana fall, där man med skäl kan räkna med, att de planerade åtgärderna skola leda till ett godtagbart resultat ur konjunktur-utjämningsynpunkt, finnes emellertid enligt de sakkunnigas mening ingen anledning att motsätta sig en användning av fondmedlen för dylikt ändamål. De sakkunniga hava därför ansett sig böra förorda, att Kungl. Maj:t, om särskilda skäl därtill föreligga, må kunna lämna medgivande åt skattskyldig, som själv eller genom dotterföretag driver rörelse i utlandet, att taga investeringsfond för varulager i anspråk för åtgärder, som kunna leda till en ur sysselsättningsynpunkt önskvärd, ökad avsättning utomlands av den skattskyldiges varor.

I fråga om ianspråktagandet av varufonderna kunna vid sidan av de konjunkturutjämnande synpunkterna även andra samhällsintressen kräva beaktande. Vid lagring av exportvaror kunna problem av handelspolitisk karaktär uppstå. Beträffande vissa varuslag kan en produktion på lager eller upphandling för ökad lagerhållning vara av särskild betydelse ur försörjningsynpunkt. I den mån dylika frågor anmäla sig, böra de självfallet vinna tillbörligt beaktande, då det gäller fondernas utnyttjande.

KAPITEL VIII.

Investeringsfond för arbeten i gruva.

I underdånig skrivelse den 27 maj 1944 hava *kommerskollegium* och *Sveriges geologiska undersökning* framlagt en utredning rörande de mellansvenska järnmalmstillgångarna med särskild hänsyn tagen till tillgångarna på fosforrena och manganhaltiga malmer samt föreslagit vissa åtgärder för tryggnad av den svenska järnhanteringens behov av dylika malmer.

Skrivelsen ansluter sig till en av överdirektören *Per Geijer* och professorn *Nils H. Magnusson* inom Sveriges geologiska undersökning verkställd utredning.

Utredningen innehåller en beräkning av den tid, under vilken dessa för den svenska produktionen av kvalitetsstål betydelsefulla malmtillgångar kunna räcka. Under förutsättning att hänsyn endast toges till den inhemska konsumtionen uppskattas tillgången av fosforren malm, med under 1 procent mangan och under 0,008 procent fosfor, kunna räcka ungefär 77 år, medan förrådet av manganhaltig malm, med över 1 procent mangan, skulle vara tillräckligt under 113 år. Under förutsättning att exporten fortsätter i samma omfattning som under perioden 1933—1942, skulle motsvarande siffror bliva 45 respektive 43 år.

I fråga om fyndigheternas fördelning på ägare konstateras, att de malmtillgångar, som disponeras av inhemska bruksföretag, representera väsentligt lägre siffror, vilket även belyses av gruvornas malmleveranser till egna verk i jämförelse med leveranser till andra inhemska förbrukare. Med hänsyn till att malmtillgångarna även i övrigt äro ojämnt fördelade på olika förbrukare samt till sitt geografiska läge, måste svårigheter framträda redan långt tidigare än de nyss anförda siffrorna angiva, så framt ej konsumtionen hålles lägre än nu beräknats eller nya tillgångar påvisas.

I undersökningen anföres, att de åtgärder från statens sida, som kunna ifrågasättas för att i möjlig grad säkerställa tillgången på kvalitetsmalmer för inhemska förbrukare, kunna vara dels negativa, i form av restriktioner, dels positiva, syftande till att utvidga kännedomen om malmreserverna, antingen genom undersökningsarbeten eller genom tekniskt forskningsarbete för att göra också malmer av lägre kvalitet användbara för framställning av kvalitetsprodukter.

Beträffande undersökningsarbetena framhålles, att genom dessa visserligen icke skapas några nya tillgångar, men man har utsikt att genom vidgad kän-

nedom om de tillgängliga malmreserverna erhålla en säkrare bas för bedömandet av deras och den på dem baserade industriens livslängd och av i vad mån mera ingripande åtgärder kunna bli va ur nationalekonomisk synpunkt nödvändiga. Dylka arbeten måste utföras av de enskilda gruvägarna. Särskilt inom de s. k. bruksgruvorna ha undersökningsarbeten länge varit i hög grad eftersatta, ehuru under det senaste årtiondet viss förbättring i detta avseende skett. Undersökningarna föranleda visserligen någon ökning av malmpriset, men detta är helt visst att föredraga framför ovisshet om hela kvalitetsproduktionens förutsättningar utöver en relativt begränsad tid. Dylka planeringar på längre sikt synas väl förtjänta av statsmakternas stöd.

Efter att hava erinrat om den i 1942 års förordning tillskapade möjligheten att göra skattefria avsättningar till investeringsfond för arbeten i gruva framhålles i skrivelsen, att denna åtgärd, vars primära syfte torde varit ett utjämnande av de stora fluktuationerna i sysselsättningen inom gruvindustrin, kan få stor betydelse jämväl ur synpunkten att skapa en vidgad grund för bedömandet av malmtillgångarnas omfattning. På grund härav förordas, att frågan om ytterligare utsträckning och utvidgning av den ifrågavarande skattelagstiftningen i nu avsett hänseende upptages till överbägnande.

De sakkunniga vilja för sin del understryka, att den svenska gruvdriften framför allt på grund av sitt både direkta och indirekta starka beroende av utländska marknadsförhållanden utmärkes av en mycket stor konjunkturkänslighet. Det ligger i sakens natur, att en lagstiftning om investeringsfonder icke bör förbise denna näringsgrens speciella förhållanden. Investeringsfond för byggnader, för inventarier och för varulager kunna visserligen komma till användning även inom gruvdriften men tillgodose icke gruvdriftens behov i en lågkonjunktur av undersökningsarbete, förberedande arbete och tillredningsarbete. De sakkunniga hava därför all anledning tillstyrka, att fond, som möjliggör avsättning till sådana slag av arbeten, bibehålles även i en blivande lagstiftning.

När det gäller att utforma rätten att avsätta till investeringsfond för dylka arbeten i gruva möta åtskilliga problem.

Vad särskilt angår den tidpunkt, då fond må tagas i anspråk, har i en till kommittén överlämnad, inom *svenska gruvföreningen* upprättad promemoria gjorts gällande, att företagen själva borde få träffa avgörandet. Med hänsyn till lagstiftningens huvudsakliga syftemål synes det emellertid icke möjligt att tillmötesgå detta önskemål. Om det konjunkturutjämnande syftet skall uppnås, bör det allmänna här liksom beträffande övriga fonder ha ett avgörande inflytande. Då man kan utgå från att vid den nya lagstiftningens tillämpning Kungl. Maj:t eller, om ärendet avgöres av arbetsmarknadskommissionen, denna kommer att taga vederbörlig hänsyn även till ett företags särskilda intressen vid ianspråktagandet, öppnas härigenom en möjlighet att inom vissa gränser beakta de svårigheter, som ett genomförande av investeringsplanen kan medföra från gruvteknisk synpunkt.

Då den nya lagstiftningen öppnar en allmän möjlighet för den skattskyl-

dige att efter särskild prövning få använda investeringsfond för annat ändamål än det, för vilket fonden blivit avsatt, torde den för närvarande gällande rättigheten att taga investeringsfond för inventarier och varulager i anspråk för arbeten i gruva och att taga fond för arbeten i gruva i anspråk för investering i inventarier och varulager kunna upphöra.

Det vore självfallet önskvärt, att man för arbeten i gruva kunde, med beaktande av gruvdriftens speciella förhållanden, fastställa särskilda grunder för bestämmande av fondavsättningens storlek. Emellertid möta för en sådan särreglering betydande svårigheter. Förhållandena vid olika gruvfält äro nämligen mycket växlande och svårbedömbara. Under det att vid vissa regelbundna malmförekomster malmareans storlek kan uppskattas ned till exempelvis 100 meter under den nivå där malmen är blottad, kunna andra fyndigheter redan vid ett tiotal meters avsänkning uppvisa oberäkneliga och avsevärda förändringar. Det är därför vanskligt att lägga fyndighetens på detta sätt beräknade storlek till grund för avsättningsbehovet. För övrigt kan behovet växla med hänsyn till det slag av arbete, som för en viss gruva är mest aktuellt. Behovet kan sålunda för undersökningsarbeten få bedömas efter andra grunder än för arbeten med malmfyndighetens blottläggande.

Vad särskilt angår undersökningsarbeten kunde det ligga nära till hands att utgå från ett visst antal årsbrytningar såsom norm för avsättningen. En annan möjlighet vore att ställa avsättningsbehovet för samtliga arbeten i relation till gruvans årliga avsänkning, en beräkningsgrund som dock torde vara mindre lämplig, då förhållandena i detta avseende icke äro jämförbara mellan å ena sidan järnmalmer och å andra sidan sulfidmalmer. Det kunde även ifrågasättas att grunda beräkningarna av avsättningarnas storlek på den genomsnittliga malmfångsten under ett visst antal år under hänsynstagande tillika till de kända malmtillgångarnas storlek.

Det är klart, att man vid ett bedömande av avsättningsbehovet kan komma till olika resultat om prövningen skall göras uteslutande ur gruvteknisk synpunkt eller om arbetsmarknadssynpunkter därvid skola få spela en avgörande roll. Produktionen vid vissa gruvor kan vara mer konjunkturkänslig än vid andra. Vid en del gruvor kan sysselsättningen vara tämligen säkrad för den närmaste framtiden, men undersökningsarbeten vara av behovet starkt påkallade, under det att för andra företag förhållandena kunna ligga till på annat sätt. Det måste dock alltid ligga i linje med sysselsättningsintresset, att gruvtillgångarna undersökas så att gruvdriftens förutsättningar på lång sikt kunna bedömas.

Vid sitt övervägande av frågan hava de sakkunniga icke funnit det möjligt att framlägga förslag om särskilda grunder för fondavsättningarnas begränsning i förevarande avseende. De i kapitel V angivna avsättningsreglerna böra därför i huvudsak gälla även här. Då emellertid en enligt dessa regler bestämd avsättning understundom torde vara otillräcklig för de stora behov, som kunna uppstå inom gruvdriften med hänsyn till bl. a. dess särskilda konjunkturkänslighet, hava de sakkunniga ansett sig böra föreslå, att Kungl. Maj:t må kunna medgiva avdrag med högre belopp än sagda reg-

ler möjliggöra, om sådant avdrag påkallas av mera angeläget undersöknings-
arbete, förberedande arbete eller tillredningsarbete.

I diskussionen om de mellansvenska malmtillgångarna har vid åtskilliga
tillfällen framhållits önskvärdheten av åtgärder, som gå ut på att säkra den
svenska kvalitetsindustriens tillgång på fosforrena och manganhaltiga mal-
mer. De sakkunniga utgå ifrån att undersökningsarbetenas underlättande ge-
nom skattefri avsättning här kan hava viss betydelse. I den mån andra åtgär-
der härutöver äro av behovet påkallade, ligger frågan utanför de sakkunnigas
uppdrag.

KAPITEL IX.

Investeringsfonder för jordbruket.

I kapitlen VI, VII och VIII hava de sakkunniga behandlat vissa spörsmål angående sådana nu befintliga investeringsfonder, som ansetts böra medtagas i en ny lagstiftning.

De sakkunniga hava emellertid att även taga ställning till frågan om utsträckning av systemet till nya slag av fonder. Denna fråga har redan berörts i kapitel V, men skall i kapitlen IX, X och XI ytterligare undersökas med hänsyn till jordbrukets och skogsbrukets förhållanden samt vissa industriers anspråk på fonder för mötande av investeringsrisker vid utomlands bedriven industriell rörelse.

Resultatet av jordbruks- och skogsbruketsdriften redovisas i taxeringshänseende såsom inkomst av en gemensam förvärvskälla — jordbruksfastighet. Frågan om ett utsträckande av anordningen med investeringsfonder kan för jordbrukets och skogsbrukets vidkommande betraktas delvis ur samma, men delvis ur skilda synpunkter. Det har ansetts lämpligt, att här behandla frågan särskilt för varje näringsgren.

Vid 1944 års riksdag väcktes olika *motioner*, som angingo frågan om investeringsfonder för jordbrukets behov.

Herr *Mosesson* hemställde sålunda i motionen II: 202 om utredning, huruvida skattefrihet kunde beviljas jordägare för inkomst, som han vill avsätta på betryggande sätt till en byggnadsfond för jordbruksfastighet.

Herrar *Lundell* och *Eriksson* i Frägsta föreslog i motionen II: 386 sådan ändring av föreskrifterna i kommunalskattelagen att vid taxering av inkomst av jordbruksfastighet under ett visst antal, t. ex. 5 år framåt, avdrag måtte få göras även för kostnader för ny-, till- eller ombyggnad å fastigheten.

Slutligen hemställde herr *Bror Nilsson* m. fl., i motion I: 199 och herr *Carlsson* i Bakeröd m. fl. i motion II: 297 bl. a. om utredning angående inkomstbeskattning av skog, som användes till egna driftsbyggnaders uppförande.

I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 43 hemställde *bevillningsutskottet* att dessa motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Till stöd härför hade bevillningsutskottet, såvitt nu är i fråga, anfört:

Den i motionen II: 202 väckta frågan om rätt för jordägare till avdrag för avsättning till byggnadsfond finner utskottet värd beaktande. Utskottet får i detta sammanhang erinra om att i propositionen nr 263 till innevarande års riksdag framlagts förslag till ändrade bestämmelser angående den rörelseidkare för vissa år nu medgivna rätten till avdrag för avsättning till investeringsfond, i vilken propo-

sition departementschefen förklarar, att hela författningskomplexet angående avdragsrätten till sådan fond komme att bli va föremål för en översyn inom en näraliggande framtid. I vissa vid riksdagens början väckta motioner hade yrkats bland annat, att avdrag måtte medgivas för avsättning till investeringsfond för bostadsbyggnader samt att rätt till skattefria avsättningar för framtida investeringar även måtte beredas jordbrukarna. Utskottet har i sitt i anledning av nämnda proposition och berörda motioner avgivna, av riksdagen godkända betänkande nr 42 tillstyrkt bifall till propositionen. Beträffande de ovan omförmälda, i motionerna framställda yrkandena har utskottet i betänkandet anført, att, enligt vad utskottet inhämtat, vid den översyn av ifrågavarande författningsbestämmelser, som vore avsedd att äga rum, frågan om avdragsrätten för avsättning till investeringsfond för bostadsbyggnader torde komma under omprövning. Utskottet, som fann önskvärt att så skedde, ville för sin del förorda, att vid berörda utredning jämväl undersöktes, huruvida och under vilka förutsättningar avdragsrätt för investeringar till olika ändamål skulle kunna medgivas jordbrukare.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit torde enligt utskottets mening syftet med den nu förevarande motionen II: 202 kunna anses tillgodosett och utskottet finner fördenskull ej skäl att tillstyrka bifall till motionärens yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning i ämnet.

Beträffande de i de likalydande motionerna I: 199 och II: 297 samt i motionen II: 386 framställda yrkandena om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning angående dels beskattningen av värdet av skogsprodukter, som använts för ny-, till- eller ombyggnad, dels ock avdragsrätt under vissa år för kostnader för ny-, till- eller ombyggnad, torde enligt utskottets uppfattning jämväl dessa frågor kunna förväntas vinna sin lösning, därest det vid den blivande utredningen visar sig möjligt att medgiva jordbrukare avdragsrätt för investeringar.

Vad särskilt angår det i motionen II: 386 väckta förslaget, torde detta i viss mån varit avsett såsom en beredskapsåtgärd, nämligen såtillvida, att, om den i nämnda motion ifrågasatta avdragsrätten under vissa år för kostnader för ny-, till- eller ombyggnad bleve genomförd under den kommande efterkrigsperioden, detta skulle resultera i ökad tillgång på arbete under denna period. Utskottet underskattar ingalunda betydelsen av denna synpunkt men vill framhålla, att en undersökning rörande frågan om lämpliga åtgärder i nu angivet syfte torde komma att ske inom den nyligen tillsatta kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering ävensom i samband med övriga nu pågående utredningar angående de ekonomiska efterkrigsproblemen.

Frågan om investeringsfonder för jordbruket är sålunda ett spörsmål, som tidigare beaktats utan att positivt resultat därvid uppnåts.

Vid bedömandet av frågan om inrättande av investeringsfonder för jordbruket bör man liksom för näringslivet i övrigt i första hand tillse, att man genom institutet ernär en konjunkturutjämnande effekt. Det gäller alltså att pröva, om investeringsfonder på detta område kunna motverka och utjämna depressionstendenserna i sådan utsträckning, att ett avsteg från eljest gällande beskattningsregler kan anses vara motiverat.

Vad angår behovet och möjligheten av att genom investeringsfonder påverka arbetsförhållandena för de i jordbruket anställda är det här liksom på andra områden förenat med vissa vanskligheter att bedöma den framtida utvecklingen i fråga om sysselsättningens variation ehuru dessa svårigheter torde vara av mindre storleksordning vid jordbruket. Såvitt de sakkunniga kunna bedöma, har man icke anledning befara, att den inom jordbruket sysselsatta

arbetskraften de närmaste åren skall lösställas, i varje fall icke i större utsträckning.

Vid sådant förhållande torde frågan om inrättande av investeringfonder för jordbruket huvudsakligen få prövas med hänsyn till möjligheten och lämpligheten av att vid depression inom andra delar av näringslivet skapa sysselsättning för härigenom lösgjord arbetskraft. Möjligheterna härav torde kunna bedömas något olika för olika slag av åtgärder.

Vad till att börja med angår sådana anläggningsarbeten som dikning, vattenavledning m. fl. föreligger här utan tveivel en arbetsreserv, särskilt för grovarbetare. Om kompetent arbetskraft, som ledigställts vid depression inom annan näringsgren, kan överföras till dylika arbeten, skulle säkerligen en konjunkturutjämnande effekt vinnas. Det är emellertid icke att förvänta, att sådan arbetskraft i större omfattning kan disponeras för ändamålet. Att för sådana arbeten anlita ovan arbetskraft är förenat med svårigheter, bl. a. med hänsyn till behovet av god arbetsledning. Enär arbetena ofta torde komma att igångsättas långt från arbetarens hemort, tillkomma dessutom svårigheter med beredande av bostad och förplägnad. Även ersättningsens bestämmande torde understundom vara vanskelig. Nu berörda förhållanden kunna medverka till en kostnadsfördyring av arbetena. Dessa omständigheter torde i många fall föranleda, att såväl företagare som arbetare komma att visa mindre vilighet att medverka till en anordning av ifrågavarande slag.

Även i fråga om byggnadsarbeten göra sig liknande synpunkter, om ock i mindre grad, gällande. Särskilt bör den olika lönesättningen för byggnadsarbeten i städer och större samhällen å ena samt på landsbygden å andra sidan ej förbises. Förhållandena äro emellertid olika i olika delar av landet. På sina håll och särskilt i södra Sverige finnes en särskild grupp av byggnadsarbetare, som huvudsakligen ägnar sig åt landsbygden. I ett depressionsläge skulle igångsättandet av byggnadsarbeten genom anlåtande av investeringsfonder för denna grupp kunna skapa arbetstillfällen, som eljest icke skulle hava uppkommit.

Vad sålunda sagts om byggnadsarbeten torde hava betydelse för såväl bostadsbyggnadsföretag som driftsbyggnader. Vid sidan av dessa för de olika kategorierna av byggnadsföretag gemensamma synpunkterna torde dock vissa särpräglade förhållanden framträda, och detta gäller främst bostadsbyggnader.

Innan de sakkunniga närmare ingå på bostadsbyggnadsfrågan för jordbruket, vilja de sakkunniga beträffande driftsbyggnaderna framhålla, att lämpliga driftsbyggnader kunna verksamt bidra till en för jordbruket eftersträfvansvärd rationalisering. Denna i och för sig beaktansvärda synpunkt, som torde komma att ägnas fortsatt uppmärksamhet i annat sammanhang, kan dock icke tillerkännas avgörande betydelse, då frågan om investeringsfonder för dylika byggnader såsom tidigare framhållits i första hand är en konjunkturutjämningsfråga.

Beträffande bostadsbyggnader hava de sakkunniga tidigare vid behandlingen av vissa industriorters bostadsförsörjning framhållit de bostadssociala

synpunkternas vikt och betydelse. Dessa böra av skäl, som där anförts, även ägnas uppmärksamhet i nu förevarande sammanhang.

Bostadsförhållandena på landsbygden belysas av en vid den särskilda folkräkningen 1935/36 verkställd undersökning av bostadsförhållandena i 100 landskommuner. Bostäderna hava vid denna undersökning uppdelats i sex kvalitetsgrupper, varav kvalitetsgrupp I omfattar de lägenheter, vilka betecknats som förfallna, samt de därpå följande grupperna II—VI de lägenheter, som uppvisa allt färre av vissa angivna brister. Kvalitetsgrupp VI omfattar sålunda goda lägenheter. Resultatet av undersökningen framgår av följande av 1942 års jordbrukskommitté i promemoria den 22 september 1943 framlagda sammanställning.

Kvalitetsgrupp	Bostäder för		
	Hemmansägare (3—99 har åker)	Statare	Samtliga socialgrupper
I	13·1	16·3	15·1
II	3·8	15·3	7·0
III	15·6	28·7	18·6
IV	59·2	38·5	51·4
V	3·9	0·1	2·5
VI	4·4	1·1	5·4

Tillämpade på totala antalet bostadshus inom landet, bebodda av brukaren, skulle enligt jordbrukskommittén inom storleksgrupperna 3—99 hektar åker cirka 40 000 st. vara förfallna och cirka 60 000 st. mycket bristfälliga.

Sedan undersökningen verkställdes torde emellertid läget hava förändrats till det bättre.

1942 års jordbrukskommitté meddelar sålunda i berörda promemoria, att enligt uppgift av egnahemsstyrelsen under budgetåren 1933/34 t. o. m. 1941/42 beviljats sammanlagt 86 149 bostadsförbättringsbidrag, 17 770 nybyggnadslån och 2 974 förbättringslån. Huru många bostadshus, som härigenom upprustats, har icke varit möjligt för jordbrukskommittén att exakt ange, men antalet torde enligt jordbrukskommitténs mening uppgå till omkring 90 000. Någon uppdelning av bostäderna på skilda socialgrupper har icke heller varit möjligt utföra utan synnerligen tidskrävande arbete, men då bland de beviljade ansökningarna ett mycket stort antal torde avse icke jordbrukarebostäder, framhåller jordbrukskommittén att många bostadshus vid jordbruk ännu äro i bristfälligt skick.

Efter jordbrukskommitténs undersökning torde förbättringar hava fortsatt troligen i ökad takt men ännu torde mycket återstå att göra.

Den glädjande förbättring, som sålunda skett och vilkens storleksordning torde komma att klarläggas vid den bostadsräkning, som skall ske i samband med innevarande års mantalsskrivning, har delvis åstadkommit med samhällets stöd. Det allmännas intresse för bostadsfrågan på landsbygden har kommit till uttryck på flera sätt. Bostadsbyggandet inom jordbruket främjas sålunda enligt två särskilda kungörelser av den 22 juni 1939:

nr 464, om förbättringsbidrag samt nybyggnads- och förbättringslån för bostadsbyggnadsföretag på landsbygden samt

nr 465, om lantarbetarbostadslån och lantarbetarbostadsbidrag.

Egnahemsbildningen på landsbygden stödjdes genom egnahemsnämndernas verksamhet enligt grunder, som fastställdes i kungörelse den 7 juni 1940, nr 589. Egnahemsnämnderna handhåva även statens understödjande av arbetarsmåbruksverksamheten enligt kungörelser samma dag, nr 590, och den 18 maj 1945, nr 220. För kolonisationen inom Norrland och Dalarna gälla särskilda föreskrifter.

Bostadsfrågan för den rena landsbygden är i viss mån av olika beskaffenhet än för industriorterna, därigenom att landsbygdens bostadsproblem redan genom nu berörda åtgärder vunnit statsmakternas särskilda beaktande. Skulle man nu gynna bostadsbyggandet på landsbygden genom investeringsfonder, komme man, eftersom lantbrukets arbetsgivare i vissa fall kunna erhålla statsbidrag för uppförande av arbetarbostäder, att gå fram på två olika vägar. För ett dylikt tillvägagångssätt kunna måhända skäl åberopas. Skall man emellertid även för jordbrukets vidkommande använda investeringsfonder, lär det vara nödvändigt att samordna reglerna härom med de bestämmelser av subventionskaraktär, vilka redan finnas, så att erforderlig jämnhet skapas vid användandet av båda eller endera stömlinjen. En dylik avvägning lär knappast böra ske i nu förevarande sammanhang.

Efter dessa synpunkter på frågan om investeringsfonder för byggnader övergå de sakkunniga till spörsmålet om investeringsfonder för andra ändamål inom jordbruket. Då man här icke gärna kan tänka sig andra fonder än för anskaffande av döda inventarier, inskränka sig de sakkunniga till frågan om dylika fonder. Förutsättningarna för att nå en konjunkturstimulerande effekt synas här vara gynnsammare än för övriga fonder därigenom att inventarieanskaffningen, om den inriktas på lämpligt sätt, kan få betydelse för den svenska maskinindustrien. En betydande olägenhet ligger emellertid däri, att man får röra sig med en mångfald små fonder, vilka äro svårkontrollerbara.

Vid införandet av investeringsfonder för jordbruket möter, oavsett vilket slags fonder det är fråga om, en speciell svårighet. För att få nämnvärd betydelse ur konjunktursynpunkt måste nämligen avsättningsrätten utsträckas utöver aktiebolagens och de ekonomiska föreningarnas krets till även fysiska personer och med dem i beskattningshänseende likställda.

Ett dylikt utsträckande är självfallet förenat med besvär ur taxerings- och kontrollsynpunkt. Sålunda uppkomma här bland annat vissa svårigheter vid fondmedlens återförande till beskattning. Det av de sakkunniga tidigare förordade efterbeskattningsförfarandet kan icke lämpligen komma till användning, då här är fråga om skattskyldiga, som äro underkastade progressiv beskattning. Skola dessa svårigheter ur taxerings- och kontrollsynpunkt kunna bemästras, är en nödvändig förutsättning härför att den skattskyldige har en tillförlitlig bokföring. Eftersom jordbrukarna enligt nuvarande lagstiftning icke äro ålagda bokföringsskyldighet men förslag angående lagstiftning

om sådan skyldighet inom kort torde vara att förvänta, hava de sakkunniga stannat för att nu icke föreslå investeringsfonder för jordbruket. Om och när jordbrukets bokföringsfråga tillfredsställande lösts, är frågan om investeringsfonder för jordbruket förtjänt av förnyat övervägande, därvid även den förskjutning i här ovan berörda förhållanden, som då kan hava inträtt, bör beaktas. Skulle därvid fonder för jordbruket komma att införas, torde bestämmelserna härom måhända med hänsyn till jordbrukets speciella förhållanden och den progressiva beskattningen för jordbrukare böra upptagas i en särskild författning.

KAPITEL X.

Investeringsfonder för skogsbruket.**1. Frågans tidigare behandling och skogsbrukets ställning i taxerings- och statsbidragshänseende.**

Frågan om inrättande av investeringsfonder för skogsbrukets behov har vid olika tillfällen varit föremål för överväganden.

I en den 31 juli 1943 till statssekreteraren i finansdepartementet ingiven, inom *skogsstyrelsen* upprättad *promemoria* utvecklas sålunda tanken att de inom skogsindustrien verksamma företagen skulle beredas möjlighet att upplägga investeringsfonder för framtida skogsvårdsarbeten. Denna *promemoria* återopas i skogsstyrelsens i det följande omnämnda yttrande till de sakkunniga, vilket yttrande jämte *promemorian* intagits såsom bilaga C till detta betänkande.

Samma spörsmål har sedermera berörts av *Sveriges Skogsägareförbund* i en underdånig framställning av den 25 augusti 1943. I denna göres gällande att dylika fonder i första hand borde inrättas för skogsägare med bokföringsskyldighet, men helst även för privata skogsförvaltningar, som utan dylik skyldighet dock hade en ordnad bokföring.

Vid 1944 års riksdag väcktes vidare motioner i samma eller delvis liknande syfte. Beträffande bevillningsutskottets i anledning härav avgivna betänkande hänvisas till redogörelsen under kapitel I.

Vid 1945 års riksdag berördes frågan i *motion* av herr *Mannerskantz* och friherre *Beck-Friis*, (nr I: 170). I denna begärdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning med förslag till ändring av 1942 års författning om avdrag för avsättning till investeringsfond, så att sådant avdrag måtte tillkomma även den, som dreve skogsbruk.

I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 11 erinrade emellertid *bevillningsutskottet* om den nu pågående utredningen för översyn av lagstiftningen om investeringsfonder, vilken utredning enligt meddelade direktiv borde drivas så skyndsamt, att förslag i ämnet kunde framläggas för 1946 års riksdag. Enligt direktiven skulle vid nämnda utredning upptagas till behandling frågan om en permanent, för normala förhållanden avsedd lagstiftning i ämnet. Därest en sådan lagstiftning funnes böra komma till stånd, komme vid den fortsatta utredningen även att undersökas, för vilka olika än-

damål avdragsrätt borde medgivas ävensom vilka grupper av skattskyldiga, som borde äga tillgodonjuta dessa förmåner. Då utskottet utginge från att — under angiven förutsättning — vid utredningen jämväl den i förevarande motion berörda frågan komme att tagas under omprövning, ansåge sig utskottet icke böra tillstyrka bifall till det i motionen framställda yrkandet om skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet.

Då i detta sammanhang frågan om skogsbrukets inkomstbeskattning kan vara av visst intresse, vilja de sakkunniga här något beröra detta spörsmål.

Redan 1924 års *skatteberedning* hade uppmärksammat, att progressionen vid statsbeskattningen beträffande inkomst av skogsbruk verkade hårdare än beträffande inkomst i allmänhet, och framlagt förslag i syfte att mildra progressionen. Detta gick ut på en nedsättning av skatteprocenten — efter beskattningsnämnds särskilda medgivande — med hänsyn till inkomstens vanliga storlek. Förslaget har icke genomförts.

Även *kommunalskatteberedningen* har i sitt år 1942 framlagda betänkande behandlat samma fråga. Beredningen konstaterar, att ett behov av utjämning mellan olika år finnes beträffande beskattningen av skogsbrukets inkomster. På grund härav har av beredningen föreslagits ett stadgande i 41 § kommunalskattelagen, enligt vilket inkomst av skogsbruk genom avyttring av växande skog i samband med avyttring av marken kan fördelas med lika belopp å beskattningsåret och ett antal av de närmast föregående åren, högst 5, varvid den till tidigare år hänfödda inkomsten skall beskattas enligt reglerna om eftertaxering.

Frågan om en inkomstutjämning för skogsbruket har för tvenne särfall erhållit en tidsbegränsad lösning. Sålunda har en *förordning* utfärdats den 30 juni 1943, nr 490, *med särskilda bestämmelser angående taxering för inkomst av under år 1943 stormfälld skog*. Enligt denna förordning kunde skattskyldig, som åtnjutit inkomst genom avyttring av under år 1943 stormfälld skog, erhålla uppskov med taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt för denna inkomst under vissa förutsättningar och villkor. Beträffande dessa hänvisas till författningen. Liknande möjligheter till inkomstutjämning hava vidare införts genom *förordning* den 29 juni 1945, nr 483, *med särskilda bestämmelser angående taxering för inkomst av under år 1945 avyttrad brännved eller massaved m. m.* Även beträffande denna författning närmare innehåll hänvisa de sakkunniga till förordningen.

Härefter torde det vara lämpligt att något behandla skogsbrukets ställning i övrigt i taxeringshänseende. Beträffande kostnaderna för sådana åtgärder, som kunna anses hänförliga till skogsvårdande arbeten i vidsträckt mening, gälla allt efter arbetets art olika regler rörande deras behandling i beskattningshänseende vid beräkning av den skattepliktiga inkomsten av skogsbruk. I den mån utgiften är att anse såsom underhållskostnad är den omedelbart avdragsgill. Hit räknas reparation och underhåll av byggnader,

stängsel, diken och inventarier, som användas i skogsbruket, samt kostnader för skogsvård och underhåll såsom förvaltning, bevakning, underhåll av vägar å skogen, skogskultur, vari inbegripes av avverkning föranledd skogsplantering m. m., skyddsdikning och skogsindelning med mera dylikt. Kostnader för grundförbättringsarbeten såsom nyodling, vattenavledning, sjösänkning och nyanläggning av vägar å skogen äro däremot icke i någon form avdragsgilla vid ifrågavarande inkomstberäkning. Särskilda regler gälla dock i visst fall beträffande kostnader för skogsplantering på av ålder kala marker. Kostnaden för uppförande av byggnader å skogen får allenast avdragas i form av årliga med hänsyn till byggnadens antagliga varaktighetstid beräknade värdeminskingsavdrag, såvida fråga ej är om rent tillfälliga byggnader, för vilka kostnaden får avdragas omedelbart. Kostnaden för nyuppsättning av inventarier får ej avdragas men väl utgifterna för ersättningsanskaffning. Skattskyldig, som för fullständiga räkenskaper och redovisar inkomsten enligt räkenskapsmässiga grunder, medgives dock enligt praxis avdrag för nyanskaffning i form av årliga värdeminskingsavdrag.

Den nu lämnade redogörelsen för skogsinkomsternas och vissa skogsarbetens behandling i taxeringshänseende torde böra kompletteras med en redogörelse även för de bidrag, som det allmänna lämnar skogsbruket.

Till åtskilliga av de skogsvårdande åtgärderna på enskilda skogar kunna statsbidrag utgå. Sålunda kunna bidrag lämnas med här nedan angivna belopp i förhållande till godkänd kostnad,

från statens skogsutdikningsanslag med högst 40 procent, inom de fyra nordligaste länen högst 50 procent, till torrlägningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd,

från statens skogsodlingsanslag med högst 50 procent till skogsodling eller annan åtgärd för vinnande av ändamålsenlig skogsproduktion å vissa marker med otillfredsställande skogstillstånd, samt

från anslaget till väg- och flottledsbyggnader med 50 procent till byggande av stamväg, med högst 40 procent till byggande av annan skogsväg samt med högst 25 procent till utförande av flottledsbyggnad eller uppförande av skogshärbärg eller annan liknande förläggning.

För aktiebolag gäller inskränkning i bidragsrätten så till vida att de icke få uppbära statsbidrag från skogsutdikningsanslaget eller skogsodlingsanslaget.

Beträffande vissa skogar i norra Sverige kunna statsbidrag lämnas från norrländska skogsproduktionsanslaget till vissa åtgärder för främjande av skogsåterväxten såsom hyggesrensning, markberedning och skogsodling, beståndsvård såsom röjning och röjningsgallring i stavaskog, plantskog och ungskog, skogsutdikning, betesanläggning och därmed sammanhängande nyodling samt anläggning eller förbättring av väg för utforsling av skogsprodukter. Statsbidragen utgå med 40 procent för anläggning eller förbättring av väg samt i övrigt med 60 procent av godkänd kostnad men särskilt till-

läggsbelopp må därutöver beviljas enskild person, som själv brukar den fastighet, varå eller för vars förbättrande åtgärden företages, under förutsättning att han på grund av svag ekonomi eller annan jämförlig anledning kan antagas icke vara i stånd att utan tilläggsbelopp utföra åtgärden eller ock att nyttan av åtgärden kommer bidragstagaren till del först efter avsevärd tid. Tilläggsbelopp må utgå med högst hälften av det belopp, varmed den godkända kostnaden för åtgärden överstiger det för densamma beviljade grundbeloppet. Nu angivna statsbidrag utgå å skogar, som lyda under lagen om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden, å skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, beträffande vilka lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna äger tillämpning, å skogar i Norrland, som lyda under skogsvårdslagen, samt å i 4 kapitlet skogsvårdslagen avsedda skyddsskogar inom Kopparbergs län. Å övriga enskilda skogar i Norrland utgår jämväl statsbidrag beträffande betesanläggningar och därmed sammanhängande nyodling. För sistnämnda kategori av skogar utgår statsbidrag till övriga åtgärder enligt de grunder, som beträffande motsvarande åtgärder gälla för statens skogsutdiknings- och skogsodlingsanslag samt anslaget till väg- och flottledsbyggnader. Statsbidrag utgår emellertid beträffande samtliga slag av åtgärder jämväl till aktiebolag.

Om läget å arbetsmarknaden därtill giver anledning, kan efter Kungl. Maj:ts medgivande statsbidrag för torrlägningsföretag i Norrland samt vissa delar av Dalarna och Värmland beviljas till högst 60 procent av godkänd kostnad. Då synnerliga skäl föreligga, kan efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall bidraget till vägbyggnadsföretag höjas till högst 75 procent samt bidraget till utförande av flottledsbyggnad samt uppförande av skogshärbärg eller liknande förläggning till högst 50 procent av ifrågavarande kostnad.

Dessutom kunna lån lämnas från statens skogsväglånefond till företag, som avser skogsväg. Byggnadsbidrag och lån från skogsväglånefonden må sammanlagt icke överstiga 80 procent av den av skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för företaget eller den del därav, som bidraget eller lånet avser.

Enligt av riksdagen lämnat bemyndigande äger Kungl. Maj:t fastställa andra grunder för understödjande av skogsvårdsåtgärder att tillämpas vid arbetslöshet. Såsom ram inom vilken de förhöjda bidragen böra beviljas har i propositionen nr 264 år 1944 angivits följande av skogsstyrelsen föreslagna procenttal i förhållande till godkänd kostnad

70 procent för byggande av stamväg,

60 procent för övriga åtgärder,

15 procent tilläggsbelopp till enskild person, vilken för sin och sitt husfolks bärgning är beroende av arbetsinkomster vid sidan av sitt jordbruk, under förutsättning, att han kan antagas icke vara i stånd att utan tilläggsbelopp utföra i företaget ingående arbete.

I propositionen har vidare uttalats, att den skillnad, som för närvarande upprätthålles i bidragshänseende mellan bolag och enskilda vid arbetslöshet

torde kunna bortfalla samt att statsbidrag till skogsvägsföretag och lån från skogsväglånefonden under en arbetslöshetskris i vissa fall böra tillsammans kunna uppgå till hela kostnaden för företaget.

Av det nu anförda framgår sålunda att statsverket understöder skogsvården i olika hänseenden och att denna verksamhet i allt väsentligt är inriktad på sådana skogsvårdsarbeten, vilka i taxeringshänseende kunna hänföras till förbättringsarbeten och därför icke behandlas såsom omkostnader. Av redogörelsen framgår även, att verksamheten i en arbetslöshetskris är avsedd att intensifieras genom förhöjda understöd. Den begränsning, som under normala förhållanden gäller i fråga om bidrag åt aktiebolag, är även avsedd att bortfalla i ett dylikt läge.

2. Böra särskilda investeringsfonder införas för skogsbruket?

Vid den förda diskussionen om inrättande av investeringsfonder inom skogsbruket har framhållits, att fonderna skulle bli ett värdefullt stöd åt skogsbruket och att detta stöd vore motiverat med hänsyn till skogens stora betydelse som en nationaltillgång.

Vikten av en god skogsvård är sedan gammalt erkänd i vårt land. Det allmännas intresse härför har framför allt kommit till uttryck *dels* i författningsföreskrifter, som ålägga skogsägarna att sköta sina skogar, *dels ock* i andra åtgärder, vilka syfta att stödja den enskildes skogsvård, bland annat genom bidrag och lån i olika former. Huruvida det stöd, som samhället sålunda lämnar de enskilda intressenterna för en förbättrad skogshushållning, är lämpligt avvägt, kan självfallet vara föremål för olika meningar. De nu berörda synpunkterna kunna emellertid icke vid bedömande av frågan om införandet av särskilda investeringsfonder i första hand få bli av avgörande betydelse, då problemet enligt de direktiv, som lämnats de sakkunniga, nu närmast gäller att inom skattelagstiftningens ram få till stånd ett konjunkturpolitiskt instrument och icke att avväga grunderna för olika stödåtgärder med hänsyn till den ena eller andra näringens önskemål och behov.

Även rena beskattningssynpunkter hava såsom redan av det förut anförda framgår understundom lagts på frågan om inrättande av investeringsfonder inom skogsbruket. Det har sålunda gjorts gällande, att nuvarande skatteregler verkade orättvist bland annat för sådana enskilda skogsägare, vilka av ekonomiska, skogliga eller andra hänsyn avverkade stora virkesmängder under ett enda år eller sålde skog på rot i större poster eller i samband med skogsmarkens avyttring, då dessa skogsägare drabbades hårdare av beskattningen med dess progression än om inkomsterna för dylika fall fördelades på ett visst antal år. Det har vidare framhållits, att denna orättvisa vore särskilt kännbar för skogsbruket, då ett rationellt drivet skogsbruk ofta förutsatte dylika engångsuttag.

Denna skogsbrukets speciella skattefråga torde dock icke, lika litet som det nyss avhandlade eventuella behovet av ytterligare stöd åt skogsbruket, få

verka avgörande för frågan om inrättandet av investeringsfonder för detta näringsfång. Om krav från de skattskyldigas sida på lindring i progressionens verkningar genom inkomstutjämning böra tillgodoses, lär det kunna ske genom anordningar liknande dem, som kommunalskatteberedningen föreslagit eller som finnas införda i 1943 års förordning angående taxering för inkomst av under år 1943 stormfälld skog eller i 1945 års förordning angående taxering för inkomst av under år 1945 avyttrad brännved eller massa-ved m. m.

Frågan om skogsbrukets indragande under den föreslagna lagstiftningen om investeringsfonder bör enligt de sakkunnigas mening i första hand bedömas med hänsyn till den inverkan en sådan åtgärd kan hava för sysselsättningens utjämning.

För belysning av denna fråga hava de sakkunniga inhämtat yttranden från *arbetsmarknadscommissionen* och *skogsstyrelsen*, vilka yttranden såsom bilagorna B och C finnas fogade till detta betänkande.

Innan de sakkunniga söka besvara frågan om lämpligheten av investeringsfonder inom skogsbruket, vilja de sakkunniga erinra om att de grenar av vårt näringsliv, vilka bygga på skogen såsom råvarutillgång, utgöras av det egentliga skogsbruket och av skogsindustrierna, av vilka här sågverken, pappersmassfabrikerna och pappersbruken äro av särskilt intresse. Dessa industrier äro i varierande och ofta hög grad konjunktur känsliga, vilket förhållande särskilt sammanhänger med att produktionen till betydande del säljes på utländsk marknad. Vid sidan om dessa konjunktursvängningar framträda även så kallade säsongvariationer. Dessa förekomma framförallt inom skogsbruket och sågverksrörelsen, särskilt i Norrland.

Vidare vilja de sakkunniga framhålla, att i den mån investeringsfonder av förut angivet slag och särskilt då investeringsfonder för varulager inrättas inom skogsindustrierna, verkan av dessa fonder indirekt bör komma även skogsbruket till godo. Investeringsfond för varulager är ju nämligen avsedd att stimulera även skogsindustrierna att vid vikande efterfrågan å industriernas produkter i viss utsträckning arbeta på lager. Härigenom bör en jämnare förbrukning av skogens oförädlade produkter erhållas. Värdet av investeringsfonderna för varulager i detta avseende bör dock ej överskattas, då lagringsmöjligheterna för skogsindustrierna icke kunna sägas vara särskilt gynnsamma.

Vad härefter angår frågan, om någon konjunkturtjämning kan ske för det egentliga skogsbruket (avverkning och drivning) genom inrättande av särskilda investeringsfonder för detsamma, torde böra beaktas, att någon möjlighet att åstadkomma jämnare sysselsättning inom skogsbruket genom att lagra massa-ved och andra gagnvirkessortiment i oförädlad skick i skogen knappast föreligger. Massa-veden försämras hastigt efter längre lagring i skogen och några lagringsmöjligheter för övriga gagnvirkessortiment å avverkningsplatsen torde praktiskt taget ej föreligga. Avverkning och framdrivning måste därför i allt väsentligt variera till sitt omfång i förhållande till den från

tid till annan växlande efterfrågan å skogsprodukterna från förädlingsindustriernas sida. Att åstadkomma en jämnare tillgång i fråga om avverknings- och drivningsarbetet genom att inrätta särskilda fonder för skogsbruket är därför knappast möjligt. Ur denna synpunkt äro sådana fonder icke motiverade.

Vid nu angivna förhållanden bör frågan om särskilda investeringsfonder för skogsbruket uteslutande bedömas med hänsyn till behovet och nyttan av desamma för skogsvårds- och närstående arbeten, i vilka de sakkunniga här inbegripa även flottleder och vägföretag, som huvudsakligen avse att betjäna skogsbruket.

Till denna grupp av arbeten räknas icke endast rena försvarsarbeten i skogen utan även arbeten för höjande av skogens och skogsmarkens värde såsom en kapitaltillgång, såsom skogsodlings- och skogsdikningsarbeten och annan beredning av skogsmarken, röjning och, såsom nämnts, anläggande av skogsvägar och flottleder. Även uppförande och underhåll av skogshärbärgen och andra för skogsbruket nödvändiga byggnader kunna räknas hit liksom åtgärder för åstadkommande av betesfred i skogarna.

Av det anförda framgår, att de skogsvårdande arbetena äro av vitt skilda slag. En del av arbetena kunna utan större men förskjutas i tiden, under det att andra böra komma till utförande utan större dröjsmål. Det förstnämnda slaget av arbeten är ur denna synpunkt i och för sig lämpligt som konjunkturutjämnande arbeten under det att övriga åter närmast höra hemma i ett system, som tager mera direkt sikte på utjämnande av säsongvariationerna.

Vid ett bedömnade av arbetskraftsfaktorn inom skogsbruket bör man icke bortse från de olikheter, som föreligga inom landets skilda delar. Vad de södra och angränsande delarna av mellersta Sverige beträffar torde man numera kunna räkna med att huvudparten av den arbetskraft, som på vintern är sysselsatt med arbete i skogen, i allmänhet kan beredas arbete under sommarhalvåret, främst inom jordbruket. Något säsongutjämningsproblem av större omfattning torde därför här knappast föreligga. Skulle däremot huggnings- och drivningsarbeten under vintern minska kraftigt, får man räkna med en temporärt betonad friställning av arbetskraft. Då emellertid endast en del av skogsvårdsarbetena såsom vägar och flottledsbyggnader kunna utföras under vintern, torde i allmänhet investeringsfonder endast komma att få betydelse för dessa företag.

Beträffande Norrland och måhända de norra och västra delarna av mellersta Sverige torde problemet ligga något annorlunda till, då inom dessa delar större svårigheter förefinnas för beredande av jämn sysselsättning under årets skilda delar åt de arbetare som regelmässigt sysselsättas i skogen. Det är troligt att vissa skogsvårdande arbeten i större utsträckning än i övriga delar av landet kunna här användas som utjämningsarbeten under vissa tider på året.

Vid friställning av skogsarbetare på grund av minskade arbetstillfällen i skogen under vintern torde för dessa delar av landet förhållandena vara av i stort sett samma beskaffenhet som för landet i övrigt.

För att nå en tillfredsställande lösning i fråga om de arbeten, som lämpligen kunna utföras såsom säsongutjämnande torde man kunna välja mellan olika vägar. Sålunda kan det övervägas att ändra avdragsreglerna för skogsvårdande arbeten vid taxering av inkomsterna för skogsbruket och måhända göra kostnaderna för dylika arbeten under vissa villkor avdragsgilla även för andra år än det varunder de utförts. En annan möjlighet torde vara, att utforma statsbidragsreglerna och främst då villkoren för statsbidrag mera med tanke på att nå en dylik säsongutjämnning. Det kan även här, om större skogsinkomster vid engångsuttagning av skog icke utjämnas å flera beskattningsår efter linjer, som kommunalskatteberedningen föreslagit, då fråga är om avyttring av skog i samband med avyttring av mark, övervägas att under vissa villkor tillåta skattefri avsättning till fond eller annan skattefri reservering för framtida utförande av dylika arbeten.

De berörda med konjunkturutjämningsspörsmålet icke direkt sammanhängande frågorna om säsongutjämnning äro till sin huvudpart ett norrlandsproblem. Då dessa frågor efter vad de sakkunniga erfarit komma att behandlas av den s. k. norrlandskommittén i samband med övriga spörsmål angående Norrlands näringsliv, hava de sakkunniga icke ansett sig böra ingå på desamma.

För de sakkunniga återstår vid nu angivna förhållanden att behandla frågan huruvida investeringsfonder för skogsvårdande arbeten böra inrättas för att bereda möjlighet att vid arbetslöshet inom andra näringar än skogsbruket sysselsätta sålunda friställd arbetskraft.

Av skogsstyrelsens yttrande framgår, att man äger en arbetsreserv av icke obetydlig storleksordning inom skogsbruket på grund av eftersatta skogsvårdsarbeten. Vissa grupper av den vid arbetslöshet friställda arbetskraften torde lämpligen kunna utföra sådana arbeten, under det att andra och mycket betydande grupper äro ovana därvid. Behovet av god arbetsledning kommer därför att understundom bliva framträdande. Anskaffandet av bostad och ombesörjandet av utspisning bereda även vissa svårigheter, och samma torde vara fallet med ersättningsens bestämmande. Man torde därjämte få räkna med att arbeten, som utföras av ovan arbetskraft, ofta ställa sig dyrare än om van arbetskraft anlitas. Dessa förhållanden torde medföra, att såväl skogsägarna — särskilt då mindre och medelstora sådana — som arbetarna skola visa mindre villighet till att medverka till en dylik ordning. De organisatoriska svårigheter, som här möta, medföra vidare, att endast vissa arbeten av ej alltför ringa storleksordning lämpligen kunna ifrågakomma.

Vid ett bedömande av den föreliggande frågan om investeringsfonder för skogsbruket med syfte att åstadkomma konjunkturutjämnning bör man även hålla i minnet att statsmakterna tidigare ur såväl skogsvårdssynpunkt som i viss utsträckning även ur konjunktursynpunkt beträtt statsbidragslinjen. Skulle nu investeringsfonder införas för skogsvårdande arbeten måste, om man ej vill på lämpligt sätt avveckla statsbidragen, tillses att de olika bidragsformerna, rena statsbidrag och bidrag genom skattefri avsättning, så utformas, att lämpligt avvägt, rättvisande resultat erhålles av båda stömlinjerna

sammantagna. En dylik avvägning lär emellertid icke böra ske av denna kommitté. Skulle en sådan avvägning komma att ske av norrlandskommittén eller i annan ordning, kan frågan komma i ett nytt läge.

De sakkunniga hava därför stannat för att icke föreslå särskilda investeringsfonder för skogsvårdande åtgärder.

KAPITEL XI.

Fonder för mötande av vissa investeringsförluster vid utomlands bedriven industriell rörelse.

Sedan telefonaktiebolaget L. M. Ericsson i skrivelse den 19 maj 1945 till Sveriges industriförbund upptagit frågan om inrättande av investeringsfonder för mötande av vissa förluster på utländska investeringar, har förbundet, som anslutit sig till de av bolaget framförda synpunkterna, överlämnat skrivelsen till Kungl. Maj:t. I enlighet med förbundets därvid gjorda hemställan hava handlingarna härefter överlämnats till de sakkunniga för att tagas i övervägande vid fullgörande av det åt de sakkunniga lämnade uppdraget.

I bolagets skrivelse beröres inledningsvis de särskilda förhållanden, som i fråga om produktion och sysselsättning råda inom exportindustrierna. Det framhålles, att svenska företag, vilka dreve en internationellt betonad verksamhet med stora investeringar i främmande länder, haft en stor betydelse för den svenska exportindustriens utveckling, men att dessa företags verksamhet vore mycket riskfylld. Krig, revolutioner, statsbankrutt och andra svårare omvälvningar kunde i vissa fall på kort tid förorsaka en total förlust av en i och för sig fullgod investering. I andra fall åter bleve förlusten endast partiell, men affärerna kunde dock vara förstörda för många år framåt. De förluster, som genom dylika katastrofer tillskyndats svenska koncerner under de senaste 25 åren, hade ofta varit så stora att de slukat moderbolagets vinst för ett eller flera år, ja till och med nödvändiggjort en nedskrivning av bolagets aktiekapital. Hade skattetrycket under dessa år varit så högt som för närvarande vore fallet, hade det varit föga troligt, att vår exportindustri kunnat uppbyggas i ens tillnärmelsevis så stor utsträckning som skett. Den blygsamma avkastning å kapitalet, som vid nuvarande skattetryck komme aktieägarna till del, kunde icke uppmuntra till så riskfyllda kapitalplaceringar.

Av en redogörelse för bolagets utländska investeringar framgår, att bolaget tre gånger under sin tillvaro drabbats av mycket kännbara förluster, nämligen dels genom den ryska revolutionen, dels i samband med den lågkonjunktur, som tog sin början genom 1929 års jordbrukskris i Amerika, och dels genom de händelser, som inträffat under det sista världskriget, då förlusterna framför allt hänfört sig till Polen och Italien.

Bolaget framhåller, att verkningarna av de svenska koncernernas förluster

på omvälvningarna ute i världen skulle bli betydligt mindre kännbara, om moderföretaget bereddes möjlighet att genom skattefria avsättningar upplägga fonder, avsedda att täcka förluster av dylik katastrofkaraktär. Med hänsyn till nuvarande skattetryck föreläge praktiskt taget icke någon möjlighet att med beskattade vinstmedel upplägga fonder för mötande av nu ifrågavarande risker. En skattelagstiftning, som möjliggjorde av bolaget sålunda förordade avsättningar, skulle öka utsikterna för exportindustriens vidmakthållande. De årliga avsättningsbeloppen till dylika fonder borde sättas i relation till omfattningen av bolagets investeringar i utlandet, möjligen även till bolagets vinst för året. Därest avsätta belopp icke inom viss tid, förslagsvis tio till femton år, disponerats för avsett ändamål, borde avsättningarna underkastas beskattning i likhet med vad som kunde bli gällande för övriga fondavsättningar, som icke bli använda för avsett ändamål.

En riskfond av nu antytt slag borde, enligt vad bolaget framhåller, för bolagets del hava till ändamål att möjliggöra investeringar i såväl telefonfabriker som telefondriftsföretag, avsedda att ersätta de genom katastrofartade händelser helt eller delvis förlorade investeringarna. Medlen skulle bland annat komma till användning för återuppbyggnad, respektive reparation av förstörda anläggningar av båda nyssnämnda slag samt för anskaffande av motsvarande anläggningar här i riket eller i utlandet. Bolaget framhåller i detta sammanhang, att de stora telefonkoncernerna i världen bestå av dels tillverkningsbolag och dels telefondriftsföretag, vilka ägas av eller intimt samarbeta med de tillverkande bolagen, och att en större telefonfabrik knappast har möjlighet att existera utan stöd av egna koncessionsföretag.

Den av bolaget aktualiserade frågan är självfallet av stor betydelse för de svenska företag, vilka hava nedlagt och nedlagga kapital i större industriella investeringar utomlands. Att investeringar, nedlagda i ett flertal utländska stater av växande struktur och stabilitet, i högre grad än vad fallet är med investeringar här i riket löpa risk för hastig värdeförsämring och förstörelse, sammanhänger i första hand med de osäkra faktorer av bl. a. politisk natur, varmed företag vilka utöva dylik investeringsverksamhet måste räkna som en tämligen normal företeelse. Även de risker, som i allmänhet förekomma inom affärlivet, kunna emellertid för dessa företag bli särskilt kännbara.

När det gäller att bedöma om till mötande av framtida förluster av angivet slag i beskattningshänseende avdragsgilla avsättningar till särskilda fonder böra medgivas, må till en början framhållas, att antalet företag, som skulle komma att upplägga dylika fonder, är ringa och att frågan om sådan fondbildning i första hand i detta sammanhang bör bedömas med hänsyn till fondbildningens betydelse för sysselsättningen och produktionen inom vårt eget land. Behovet av särskilda fonder för detta ändamål minskas i viss utsträckning därigenom att ett företag, som vill säkra framtida investeringar i Sverige såsom ersättning för utomlands förlorade, enligt de sakkunnigas förslag har möjlighet att göra detta genom att upplägga sådana fonder, som

de sakkunniga i övrigt förordad, därvid i detta sammanhang fonder för byggnader, för inventarier och för varulager komma i beaktande. Även om investeringar i ett utländskt koncessionsbolag för telefondrift skulle medföra gynnsamma verkningar å arbetstillgången vid de svenska telefonfabrikerna, synes dock tillräcklig anledning icke föreligga att utbygga systemet med fonder för dylika investeringar i utlandet.

Om utöver de möjligheter, som enligt de sakkunnigas förslag komma att stå till buds för tillgodoseendet av det inhemska konjunkturintresset, något bör åtgöras för att tillgodose de nu berörda företagens särskilda intressen, kan man överväga att gå fram på en annan och troligen lämpligare linje, nämligen att söka anpassa den taxeringsmässiga inkomstberäkningen efter dessa företags speciella förhållanden och risker. Frågan skulle härigenom förvandlas från ett konjunkturjämningsproblem till att huvudsakligen bli en fråga om inkomstberäkningen vid taxering. Denna fråga kunde måhända finna sin lösning därigenom att på utländsk marknad arbetande företag tillerkännas vidgade möjligheter att avskrika värdet av placeringar i utlandet, särskilt sådana vilka skett i form av aktier i utländska dotterföretag. Detta spörsmål torde emellertid icke böra lösas i förevarande sammanhang och de sakkunniga hava därför icke tagit ståndpunkt till detsamma.

På grund av vad sålunda anförts hava de sakkunniga icke ansett sig böra framlägga förslag om inrättande av de ifrågasatta särskilda fonderna.

KAPITEL XII.

Övergångsbestämmelser och därmed sammanhängande frågor.

Då det är önskvärt, att den nya lagstiftningen snarast möjligt bringas i tillämpning, men detta icke läser kunna ske före den 1 januari 1947, föreslå de sakkunniga, att lagstiftningen skall träda i kraft nämnda dag och sålunda tillämpas vid 1947 års taxering. I samband härmed torde rätten att vid denna taxering göra avsättning till investeringsfonder enligt 1942 års förordning för byggnader, för inventarier och varulager samt för arbeten i gruva böra upphöra att gälla.

De enligt hittills gällande föreskrifter bildade konjunkturinvesteringfonderna och investeringsfonderna för byggnader och för inventarier och varulager samt investeringsfonderna för arbeten i gruva fylla i stort sett samma syfte som motsvarande fonder i den nya lagstiftningen. Dessa äldre fonder uppgå nu enligt redogörelsen under kapitel III till omkring 41 miljoner kronor. Ur konjunktursynpunkt är det önskligt, att dessa fonder, som hitintills icke behövt tagas i anspråk, kunna disponeras enligt den nya lagstiftningens föreskrifter. Om så sker, vinnes även vissa praktiska fördelar ur administrativ synpunkt. Någon olägenhet av att såväl äldre som nyare fonder regleras genom enhetliga bestämmelser torde i stort sett ej uppkomma. I ett par avseenden torde dock vid en dylik anordning vissa särbestämmelser vara önskvärda.

Den tidsfrist om tio år, inom vilken dessa äldre fonder böra hava tagits i anspråk, bör sålunda ej räknas från den nya lagstiftningens ikraftträdande utan från det år, avsättningen skedde, då i annat fall tidsfristen bleve väl lång med ty åtföljande olägenheter vid bl. a. tillämpning av räntebestämmelserna. Den nu angivna övergångsbestämmelsen innebär även med denna utformning en ej obetydlig förlängning av den äldre tidsfristen. Skulle, för den händelse en utpräglad högkonjunktur kommer att fortbestå under de närmaste åren, en ytterligare förlängning vara önskvärd, äger Kungl. Maj:t medgiva dylik förlängning intill fem år.

Anmälan om de äldre fonderna till det centrala registret bör ske efter taxeringen år 1946. För sådant ändamål bör vid nämnda taxering i taxeringsnämndens protokoll antecknas vilka företag som enligt företedda uppgifter upplagt fonder. Härigenom kan planlägningsarbetet beträffande dessa fonder komma i gång enligt den nya förordningens föreskrifter utan onödigt dröjsmål.

En övergång till den nya lagstiftningen skulle i vissa fall kunna bli till nackdel för en företagare. Vid det förhållandet att skattesatserna höjts efter

1938 kunna de nya bestämmelserna om återförande till beskattning av framför allt fondavsättningar, som skett under de första åren efter den äldre lagstiftningens tillkomst, komma att drabba den skattskyldige hårdare än de äldre bestämmelserna. På grund varav och då en företagare ej bör drabbas av hårdare beskattning än han vid avsättningen kunnat räkna med, föreslå de sakkunniga att vid återförande av sådant fondbelopp, för vilket avdrag skett före den 1 januari 1947, äldre regler skola tillämpas. Särskilda bestämmelser rörande den tid, varunder självdeklarationer, avgivna av bolag och ekonomiska föreningar, vilka använt sig av nu gällande lagstiftning, skola förvaras, torde vid sådant förhållande bliva erforderliga.

Att den skattskyldige enligt den nya förordningen får underkasta sig tillsyn av statlig myndighet kan med hänsyn till den gällande lagstiftningens syfte och det sätt, varpå tillsyn kommer att anordnas, icke utgöra skäl mot den nya lagstiftningens tillämpning på de äldre fonderna; detta desto mindre som de föreslagna bestämmelserna, i motsats till vad som nu gäller, bereder den skattskyldige möjlighet att efter särskild ansökan få använda viss fond för sådant ändamål, vartill andra fonder äro avsedda.

De nuvarande fonderna för inventarier och varulager komma i den nya lagstiftningen att ersättas med särskilda fonder för inventarier och för varulager. Med hänsyn härtill bör företagare, som avsatt till fond för inventarier och varulager enligt äldre regler, äga välja huruvida han vill redovisa denna fond såsom fond för varulager eller fond för inventarier eller om han vill uppdelas den befintliga fonden på båda slagen av fonder enligt de nya reglerna. Denna valrätt bör utövas senast den 1 oktober 1946 genom till arbetsmarknadskommissionen ställd skrivelse. Lämna skattskyldig ej sådant meddelande böra fondmedlen med lika belopp uppdelas på de två fonderna.

Med dessa ändringar och tillägg föreslås, att de nya bestämmelserna skola tillämpas i fråga om fonder för byggnader, för inventarier och varulager samt för arbeten i gruva, som finnas vid den nya lagstiftningens ikraftträdande.

Vad angår fonderna för ersättande av förkrigslager och för fartyg böra dessa enligt de sakkunnigas mening såsom i kapitel IV anförts upphöra, när mera normala förhållanden inträtt.

Enligt 1942 års förordning får avdrag för avsättning till ifrågavarande fonder ske även vid 1947 års taxering.

Genom att 1942 års förordning tillämpas vid 1947 års taxering såvitt angår dessa två slags fonder blir det möjligt för skattskyldig att samtidigt avsätta till dessa fonder enligt 1942 års förordning och till den nya lagstiftningens fonder. Sådan avsättningsrätt till samtliga slag av fonder har med nedan nämnda undantag emellertid funnits enligt den hittillsvarande lagstiftningen utan att nämnvärda olägenheter härav visat sig. Vid sådant förhållande torde det icke vara erforderligt att införa särskilda regler i syfte att maximera avsättningarna under det övergångsår som nu är i fråga. Det i 1942 års förordning stadgade förbudet att samtidigt göra avdrag för avsättningar till fond för fartyg och till fond för inventarier och varulager — där

ej den skattskyldige förutom rederirörelse även driver annan rörelse — bör dock äga motsvarande tillämpning vid 1947 års taxering.

Med hänsyn till de förbättringar i varutillförseln, varmed man så småningom torde kunna räkna, synes anledning icke föreligga att nu föreslå förlängning av giltighetstiden för 1942 års förordning i vad angår fonder för ersättande av förkrigslager.

I fråga om fonder för fartyg torde det möjligen kunna anses tveksamt hurvida den svenska, i utrikes fart gående handelsflottan vid 1946 års utgång kommer att hava nått sådan kapacitet att vidare avsättning till detta slag av fonder därefter är överflödig. Frågan om en förlängning av 1942 års förordning för detta slag av fonder kan emellertid lämpligen uppskjutas till 1947 års riksdag och då få bli beroende av i vad mån läget vid denna tidpunkt med hänsyn till då rådande förhållanden påkallar fortsatt provisorisk lagstiftning på området.

Då det icke är uteslutet att tidigare gällande bestämmelser för skattskyldig, som driver rederirörelse, kunna beträffande fonder för inventarier och varulager samt fartyg leda till större avsättningar än den nya förordningen, torde sådan skattskyldig vid 1947 års taxering böra beträffande dessa fonder tillerkännas valrätt vid beräkning av avsättningarnas storlek mellan i äldre lagstiftning angivna beräkningsgrunder och beräkningsgrunderna enligt denna förordning.

Om skattskyldig på grund av statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig, av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning under beskattningsåret uppburet ersättning för maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier, må enligt gällande lagstiftning avsättning till investeringsfond till inventarier och varulager, utan hinder av eljest gällande spärregler, ske med högst det belopp, varmed ersättningen ingår i den skattepliktiga inkomsten för ifrågavarande år. Rätt till avdrag på grund av sådan avsättning tillkommer jämväl annan skattskyldig än aktiebolag och ekonomisk förening, som åtnjuter fri avskrivning. I den mån fråga är om sådan avsättning, må fonderna tagas i anspråk under den för fondavsättningen gällande tidsfristen och särskilt tillstånd till fondsianspråktagande behöver således i detta fall icke avvaktas.

Nu ifrågavarande regler äro icke av den beskaffenhet, att de böra inflyta i den permanenta, av konjunktursynpunkter motiverade lagstiftningen. Behov av särskilda bestämmelser för undanröjande av obilliga verkningar av beskattningsbestämmelserna i de fall, varom här är fråga, föreligger otvivelaktigt, även om detta behov kan antagas bliva mindre framträdande vid en återgång till mera normala försörjningsförhållanden. Då detta behov av reglerande bestämmelser för fall av eldsvåda och därmed jämförliga händelser emellertid torde kunna förväntas få sin lösning i annat sammanhang, hava de sakkunniga här endast velat förorda, att den provisoriska förordningens föreskrifter i dessa delar skola tillämpas med avseende å avdrag för fondavsättningar, som av angiven anledning verkställts eller verkställas till och med 1947 års taxering.

PM

angående investeringsfondernas ekonomiska betydelse för de skattskyldiga.

Vid en utredning om investeringsfonderna har det visat sig önskvärt att söka få fram ett siffermässigt uttryck för den skattelindring, som fondavsättningar av olika slag medföra för olika skattskyldiga. Resultatet av denna undersökning framlägges här med anteckning att beräkningarna äro helt schablonmässigt gjorda och endast avsedda att giva en uppfattning om förmånernas inbördes relation men icke att vara ett exakt uttryck för deras verkliga värde, vilket i det särskilda fallet kan påverkas av en mångfald faktorer, vartill hänsyn icke kunnat tagas i denna undersökning.

Aktiebolag.

Vad nedan säges om aktiebolag gäller i tillämpliga delar även om ekonomiska föreningar.

De direkta statsskatterna — inkomstskatt jämte värnsskatt — utgå för närvarande för aktiebolag med 32 procent av det till statsskatt beskattningsbara beloppet. Kommunskafterna kunna beräknas till i allmänhet 10 procent av nettovinsten före skatteavdragen; härvid inräknas även fastighetsskatten under förutsättning att garantiskatteavdraget utnyttjas till fullo. Eftersom kommunalskatten får avdragas från ifrågavarande nettovinst vid bestämmandet av det till statsskatt beskattningsbara beloppet, utgöra skatteutgifterna icke 42 procent utan i regel $42 - 3,2 = 38,8$ procent av nettovinsten (före skatteavdragen). Vid denna beräkning har man för enkelhetens skull utgått från att skatterna betalas vid beskattningsårets slut.

Om ett aktiebolag verkställer avsättning till investeringsfond med exempelvis 100 000 kronor och efter 6 år tager fonden i anspråk för avsett ändamål, är den förmån, som bolaget erhåller, av olika storleksordning beträffande avsättning till

1. sådana investeringsfonder, vilka vid tiden för fonddispositionen kunna användas till utgifter, som även vid den vanliga taxeringen äro omedelbart avdragsgilla,
2. investeringsfond för byggnader,
3. investeringsfond för grundförbättringar, markinköp och liknande.

1. Vid avsättningar av ifrågavarande slag kan bolaget sägas hava kommit i åtnjutande av en räntefri skattekredit under tiden mellan fondavsättningen och fonddispositionen. Storleken av denna förmån kan anses vara beroende av hur bolaget kunnat disponera det kapital, som eljest skolat användas till ifrågavarande skattebetalning. På vad sätt man skall beräkna ränta på detta kapital kan vara föremål för olika meningar. Författningen har olika räntesatser, 3 och 2 procent, beroende på om investeringsfonden användes i strid mot vad som enligt författningen förutsatts eller den i författningen stipulerade tidsfristen för fondens användning utlöper utan att företaget satts i tillfälle att disponera fondmedlen. Frågan om räntebereäkningen har berörts av Näringslivets Skattedelegation i ett av förbundet den 22

september 1944 på begäran av 1944 års allmänna skattekommitté avgivet yttrande. Det heter däri:

»Det krav på ränta, som torde hava utgjort en av anledningarna till införande av efterbeskattningsinstitutet, synes mera grundas i teoretiska överväganden än å materiellt underlag. Några belopp av finansiell betydelse ha säkerligen icke på grund av dessa räntebestämmelser influtit. Det allmänna torde också helt eller delvis erhålla täckning för de ränteutgifter, beräknade efter 3 procent, som kunna anses föranledda av det uppskov med skattebetalningen, vilket skulle förorsakas därigenom att taxeringen på sätt föreslagits finge följa räkenskaperna. De fonderade medlen — även i vad de motsvara de därå belöpande utskylderna — inestå i rörelsen, där de kunna beräknas lämna avkastning efter c:a 5 procent. För bolagens del åtgår därav omkring 40 procent eller $\frac{2}{5}$ till skatter, varigenom det allmänna erhåller 2 procent på de fonderade medlen. Såsom en följd av den uppskjutna beskattningen kan det således anses, att det allmänna tillföres ett belopp, motsvarande 2 procent på det inestående utskyldsbeloppet. Ränteförlusten för det allmänna nedbringas därigenom till 1 procent. Om bolaget skulle utdela den efter skattebetalningen återstående vinstökning, som kan anses härflyta av fonderna, uppstår emellertid genom beskattningen av aktieägarna ytterligare minskning av den beräknade ränteförlusten.»

I enlighet med det anförda skulle man för bestämmandet av förmånen av räntefrihet kunna välja mellan en förräntning efter 2 eller 3 eller 5 procent. Här nedan har räknats med en förräntning efter 3 procent i syfte att beräkningarna skola kunna tillämpas å sådana fall, då fonderingen sker genom fondmedlens insättning å särskilt bankkonto mot 3 procent ränta, genom inköp av 3-procents obligationer eller liknande placering. För enkelhetens skull får man liksom tidigare räkna med att skatterna betalas samtidigt som räntan gottskrives vid varje beskattningsårs slut.

Om på investeringsfond för inventarier och varulager inestå 100 000 kronor under 6 beskattningsår utöver avsättningsåret och fonden vid slutet av det sjätte beskattningsåret tages i anspråk för anskaffning av tillgångar, skulle förmånen under angivna förutsättningar utgöras av en skattevinst, vars ekonomiska värde vid tiden för avsättningen uppgår till $38\,800 \left(1 - \frac{1}{1,01836^6}\right)$ eller 4 011 kronor, motsvarande ungefär 4 procent av hela fondavsättningen för hela tiden och i genomsnitt icke fullt 0,7 procent per år av fondavsättningen för varje år. [1,836 procent motsvarar 3 procent av $(100 - 38,8 =) 61,2$].

Om investeringen i stället antages ske vid början av sjätte beskattningsåret efter det, då fondavsättningen ägde rum, skulle förmånen bliva $38\,800 \left(1 - \frac{1}{1,01836^5}\right)$ eller 3 374 kronor, därvid emellertid ingen hänsyn tagits till vinsten på investeringen under investeringsåret.

Det må emellertid understrykas, att man vid beräklandet av förmånen enligt dessa grunder bortsett från att åtskilliga skattskyldiga hava möjlighet att, i stället för att avsätta till investeringsfond, under löpande beskattningsår använda en del av därunder uppkommen vinst till i taxeringshänseende omedelbart avdragsgilla utgifter såsom för säkerställande av anställdas pensionering, reparationer m. m. eller andra omkostnader. I dessa fall torde avsättningen till investeringsfond i allmänhet icke uppfattas såsom innebärande en ekonomisk förmån för den skattskyldige. Ej heller i de ofta förekommande fall, då den skattskyldige har att välja mellan att disponera viss del av vinsten antingen för avsättning till investeringsfond eller till i beskattningshänseende omedelbart avdragsgilla avskrivningar av i rörelsen redan investerade tillgångar, framstår en avsättning till investeringsfond för den skattskyldige såsom innebärande någon synlig ekonomisk vinst, ehuru det i sistnämnda fall är av ekonomisk betydelse att vid avsättning till investeringsfond få behålla avskrivningsunderlaget ograverat.

2. Är åter fråga om avsättning till investeringsfond för byggnader blir läget ett annat, ty här tillgodonjuter bolaget vid tiden för fonddispositionen ytterligare en förmån, som eljest icke skulle ifrågakomma, nämligen förmånen att få disponera fonden för omedelbar nedskrivning av byggnadens anskaffningsvärde.

I förut angivna exempel har vid utgången av de 6 åren förmånen att få fri avskrivning för en investering om 100 000 kronor ett nuvärde av 38 800 kronor. Förmånen förringas dock av att bolaget i fortsättningen allenast får åtnjuta avdrag för värdeminskning av den byggnad, i vilken fonden investerats, beräknat på ett med fonddispositionen reducerat anskaffningsvärde. Om byggnaden avskrivs efter 2 procent d. v. s. på 50 år och om man även i fortsättningen räknar med förräntning efter 3 procent, under i övrigt lika förutsättningar, kan den sammanlagda förmånen — av skattefrihet under sex år och fri avskrivning vid slutet av denna period — kapitaliserad till tidpunkten för fondavsättningen beräknas till ungefär 16,2 procent av fonden.

Uträkningen av förenämnda 16,2 procent har skett efter jämförelse mellan följande två alternativ:

A. Det antages att bolaget under visst beskattningsår haft en vinst om 100 000 kronor, som avsättes till investeringsfond för byggnader och sålunda icke omedelbart drabbas av skatt. Den tills vidare skattefria vinsten antages härefter inestå i bank eller dylikt under de 6 därpå följande åren mot en ränta av 3 procent, varigenom kapitalet med hänsyn till skatterna på ränteavkastningen under denna tid vuxit till $100\,000 \times 1,01836^6$ eller 111 534 kronor, motsvarande 6 års förräntning efter 1,836 procent. Investeras därefter vid slutet av sjätte året av detta kapital 100 000 kronor, motsvarande fondens bokförda värde, för uppförande av en byggnad, som lämnar ett kontant överskott per år av Ö kronor, utgöra skatterna på nämnda överskott och på räntan av det återstående penningkapitalet om 111 534—100 000 eller 11 534 kronor, vilket återstående kapital alltjämt antages inestå i bank e. d. mot 3 procent ränta:

$$0,388 \times \ddot{O} + 0,388 \times 0,03 \times 11\,534; \text{ eller} \\ 0,388 \times \ddot{O} + 0,388 \times 0,03 \times (100\,000 \times 1,01836^6 - 100\,000).$$

Att fastigheten anses användbar i 50 år innebär, att den vid slutet av ifrågavarande tid bör utrangeras såsom värdelös. Vid slutet av de 50 åren äger bolaget emellertid kvar förenämnda penningkapital, 11 534 kronor, som även lämnat ränteavkastning.

B. Bolaget antages icke göra avsättning till investeringsfond utan disponerar i stället vinsten om 100 000 kronor så, att omedelbart betalas härå belöpande skatter om 38,8 procent, varigenom vinsten nedgår till 61 200 kronor, vilken vinst avsättes till dispositionsfond eller liknande. Vid slutet av 6:e året efter avsättningsåret har detta kapital vuxit till $61\,200 \times 1,01836^6$ eller 68 259 kronor, motsvarande 6 års förräntning, under förutsättning att dels kapitalet lämnar 3 procent ränta och dels räntan är belagd med oförändrad 38,8 procent i skatt.

För att i slutet av det sjätte året finansiera uppförandet av en byggnad för 100 000 kronor, som således anses användbar i 50 år, erfordras enligt detta alternativ, att bolaget upplånar 100 000 — 68 259 eller 31 741 kronor. Räntan å lånet beräknas till 3 procent eller till 952 kronor 23 öre.

Eftersom bolaget enligt detta senare alternativ från överskottet Ö årligen får avdraga *dels* $\frac{1}{50}$ eller 2 procent av 100 000 kronor d. v. s. 2 000 kronor i värdeminskningsskatt och *dels* 952 kronor 23 öre i ränteutgifter, utgöra skatterna per år på kvarstående överskott i detta fall

$$0,388 \times \ddot{O} - 0,388 \times 2\,000 - 0,388 \times 952,23; \text{ eller} \\ 0,388 \ddot{O} - 0,388 \times \frac{1}{50} \times 100\,000 - 0,388 \times 0,03 \times (100\,000 - 61\,200 \times 1,01836^6).$$

Vid slutet av byggnadens antagna varaktighetstid om 50 år, d. v. s. vid slutet av det 56:e året efter det under vilket avsättningen gjordes, är byggnaden helt avskreven och beräknas även vara oanvändbar vid denna tidpunkt. Bolaget har vid slutet av denna period kvar sin skuld om 31 741 kronor.

Jämföras nu alternativen A och B, finner man, att det årliga *kontanta* överskottet efter avdrag för skatterna utgör enligt alternativ A:

$$[\ddot{O} + 0,03 \times (100\,000 \times 1,01836^6 - 100\,000)] \times (1 - 0,388);$$

och enligt alternativ B:

$$[\ddot{O} - 0,03 \times (100\,000 - 61\,200 \times 1,01836^6)] \times (1 - 0,388) + \frac{100\,000}{50} \times 0,388;$$

Skillnaden i kontantöverskott enligt de båda alternativen utgör:

$$0,388 \left(0,03 \times 0,612 \times 1,01836^6 - \frac{1}{50} \right) \times 100\,000;$$

eller uträknat 18 kronor 53 öre per år, varmed alternativ A överstiger alternativ B.

Beräknas värdet vid utgången av byggnadens varaktighetstid, d. v. s. vid 50:e årets slut av sistnämnda årliga inkomst, som antages utfalla vid slutet av varje år, utgör detta värde efter 3 procent förräntning och under antagande att skatterna under hela varaktighetstiden utgå efter 38,8 procent:

$$18,53 (1,01836^{50} - 1) : 0,01836 \text{ eller uträknat } 1\,497 \text{ kronor}$$

När byggnaden är helt avskreven, har bolaget enligt alternativ A sålunda en förmögenhet som med $(11\,534 + 31\,741 + 1\,497 =)$ 44 772 kronor överstiger förmögenheten enligt alternativ B. Nuvärdet vid tidpunkten för fondavsättningen av denna skillnad i förmögenheten efter 3 procent förräntning och 38,8 procent årliga skatter utgör $44\,772 : 1,01836^{56}$ eller 16 164 kronor, motsvarande såsom ovan angivits omkring 16,2 procent av hela investeringsfonden.

Det bör påpekas, att räntan å banktillgodohavandet 11 534 kronor liksom räntan å skulden, 31 741 kronor, inräknats i ovannämnda 1 497 kronor, varför både banktillgodohavandet och skulden antagas oförändrade vid utgången av de 50 åren.

Ifrågarande skatteförmån, uttryckt i procent av investeringsfonden, kan generellt beräknas enligt följande formel

$$\frac{0,388}{1,01836^{n_2}} \times \left[1 + \frac{\left(0,03 \times 0,612 \times 1,01836^{n_1} - \frac{1}{n_2} \right) \times (1,01836^{n_2} - 1)}{0,01836 \times 1,01836^{n_1}} \right] \times 100;$$

där n_1 avser det antal år, under vilka avsättningen redovisas på investeringsfonden och n_2 byggnadens beräknade varaktighetstid i år.

Skulle byggnaden behöva rivras före den beräknade varaktighetstidens utgång, kan en utrangeringsförlust uppstå, som är avdragsgill i beskattningshänseende. Enligt alternativ A är denna förlust mindre än enligt alternativ B. Då avdraget för ifrågasvarande utrangeringsförlust påverkar skatteförmånen, följer härav att förmånen som helhet blir mindre ju tidigare utrangering måste ske. Om byggnaden måste utrangeras såsom helt värdelös, kan ifrågasvarande förmån beräknas enligt följande formel:

$$\frac{0,388}{1,01836^{n_3}} \times \left[1 + \frac{\left(0,03 \times 0,612 \times 1,01836^{n_1} - \frac{1}{n_2} \right) \times (1,01836^{n_3} - 1)}{0,01836 \times 1,01836^{n_1}} - \frac{1 - \frac{n_3}{n_2}}{1,01836^{n_1}} \right] \times 100;$$

där n_1 och n_2 hava förut angivna innebörd och n_3 avser investeringsobjektets faktiska varaktighetstid.

Följande tabell visar hur skatteförmånen varierar för vissa olika alternativ:

Antal år		Avskrivningskvot	Skatteförmånen i procent av fonden utgör:		
n_1	n_2		$n_3 = n_2$	$n_3 = \frac{1}{2}n_2$	$n_3 = 11$
6	$66\frac{2}{3}$	$1\frac{1}{2}$	18.8	16.4	9.9
6	50	2	16.2	13.9	9.7
6	$33\frac{1}{3}$	3	13.0	11.1	9.4
6	25	4	11.1	9.5	9.1
6	20	5	9.9	8.5	8.8
6	10	10	7.3	6.4	.
6	1	100	4.6	4.4	.
3	$66\frac{2}{3}$	$1\frac{1}{2}$	17.7	15.1	8.2
3	50	2	14.9	12.5	8.1
3	$33\frac{1}{3}$	3	11.5	9.5	7.7
3	25	4	9.5	7.9	7.4
3	20	5	8.3	6.8	7.1
3	10	10	5.5	4.6	.
3	1	100	2.7	2.4	.

Av förestående tabeller framgår sålunda, att om avskrivningskvoten ändras från 2 procent till 1,5 procent — som ofta tillämpas för bostadsbyggnad av trä — förmånen värde stiger från ovan omnämnda 16,2 procent till 18,8 procent av fonden. Vid en avskrivningskvot om 3 procent — den för fabriksbyggnad vanliga — sjunker förmånen värde till 13,0 procent av fonden. Ändras förutsättningarna så att den första perioden om 6 år nedsättes till 3 år, blir förmånen genomgående lägre. Det framgår vidare, att förmånen även är beroende av att byggnaden hinner avskrivas under dess antagna varaktighetstid. Måste byggnaden utsträngas tidigare, minskas förmånen för den skattskyldige. Värdet av förmånen att verkställa avsättning till investeringsfond för byggnader varierar således med hänsyn till olika förhållanden. I ovanstående tabell har detta värde under däri angivna förutsättningar beräknats till högst 18,8 procent och lägst 2,4 procent.

Anmärkas må emellertid, att om byggnaden avyttras med vinst efter minst 10 år men före den antagna varaktighetstidens utgång, den skattskyldige har fördel av att han med användande av investeringsfonden kunnat nedskrivna byggnaden till lägre värde i det att den vid försäljningen uppkomna icke skattepliktiga realisationsvinsten därigenom ökas.

3. Om en investeringsfond vid utgången av sexårsperioden skulle få användas exempelvis till markinköp eller till sådana grundförbättringar, vilka icke enligt kommunalskattelagen godkänns till avdrag vare sig såsom omkostnad eller genom årliga värdeminskningssavdrag, skulle skatteförmånen under angivna förhållanden uppgå till 38,8 procent av fonden.

Enskilda skattskyldiga och med dem likställda.

En enskild skattskyldig, som är underkastad progressiv beskattning, kan genom inkomstutjämnning mellan olika år utöver den räntefria skattekrediten erhålla ytterligare en förmån bestående i en mildring av själva progressionen. Den senare förmånen kan med nuvarande starkt stigande progressiva beskattning bli betydelsefull.

Såsom belysande för progressionens verkningar lämnas här några exempel på skatternas storlek för ensamstående skattskyldig utan förmögenhet vid en utdebitering till kommunalskatt om 10 kronor per skattekrona. För enkelhetens skull har den statliga taxeringen beräknats med utgångspunkt från den kommunala, som reducerats med 10 procent.

	Beskattningbart belopp		Dir. ink. skat- ter till stat och kommun	Summa a + b (c + d)
	Kom. ink- skatt	Statlig ink- och förm. skatt		
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
I a.	30 000	27 000	9 942: 50	
b.	18 000	16 200	5 065: 50	15 008: —
c.	29 000	26 100	9 484: 75	
d.	19 000	17 100	5 460: 25	14 945: —
II a.	60 000	54 000	24 925: —	
b.	25 000	22 500	7 828: 75	32 753: 75
c.	59 000	53 100	24 377: 25	
d.	26 000	23 400	8 223: 50	32 600: 75
III a.	250 000	225 000	146 847: 50	
b.	50 000	45 000	19 597: 50	166 445: —
c.	249 000	224 100	146 128: 75	
d.	51 000	45 900	20 118: 25	166 247: —

Av förestående tabell framgår, att en skattskyldig, som har en inkomst av 30 000 kronor ett år och ett annat år 18 000 kronor, skulle genom att överföra allenast 1 000 kronor inkomst från det första året till det senare kunna göra en vinst om 63 kronor eller 6,3 procent av fondavsättningen. Äro inkomsterna 60 000 kronor respektive 25 000 utgör vinsten 153 kronor eller 15,3 procent av överföringen; vid inkomsterna 250 000 kronor respektive 50 000 kronor uppgår vinsten till 198 kronor eller 19,8 procent av det överförda beloppet.

I denna promemoria intagna formler och uträkningar hava uppställts och utförts av lektorn vid handelshögskolan i Göteborg Sune Kellgren.

Stockholm i oktober 1945.

Sven Holdo.

Einar Sivert.

Folke Elfvig.

Arbetsmarknadskommisionens yttrande.

Till De sakkunniga för översyn av lagstiftningen om investeringsfonder m. m.

I skrivelse den 11 maj 1945 ha de sakkunniga för översyn av lagstiftningen om investeringsfonder hemställt om arbetsmarknadskommisionens yttrande angående vissa spörsmål i samband med frågan om införande av skattelättnad för skogsbruket genom avsättning till investeringsfonder m. m. Kommissionen får med anledning härav anföra följande.

Vad först angår det av de sakkunniga framförda spörsmålet, huruvida något föreliggande behov av konjunkturutjämning skulle kunna främjas genom ett införande av här avsedda investeringsfonder för skogsbrukets räkning, må framhållas att skogsbrukets känslighet för den allmänna konjunkturutvecklingen huvudsakligen kan sägas vara begränsad till norra Sverige och där främst till de större skogskomplexen. Dessa utgöras — med bortseende från de statliga skogarna — av övriga allmänna skogar, bolagsskogar och enskilda större skogskomplex i samband med jordbruk.

I norra Sverige bidraga såväl de större skogskomplexen som de s. k. bondskogarna med virkesleveranser till träindustrin. En förändring på världsmarknaden, som innebär en minskning i efterfrågan på trävaror och härav framställda produkter, medför omedelbara återverkningar inom träindustrin och dess virkesleverantörer. Fabrikationen inskränkes och likaså de olika arbetsmoment, som föregå förädlingsproceduren, i första hand avverkningsarbetet. Vidare uppstår inom landet en minskad efterfrågan av och minskat utbud på rotstående skog. I sådana depressionslägen har man hittills regelmässigt eftersträvat att överflytta en del av arbetskraften för att ge den sysselsättning i skogsvårdande arbeten, och det är väl tänkbart att en investeringsverksamhet av här ifrågasatt art i viss mån skulle kunna underlätta sådana arbetsskapande åtgärder. Det torde emellertid vara klokt att icke övervärdera det inflytande en dylik investeringsverksamhet skulle kunna få för konjunkturutjämningen inom skogsbruket, särskilt med hänsyn till att skogsvårdsarbetena i stor utsträckning icke lämpa sig att bedrivas annat än under den varma årstiden, då sysselsättningen regelmässigt visat sig vara bättre än vintertid. Med hänsyn till de skogsvårdande arbetenas huvudsakliga förläggning till sommarhalvåret torde sålunda den här avsedda investeringsverksamheten icke få någon betydelse för sysselsättningen vid högkonjunktur av arbetare från andra arbetsområden än skogsbruket.

Vad härefter beträffar den av de sakkunniga framställda frågan huruvida något föreliggande behov av säsongutjämning inom skogsbruket skulle kunna tillgodoses, därest man tillåte avsättning till investeringsfonder för skogsbrukets räkning, må framhållas att förhållandena även i detta avseende te sig olika för södra och mellersta respektive norra Sverige. Inom södra och mellersta Sverige torde behovet av säsongutjämning för skogsbruket vara tämligen ringa. I norra Sverige bedrivs avverknings- och flottningsarbetet intensivt under första hälften av året. Under sommarmånaderna äro sysselsättningsmöjligheterna i övrigt i allmänhet goda, men under hösten inträder en stagnation. Ur samhällets synpunkt vore det därför önskvärt att den arbetskraft i norra Sverige, som mera stadigvarande sysselsättes i skogsbruket, finge en jämn arbetssäsong och därmed förbättrade levnadsvillkor.

Som framgår av det anförda torde ur arbetsmarknadssynpunkt effekten av den här ifrågasatta investeringsverksamheten vara begränsad. Därest emellertid en sådan investeringsverksamhet skulle möjliggöras, är det enligt kommissionens mening nödvändigt att möjligheter öppnas för arbetsmarknadsmyndigheterna att påkalla eller medgiva investeringarnas genomförande, när så ur arbetsmarknadssynpunkt är önskvärt eller kan tillåtas.

Det må dock erinras om att statsmakterna äga ett instrument för att påverka investeringsverksamheten på skogsbrukets område i den vittomfattande statsbidragsverksamhet, som redan finnes för skogsvårdens befrämjande, skogsutdikning, skogsodling, anläggning av väg- och flottledsbyggnader på skogar i enskild ägo och ökad skogsproduktion i Norrland m. m. Huruvida konjunktur- och säsongutjämning i erforderlig grad kan uppnås genom det nuvarande bidragssystemet, eventuellt efter lämplig omläggning, eller övergång skall ske till ett kombinerat system av statsbidrag och skattelättnader synes böra upptagas till prövning.

Med hänsyn till vad ovan anförts finner kommissionen för sin del önskvärt att frågan om skattelättnad för skogsbruket genom avsättning till investeringsfond göres till föremål för en särskild utredning, varmed samtidigt frågan om övriga statsbidragsformer för skogsvårdsfrämjande ändamål bör upptagas till ny prövning.

I detta ärendes slutliga handläggning ha deltagit förutom kommissionens Ordförande, ledamöterna Ericsson, Brodén, Vahlberg, Vestberg, Andersson och Adamsson samt ersättarna Styrman och Larsson.

Stockholm den 21 juni 1945.

Statens arbetsmarknadskommision

A. THOMSON

ARNE BJÖRNBERG

Sven-Hj.-Lord.

Skogsstyrelsens yttrande.

Till Sakkunniga för översyn av lagstiftningen om investeringsfonder m. m.

I skrivelse den 11 maj hava »Sakkunniga för översyn av lagstiftningen om investeringsfonder m. m.» hemställt om yttrande över bland annat behovet inom skogsbruket av en arbetsreserv för konjunkturutjämning samt över betydelsen av en sådan reserv för andra grupper av arbetare än egentliga skogsarbetare. Skogsstyrelsen får i anledning härav anföra följande.

Sysselsättningen inom skogsbruket.

Innan de av kommittén framställda frågorna besvaras, skall här nedan lämnas en kortfattad redogörelse för konjunkturväxlingarnas inverkan på sysselsättningen inom skogsbruket samt för arbetskraftens sammansättning m. m.

Den förnämsta avsättningen av skogsbrukets produkter sker efter viss förädling genom försäljning för export. Förhållandena på världsmarknaden äro därför i stort sett avgörande för skogsbrukets ekonomi och dess möjligheter att bereda sysselsättning. Under sådana omständigheter återverka konjunkturerna mera på skogsbruket än på många andra näringsgrenar. Växlingarna i sysselsättningarna inom skogsbruket under olika konjunkturer äro mycket starkt framträdande. För att åskådliggöra variationerna i fråga om avverkningarnas storlek har 1936 års skogsutredning sammanställt följande utjämnande indexserie beträffande skogsavverkningen inom hela landet för industri och liknande ändamål. Den valda tidsperioden omfattar en typisk konjunkturykel, nämligen uppsving kulminerande i högkonjunktur, omsvängning nedåt samt depression, vilken förbytes i ett nytt uppsving.

Avverkning.

År 1926	100	År 1931	100
» 1927	105	» 1932	85
» 1928	110	» 1933	100
» 1929	120	» 1934	115
» 1930	110	» 1935	120

Av nedanstående uppgifter över storleken av skogsvårdsavgifterna, vilka utgå efter värdet av avverkat virke, för åren 1933—1940 kunna också dragas vissa slutsatser angående växlingarna i fråga om skogsbrukets inkomster. Då även rotvärdena variera avsevärt under olika konjunkturer kan emellertid någon direkt jämförelse ej erhållas över avverkningarnas storlek.

	Kronor	Jämförelsetal		Kronor	Jämförelsetal
År 1933	1 565 000	85	År 1937	1 844 000	100
» 1934	1 014 000	55	» 1938	1 836 000	100
» 1935	829 000	45	» 1939	3 333 000	181
» 1936	1 679 000	91	» 1940	3 373 000	183

Den tidsperiod, som ovanstående skogsvårdsavgifter avse, omfattar först en lågkonjunktur, sedermera uppsving övergående i högkonjunktur.

Arbetskraftens sammansättning m. m.

Skogsarbetarekåren är sammansatt av flera olika kategorier av arbetare. Sammansättningen varierar i rätt hög grad från län till län beroende på lokala växlingar i fråga om såväl skogsbrukets intensitet och skogsarbetets organisation som de jordbrukandes behov av kontantinkomster utöver vad deras jordbruk kan ge. Socialstyrelsen har i utredningen om »Skogsbygdens arbets- och levnadsvillkor», låtit undersöka vilka kategorier av arbetare, som äro sysselsatta i skogsbruket. Undersökningen omfattar Norrland, Kopparbergs län samt delar av Värmlands, Örebro och Västmanlands län. Antalet skogsarbetare fördela sig å socialgrupper enligt denna undersökning på följande sätt.

	%
1. Hemmansägare	7·9
2. Arrendatorer, torpare, småbrukare	16·4
därav: bolagsarrendatorer o. d.	4·8
övriga	11·6
3. Hemmasöner till jordbrukare, årsanställda jordbruksarbetare	25·7
därav: hemmasöner till jordbrukare	23·9
årsanställda jordbruksarbetare	1·8
4. Fast anställda skogs- och flottningsarbetare	7·5
därav: skogsarbetare	7·0
flottningsarbetare	0·5
5. Lösarbetare och övriga arbetare	42·5
Samtliga	100·0

Hemmansägaregruppen är svagast företräd i Värmlands, Örebro, Västmanlands och Gävleborgs län. Fast anställda skogs- och flottningsarbetare äro huvudsakligen tillfinnandes i skogsbygderna söder om Norrland samt i Gävleborgs län. Lösarbetarna slutligen omfatta i Kopparbergs, Västerbottens och Norrbottens län $\frac{1}{3}$ samt i Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län över hälften av samtliga.

Socialstyrelsen har i förutnämnda utredning, »Skogsbygdens arbets- och levnadsvillkor», beräknat att antalet skogsarbetare i Nordsverige (våren 1934—våren 1935) utgjorde 145 000. Antalet dagsverken i skogs- och flottningsarbete under nämnda tidsperiod beräknades till 11 miljoner, motsvarande i stort genomsnitt tre månaders arbete på varje skogsarbetare. Antalet dagsverken i medeltal per skogsarbetare i olika socialgrupper framgår av följande sammanställning.

	Antal dagsverken
Hemmansägare och deras söner	60
Arrendatorer och deras söner	95
Arbetare med egna hem och fasta skogsarbetare	109
Lösarbetare	84
Samtliga	78

Under övriga delar av året hava skogsarbetarna i mån av arbetstillgång varit sysselsatta i jordbruks- och vägarbete, inom sågverksindustrien och andra näringsgrenar. En undersökning för åren 1933 och 1934 utvisar, att lösarbetarna inom skogsbruket varit arbetslösa under en tredjedel av året. Även ägare av mindre hemman och småbrukare, som för sin utkomst äro i behov av att arbeta i skogarna, torde hava varit utan arbete under längre perioder, fastän detta ej framgått av arbetslöshetsstatistiken.

Av den redogörelse, som lämnats angående skogsarbetarnas sysselsättning, framgår, att skogsarbetet är i utpräglad grad säsongbetonat. Till ytterligare belysning härav må nämnas, att enligt undersökningar utförda av 1931 års skogssakkunniga, utgöres arbetet i skogarna till ca 90 % av avverkningsarbeten och därmed sammanhängande sysslor, vilka i stort sett måste koncentreras till vintern. En av arbetslöshetsutredningen i samarbete med 1928 års skogsvårdskommitté verkställd undersökning, avseende åren 1925—1928, visar, att under februari månad, då drivningarna ha sin största omfattning, skulle inom skogsbruket varit sysselsatt mellan 350 000 och 400 000 arbetare, medan september månad uppvisade den lägsta siffran för någon månad under året eller mindre än 100 000 arbetare.

Betydelsen av en arbetsreserv inom skogsbruket.

Skogsbrukets ovan påtalade beroende av konjunkturväxlingarna medför olägenheter av skilda slag. Skogsvårdsarbeten hava otvivelaktigt härigenom motverkats och ej kommit till utförande i den omfattning, som ur såväl de enskilda företagens som allmänna synpunkter kan anses tillfredsställande. Arbetslöshet har också uppstått bland de arbetare, vilka till sin försörjning helt eller till huvudsaklig del varit hänvisade till arbete inom skogsbruket. Åtgärder, som syfta till utjämning av konjunkturväxlingar, äro därför angelägna. Under arbetslöshetskrisen i förra hälften av 1930-talet vidtogo statsmakterna i och för arbetslöshetens bekämpande och lindrande olika åtgärder för beredande av ökade arbetstillfällen inom skogsbruket. Svårigheter mötte emellertid att tillräckligt snabbt kunna utarbeta planer för erforderliga arbeten. Det synes därför vara av utomordentlig betydelse, att de åtgärder, som skola vidtagas i konjunkturutjämnande syfte, i förväg planläggas så i detalj, att de kunna bringas till omedelbart utförande i den omfattning förhållandena det påkalla. I fråga om en stor del av de arbeten, som komma att ingå i en arbetsreserv inom skogsbruket, nämligen anläggning av skogsvägar, tillkommer en särskild anledning till att planlägningsarbetet påbörjas i god tid. Vägföretagen handläggas nämligen ofta enligt lagen om enskilda vägar, vilket medför, att förrättningarna i regel kräva förhållandevis lång tid.

En genom det allmänna ordnad arbetsreserv inom skogsbruket kan givetvis få stor betydelse för konjunkturutjämning. En mera fullständig sådan torde dock ej kunna nås utan att det enskilda intresset inkopplas härpå. Skogsstyrelsen har tidigare uppmärksammat detta förhållande och i en till finansdepartementet den 31 juli 1943 inlämnad promemoria, varav avskrift bifogas, bilaga 1, ifrågasatt, om ej den utjämningsanordning genom avsättande av investeringsfond för byggnader m. m., som föreligger enligt kungl. förordningen den 12 juni 1942, Svensk författningssamling nr 371, även borde vinna tillämpning för skogsbrukets vidkommande, nämligen då det gäller skogsvårdsarbeten. Såsom framhållits i skogsstyrelsens förutnämnda promemoria torde emellertid, åtminstone för de större skogsägarnas del, möjligheter att åtnjuta avdrag vid beskattningen för belopp, som avsätts till investeringsfond för skogsvårdsarbeten, vara en nödvändig förutsättning för att dylika arbeten skola under lågkonjunkturer bli utförda i erforderlig omfattning. Därest ingen fondbildning skett, kan nämligen befaras, att medel ej finnas för utförande av ifrågasvarande arbeten. Under övergången till en lågkonjunktur tillkommer, förutom minskade inkomster, eftersläpningen i skatterna som en ytterligare anledning till att företagens likviditet anstränges till men för verksamheten.

I detta sammanhang bör framhållas, att genom utförandet av skogsvårdsåtgärder stegras skogarnas avkastningsförmåga såväl i kvantitativt som i kvalitativt avseende. Även skogsarbetets säsongkaraktär medför olägenheter kanske främst för arbetarna, vilka under mellantiderna tvingas att ägna sig åt ett flertal mer eller mindre tillfälliga sysselsättningar. Dessa ha dock icke visat sig tillräckliga för att bereda dem arbete i tillräcklig omfattning. Skogsarbetarna måste därför även under nor-

mala förhållanden ofta gå arbetslösa under längre eller kortare tider av året. Planmässigt anordnade skogsvårdsarbeten skulle skänka erforderlig komplettering av arbetstillfällena. En arbetsreserv inom skogsbruket torde under sådana förhållanden kunna få betydelse ej enbart för utjämnning av egentliga konjunkturvariationer utan även för att motverka olägenheterna av säsongvariationerna.

Med hänsyn till att så många olika kategorier av arbetare äro sysselsatta inom skogsbruket är det uppenbart, att en arbetsreserv skulle bliva av stor betydelse ej enbart för de egentliga skogsarbetarna utan även för övriga kategorier av arbetare framför allt för sådana, som äro sysselsatta i jordbruket och sågverksindustrien. Skogsarbetena skänka en välbehövlig komplettering, som för skogsbygdernas jordbruk i stor utsträckning även under normala förhållanden utgör en nödvändig förutsättning för dess existens. Sågverksindustrien påverkas i hög grad av råvarutillförsel och skeppningar och är därför en utpräglad säsongnäring. Detta medför en med årstiderna växlande till- och avströmning av arbetskraft. I Nord sverige kunna dessa växlingar bliva rätt avsevärda. Arbetskraften vid sågverken måste under mellansäsongerna söka sin utkomst på andra arbetsområden, bland annat inom skogsbruket. Inom många orter, särskilt i Nord sverige, där skogsbruket är den huvudsakliga försörjningskällan, får arbetsreserven givetvis en ännu vidsträcktare betydelse, exempelvis för handel, kommunikationer m. m.

Såsom ett led i de av statsmakterna beslutade fredsberedskapsåtgärderna hava skogsvårdsstyrelserna fått i uppdrag att planlägga skogliga beredskapsarbeten. Ifrågavarande arbeten äro avsedda att igångsättas i händelse av omfattande arbetslöshet. Skogsstyrelsen har låtit infordra fortlöpande rapporter över planläggningsverksamheten. Senast avgivna rapporter avse beredskapsställningen den 1 november 1944. Dessa beredskapsföretag, jämte planlagda företag, till vilka bidrag äro avsedda att utgå från de särskilda skogsvårdsanslagen, redovisas i bilaga 2. I bilagan lämnade uppgifter angående beräknad arbetsmängd per år för projekterade arbeten äro grundade på ett framtida skogsvårdsprogram, för vilket närmare redogöres i kommentarerna till bilagan. Omfattningen och kostnaderna för åtgärderna äro också angivna i kommentarerna. Det bör understrykas, att ett mycket starkt urval, med tanke på att åtgärderna uppenbarligen skola vara ekonomiskt lönande, har skett vid uppskattningen av behovet av grundförbättrande åtgärder. Tidsperioderna för genomförande av skogsvårdsprogrammet äro beräknade med hänsyn till den verksamhet, som kan påräknas, om statsbidrag komma att utgå i samma utsträckning som hittills. Med hänsyn till behovet och nyttan av åtgärderna är det önskvärt, att förbättringsåtgärderna skulle kunna utföras i avsevärt snabbare takt. Om den utjämningsanordning genom avsättande av investeringsfond för skogsvårdsarbeten, som skogsstyrelsen föreslagit och nu vill livligt tillstyrka, vinner tillämpning, torde man kunna förvänta, att en mera omfattande skogsvårdsverksamhet igångsättes.

Sedan Kungl. Maj:t i proposition (nr 255) för årets riksdag framlagt förslag om uttagande av prisutjämningsavgift, har detta bifallits av riksdagen. För träindustriens del torde inflytande avgifter komma att avsättas för åtgärder med syfte att förkovra skogsnäringarnas produktionsförutsättningar. Härigenom skulle det angivna skogsvårdsprogrammet kunna fullföljas inom kortare tid, än som nu beräknats, varjämte ytterligare önskvärda åtgärder skulle kunna komma till utförande. Skogsstyrelsen förutsätter därför, att, sedan närmare direktiv om prisutjämningsavgifter erhållits, få tillfälle inkomma med nya beräkningar över den projekterade arbetsmängden samt förslag till medlens användning m. m.

Stockholm den 8 juni 1945.

GERH. STRINDLUND.

Anders Jansson.

Kungl. skogsstyrelsen.

Till Statssekreteraren i Finansdepartementet.

I anslutning till skogsstyrelsens nyligen till finansdepartementet ingivna promemoria rörande utredning om skogsbrukets beredskapsställning får skogsstyrelsen härmed överlämna bifogade »PM angående investeringsfond för skogsvårdsarbeten» (avseende den i styrelsens förenämnda promemoria berörda frågan angående viss fondering av vinstmedel för framtida användning inom skogsbruket).

Stockholm den 31 juli 1943.

Enligt uppdrag

FOLKE HAGSTRÖM.

PM

angående investeringsfond för skogsvårdsarbeten.

Enligt kungl. förordningen den 12 juni 1942 (nr 371) hava meddelats bestämmelser om skattskyldigs rätt att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för belopp, som av årsvinsten avsättes till investeringsfond för byggnader eller för inventarier och varulager, för arbeten i gruva samt för ersättande av förkrigslager. Såsom i bevillningsutskottets betänkande nr 30 till 1942 års riksdag uttalas, syftar denna lagstiftning att bidraga till och underlätta en utjämning av de växlingar i produktion och sysselsättning, som följa med de ekonomiska konjunkturerna. Med avdragsrätten har sålunda avsetts att öka möjligheterna för näringsföretagen att under en lågkonjunktur bereda sysselsättning åt sina anställda genom att då verkställa i och för sig önskvärda byggnadsarbeten, tillverka och anskaffa behövliga maskiner och inventarier etc. med hjälp av skattefria fondavsättningar från tidigare goda år.

Det anses kunna ifrågasättas, om inte den utjämningsanordning, som sålunda föreligger vid beskattningen för här ovan angivna investeringsändamål, även borde vinna tillämpning för skogsbrukets vidkommande, då det gäller skogsvårdsarbeten. Grundförutsättningarna — växlingarna i produktion och sysselsättning under olika konjunkturer — äro vad skogsvårdsarbetena beträffar mycket starkt framträdande. Under en god konjunktur finnes i allmänhet relativt gott om medel för sådana arbeten, men i regel råder brist på arbetskraft och den tillgängliga arbetskraften ställer sig så dyr, att arbetena av denna anledning begränsas på ett icke önskvärt sätt. En viss tvekan att överhuvud taget använda arbetskraften till skogsvårdsarbeten under sådana tider är förklarlig, då det med skäl kan anses rationellt att utnyttja den knappa tillgången inom mera aktuella och nödvändiga arbeten. Under lågkonjunkturer däremot, då skogsföretagen måste inskränka driften och de pressade priserna på de färdiga produkterna giva ringa eller intet överskott, är det naturligt, att företagsledningarna måste söka inskränka på alla sådana utgifter, som icke kunna anses absolut nödvändiga eller som kunna uppskjutas till kommande, bättre år. Däri-

genom uppstå svårigheter att finna sysselsättning för den arbetskraft, som då är tillgänglig och icke fullt så dyr. På detta sätt motverkas en eljest naturlig strävan att bereda lämpliga arbetstillfällen i dåliga tider i de för skogsföretagen och för det allmänna på lång sikt mycket betydelsefulla skogsvårdsarbetena. De allmänna tendenserna i detta avseende ha otvivelaktigt bidragit till att i icke ringa mån hålla dessa arbeten tillbaka mera än som ur såväl de enskilda företagens som allmänna synpunkter kan anses tillfredsställande.

Dessa tidigt uppmärksammade förhållanden hava i det statliga skogsbruket för- anlett inrättande från och med år 1917 av en domänverkets förnyelsefond för åter- växtkostnader. Till denna fond sker årligen avsättning enligt vissa normer och från densamma bestridas numera kostnaderna för skogsodling, hägnad, skogsskydd och plantskogsvård, dikning samt nybyggnad av vägar. Fonden avser närmast en reglering av domänverkets överskott att inlevereras till statsverket i samma utjämnings- syfte som här ovan berörts. På domänverkets kommunala beskattning har denna fondering icke haft någon inverkan.

Den nuvarande krigskonjunkturen har på ett särskilt sätt markerat skogsbrukets svårigheter att i fråga om skogsvårdande arbeten vidtaga även de mest nödvändiga åtgärder. Genom i första hand de omfattande vedavverkningsåläggandena har all i skogsbruket tillgänglig arbetskraft och genom statsingripanden därjämte ovan ar- betskraft mobiliserats för att trygga landets bränsleförsörjning. Arbetskraft har icke funnits att tillgå, då vedavverkningarna måst bedrivas alla tider på året, för så- dana skogsodlings- och dikningsarbeten, som bort komma i fråga. Med de kostna- der, som med nuvarande lönenivå i skogsbruket skulle behöva nedläggas för sådana arbeten, måste deras utförande under dessa förhållanden även anses mindre välbe- tänkt rent ekonomiskt sett. I fråga om vägbyggnader, som trots kostnaderna likväl i stor omfattning bort vara lönande enbart för att utnyttja bland annat orörda ved- skogsområden, ha endast obetydliga arbeten kunnat komma till utförande på grund av bristen på arbetskraft och dess av statsmyndigheterna dirigerade användning för andra, angelägnare arbetsuppgifter. Den tilltagande bristen på bilar som transport- medel är också ägnad att begränsa en vägbyggnadsverksamhet, som eljest med hän- syn till skogsbrukets behov av nya vägar inom stora områden bort bliva ganska omfattande.

Nu anförda omständigheter visa, att för skogsföretagen mycket viktiga skogs- vårdsarbeten måst uppskjutas. Dessa arbeten ha den typiska beredskapskaraktär, som även är för samhället viktig, då det gäller att möta en konjunktur med svårig- het att sysselsätta ledig arbetskraft. Det kan därför synas berättigat att i beskatt- ningshänseende bereda skogsföretagen samma möjligheter till utjämning i sin rö- relse av kostnaderna för skogsvårdsarbeten, som gäller i fråga om kostnaderna för byggnader, inventarier och varulager. Skogsföretagen borde sålunda kunna erhålla rätt till avdrag på grund av avsättning till investeringsfond för skogsvårdsarbeten. Från sådan fond skulle bestridas kostnaderna för skogsodling, hägnad, skogsskydd, plantskogsvård, dikning samt nybyggnad av vägar, eventuellt jämväl skogsbrukets byggnader. För en dylik investeringsfond torde de i förordningen nr 371 år 1942 meddelade bestämmelserna i allt väsentligt vara tillämpliga, i första hand på svenska aktiebolag och svenska ekonomiska föreningar med rätt till fri avskrivning. Sådana skogsföretag, i regel större skogsbruk, såsom fideikommiss och gods, som hava ord- nad bokföring och vilkas taxering till inkomst av jordbruk och skogsbruk kan ske om icke enligt bokföringsmässiga grunder så dock enligt utdrag av vederbörandes bokföring, anses även böra komma i fråga, om dylik avdragsrätt skulle medgivas. Taxeringstekniska svårigheter därvidlag torde visserligen uppkomma, men dessa borde icke vara utslagsgivande för att hindra eljest sakligt berättigade skogsföretag att komma i åtnjutande av den förmån, en sådan avdragsrätt medför.

Olika slag av skogsvårdsarbeten.

Å t g ä r d	Arbetsmängd ¹ för arbeten som	
	planlagts	projekterats årligen
I. Åtgärder av grundförbättrande natur, som skogsägare icke är skyldig att utföra.		
a. Skogsbilvägar.....	2 700 000	440 000
b. Skogsutdikningar.....	500 000	400 000
c. Hyggesrensning och skogsodling på av ålder kala marker.....	190 000	60 000
marker med otillfredsställande skogstillstånd.....		75 000
d. Rönjning i stavskog och tätväxande ungskog.....	50 000	70 000
e. Avverkning i skogsbestånd av otillfredsställande typ...	100 000	70 000
f. Betesförbättringsåtgärder (Inom områden där Norr- ländska skogsproduktionsanslaget äger tillämpning) ..	100 000	75 000
II. Eftersätta åtgärder, som skogsägare enligt gällande lag är skyldig att utföra.		
a. Hyggesrensning.....	—	25 000
b. Skogsodling.....	—	200 000
c. Avverkning i skogsbestånd av otillfredsställande typ...	—	30 000

¹ Arbetsmängden angives i dagsverken

Kommentarer till bilaga 2.

I a. Skogsbilvägar.

Planlagd arbetsmängd: 2 700 000 dagsverken motsvarande en väglängd av omkring 4 500 km. Beräknad kostnad: 32,7 miljoner kronor.

Projekterad arbetsmängd per år: 440 000 dagsverken, motsvarande en väglängd av 732 km. Beräknad kostnad: 5,3 miljoner kronor.

Beräkningen av projekterad arbetsmängd är grundad på antagandet, att erforderliga skogsvägbyggnader skola färdigbyggas under 50 år.

I b. Skogsutdikningar.

Planlagd arbetsmängd: 500 000 dagsverken motsvarande en båtnadsareal av omkring 27 000 hektar. Beräknad kostnad: 5 miljoner kronor.

Projekterad arbetsmängd per år: 400 000 dagsverken motsvarande en areal av omkring 22 000 hektar. Beräknad kostnad: 4 miljoner kronor.

Ovanstående kalkyl förutsätter, att samtliga dikningsbara marker bliva utdikade under en tid av 50 år.

I c. Hyggesrensning och skogsodling på av ålder kala marker.

Planlagd arbetsmängd: 190 000 dagsverken motsvarande en areal av 24 000 hektar. Beräknad kostnad: 2,6 miljoner kronor. I ovanstående uppgifter ingå även planlagda företag å marker med otillfredsställande skogstillstånd.

Projekterad arbetsmängd per år:

Av ålder kala marker.

60 000 dagsverken motsvarande en areal av 6 600 hektar. Beräknad kostnad: 0,85 miljoner kronor.

Marker med otillfredsställande skogstillstånd.

75 000 dagsverken motsvarande en areal av 9 700 hektar. Beräknad kostnad: 1 miljon kronor.

Vid beräkningarna har utgått ifrån att samtliga ifrågavarande marker skola bli föremål för återväxtåtgärder under en tid av 50 år.

I d. Rövning i stavaskog och tätväxande ungskog.

Planlagd arbetsmängd: 50 000 dagsverken motsvarande en areal av omkring 8 000 hektar. Beräknad kostnad: 0,57 miljoner kronor.

Projekterad arbetsmängd per år: 70 000 dagsverken motsvarande en areal av omkring 11 000 hektar. Beräknad kostnad: 0,8 miljoner kronor.

Röjningsprogrammet förutsätter, att samtliga ifrågavarande marker bli behandlade under 50 år.

I e. Avverkning av skogsbestånd av otillfredsställande typ.

Planlagd arbetsmängd, som är mycket svår att fastställa, uppskattas till omkring 100 000 mansdagsverken avseende avverkning och utdrivning. Avverkning beräknas ske inom de områden, där återväxtåtgärder planlagts.

Även *projekterad arbetsmängd* per år är givetvis också svår att beräkna. Ifrågavarande arbetsmängd avseende avverkning och utdrivning uppskattas till 70 000 dagsverken.

I f. Betesförbättringsåtgärder.

Verksamheten med planläggning av kulturbeten omhänderhas i regel av hushållningssällskapen. I bilagan upptagas därför endast planlagda och projekterade betesföretag inom Norr- och Västerbottens läns lappmarker samt inom skyddsskogar i Kopparbergs och Jämtlands län. Inom nämnda områden handhava nämligen skogsvårdsstyrelserna den verksamhet avseende betesfredens ordnande, som understödjes från Norrländska skogsproduktionsanslaget. I samband härmed må omnämnas, att till årets riksdag har överlämnats proposition angående vidgat tillämpningsområde för nämnda anslag, innebärande att området skulle omfatta hela Norrland.

Planlagd arbetsmängd: 100 000 dagsverken. Kostnaden för utförandet av dessa betesföretag uppskattas till 1,6 miljoner kronor.

Projekterad arbetsmängd per år: 75 000 dagsverken. Uppskattad kostnad för utförandet av betesanläggningarna utgör 1,2 miljoner kronor.

Ovan lämnade approximativa uppgifter äro grundade på antagandet, att erforderliga betesanläggningar inom ifrågavarande områden skola utföras inom en tid av 20 år.

II. Eftersatta åtgärder, som skogsägare enligt gällande lag är skyldig utföra.

Då statsbidrag ej utgår till här ifrågavarande åtgärder, sker i regel ej någon särskild planläggning av arbetena. Uppgifter komma därför endast att lämnas om arbetsmängden för projekterade företag. Det bör observeras att *utöver* dessa *efter-*

satta arbeten tillkommer återväxtåtgärder å den årligen uppkommande föryngringsytan, vilka ej äro inräknade i den angivna arbetsmängden.

II a. Hyggesrensning.

Projekterad arbetsmängd per år: 25 000 dagsverken. Kostnaden för utförandet av dessa åtgärder beräknas till 0,25 miljoner kronor.

II b. Skogsodling.

Projekterad arbetsmängd per år: 200 000 dagsverken. Beräknad kostnad: 2,8 miljoner kronor.

Vid uppskattning av arbetsmängden för eftersatta åtgärder har antagits, att samtliga erforderliga åtgärder skola utföras under 20 år.

II c. Avverkning av skogsbestånd av otillfredsställande typ.

De skogsrester, som kvarstå å föryngringsytorna, växla avsevärt inom skilda beståndstyper och inom olika delar av landet. Det är därför ytterst vanskligt att göra en uppskattning av den arbetsmängd, som åtgår för avverkning och utdrivning av de kvarstående avsättningsbara träden. Den i bilagan angivna arbetsmängden, 30 000 dagsverken, får därför anses i högsta grad approximativ.

I samtliga kalkyler har räknats med ett dagsverkspris av 10 kronor. Kostnaderna för vissa slag av åtgärder innefatta även ersättning för arbetsledning, material m. m.

Innehållsförteckning.

Skrivelse till departementschefen	Sid. 3
Författningsförslag.	
Förslag till förordning om vissa investeringsfonder	5
Förslag till ändrad lydelse av punkt 3 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen	10
Motiv.	
Kapitel I. Nu gällande lagstiftning	11
1. Kortfattad redogörelse för lagstiftningens tillkomst	11
2. Den gällande lagstiftningens syftemål och fondernas karaktär	19
3. Översikt av gällande bestämmelser	19
Kapitel II. Investeringsfondernas ekonomiska betydelse för de skattskyldiga	24
Kapitel III. Utfallet av den nuvarande lagstiftningen	26
1. Statistisk undersökning	26
2. Remissyttranden från länsstyrelserna m. fl.	32
3. Sammanfattning	34
Kapitel IV. Bör den nuvarande provisoriska lagstiftningen ersättas med en ny lagstiftning?	36
Kapitel V. Den nya lagstiftningen	40
1. Inledning	40
2. Brister i nuvarande lagstiftning	40
3. Den nya lagstiftningens huvudgrunder	42
4. Vid vilka förvärvskällor och för vilka olika ändamål bör avsättning få ske? Härmed sammanhängande spörsmål	43
5. Vilka skattskyldiga skola beträffande inkomst av rörelse beredas möjlighet att avsätta till investeringsfonder?	47
6. Skola fonderna insättas i riksbanken?	47
7. Tillsynen och därmed sammanhängande frågor	48
8. Frågor om fondavsättningar återförande till beskattning samt räntespörsmål	53
9. Avsättningarnas storlek och deras inverkan på skatteunderlaget	58
10. Taxeringstekniska frågor	62

	Sid.
Kapitel VI. Främjande av bostadsbyggandet å industriorter genom skattereglerande bestämmelser	64
1. Sveriges industriförbunds framställning	64
2. Motioner vid 1944 års riksdag	69
3. Remissyttrande i anledning av industriförbundets framställning samt förutnämnda motioner	69
4. Bostadsfrågan ett socialt problem	71
5. Bostadsbyggandets främjande genom investeringsfonder	74
6. Bostadsbyggandets främjande genom andra skattereglerande föreskrifter	76
Kapitel VII. Fonder för inventarier och varulager	82
1. Fond för inventarier	82
2. Fond för varulager	83
Kapitel VIII. Investeringsfond för arbeten i gruva	86
Kapitel IX. Investeringsfonder för jordbruket	90
Kapitel X. Investeringsfonder för skogsbruket	96
1. Frågans tidigare behandling och skogsbrukets ställning i taxerings- och statsbidragshänseende	96
2. Böra särskilda investeringsfonder införas för skogsbruket?	100
Kapitel XI. Fonder för mötande av vissa investeringsförluster vid utomlands bedriven industriell rörelse	105
Kapitel XII. Övergångsbestämmelser och därmed sammanhängande frågor	108

Bilagor.

Bilaga A. PM angående investeringsfondernas ekonomiska betydelse för de skattskyldiga	111
Aktiebolag	111
Enskilda skattskyldiga och med dem likställda	115
Bilaga B. Arbetsmarknadskommisionens yttrande	117
Bilaga C. Skogsstyrelsens yttrande	119

Einleitung

1. Einleitung
2. Einleitung
3. Einleitung
4. Einleitung
5. Einleitung
6. Einleitung

Kapitel VII

1. Einleitung
2. Einleitung

Kapitel VIII

1. Einleitung
2. Einleitung

Kapitel IX

1. Einleitung
2. Einleitung

Kapitel X

1. Einleitung
2. Einleitung

Kapitel XI

1. Einleitung
2. Einleitung

Kapitel XII

1. Einleitung
2. Einleitung

Kapitel XIII

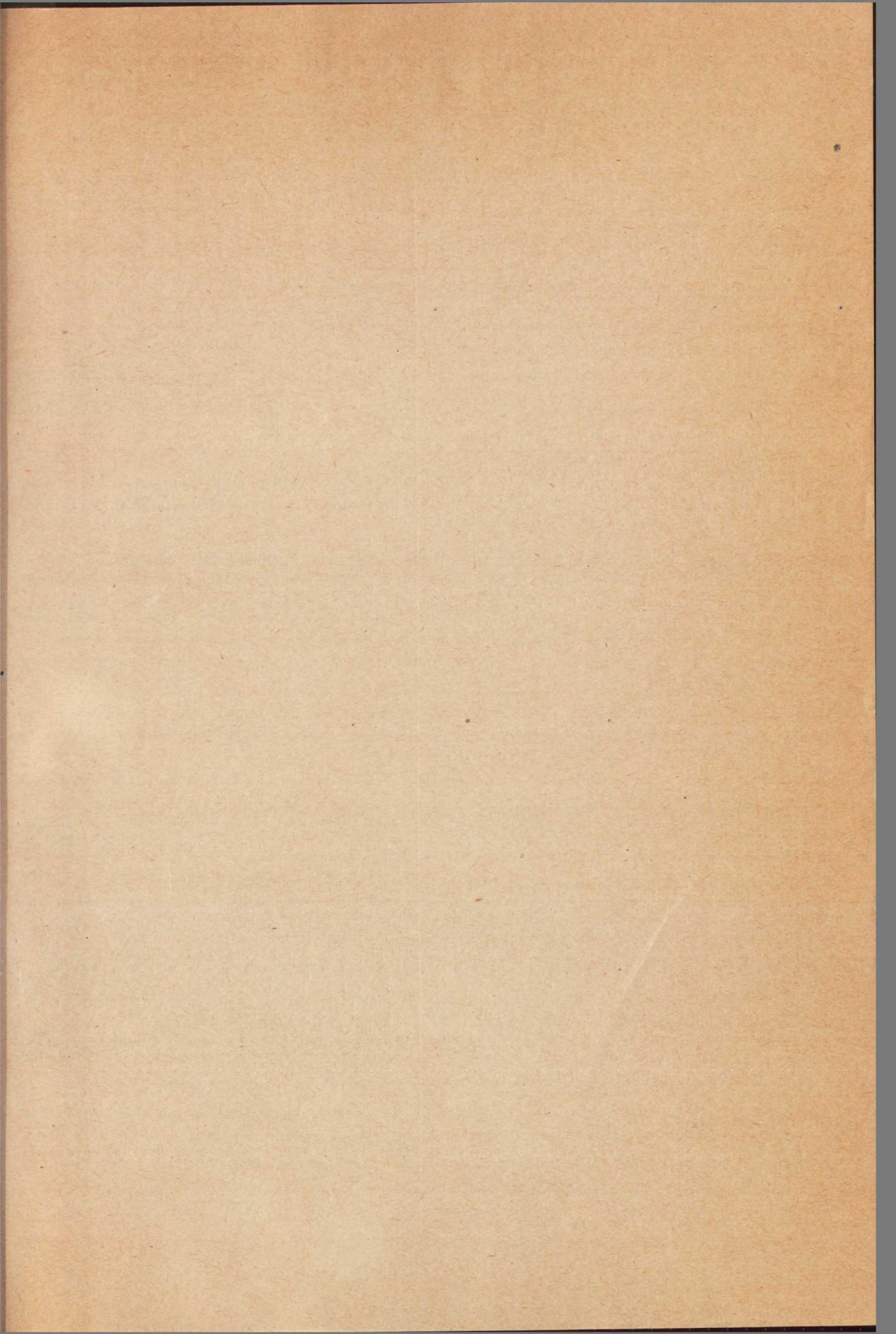
1. Einleitung
2. Einleitung

Kapitel XIV

1. Einleitung
2. Einleitung

Kapitel XV

1. Einleitung
2. Einleitung

Statens offentliga utredningar 1945

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag till utlänningslag och lag ang' omhändertagande av utlänningar i anstalt eller förläggning. [1]

Straffrättskommitténs betänkande med förslag till ändringar av strafflagen för krigsmakten i vad den berör brott mot staten och allmänheten. [28]

Straffrättskommitténs betänkande med förslag till ändrad lagstiftning om ämbetsbrott av präst. [29]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Betänkande ang. dyrortsgrupperingen. [32]

Betänkande med förslag ang. kommissionärsväsendet vid statens förvaltningsmyndigheter m. m. [34]

Komunalförvaltning.

Stadsplanutredningen 1942. 3. Förslag till byggnadslag m. m. [15]

Kommunindelingskommittén. 2. Betänkande med förslag till riktlinjer för en revision av rikets indelning i borgerliga primärkommuner. [35] 3. Bilagor till kommunindelingskommitténs betänkande med förslag till riktlinjer för en revision av rikets indelning i borgerliga primärkommuner. [39]

Statens och kommunernas finansväsen.

1944 års uppboordsberednings betänkande med förslag till omläggning av uppboordsförfarandet. [27]

1944 års skattessakkunniga. 1. Betänkande med förslag ang. vissa spörsmål på den allmänna kommunalbeskattningsområde. [35]

Betänkande ang. revision av kommunala fondbildningslagen m. m. [37]

Betänkande med förslag till förordning om vissa investeringsfonder m. m. [49]

Politi.

Normalbrandordning för städer, köpingar och municipalsamhällen. [18]

Normalbrandordning för landskommuner. Alternativ 1. [19] Alternativ 2. [20]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande ang. den husliga utbildningen. [4]

Betänkande och förslag rörande effektivisering av skyddshemselevernas eftervård m. m. [10]

Utredningar ang. ekonomisk efterkrigsplanering. 8. [11] 9. [30] 10. [31] 11. [36] 12. [42]

Investeringsutredningens betänkande med förslag till investeringsreserv för budgetåret 1945/46 av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten. [12] Bilagor. [13]

Socialpolitikens ekonomiska verkningar. [14]

Statismakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 5. Tiden juli 1943—juni 1944. [17]

Socialvårdskommitténs betänkande. 10. Statistisk undersökning ang. folkeningsläraernas bostadsförhållanden m. m. [23] 11. Utredning och förslag ang. revision av lagen om folkeningslära. [46]

Kommitténs för partiellt arbetsföra betänkanden. Bilaga nr 1. Riktlinjer för skapande av socialväsendets forskningsorganisation. [26]

Betänkande om skolmåltiderna. [47]

Hälsa- och sjukvård.

1941 års reumatikervårdssakkunnigas betänkande. Del 3. Utredning om reumatikervårdens utbyggande och vidtagande i övrigt av åtgärder för de reumatiska sjukdomarnas bekämpande. [41]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Promemoria med förslag till arrendebestämmelser för kommunal jord. [9]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 7. Förslag till åtgärder för livsmedelsforskningens ordnande. [6] 8. Slutbetänkande med utredning om silikatkemisk forskning och läderforskning m. m. [40]

Handel och sjöfart.

Betänkande ang. grundpenningväsendet. [24]

Kommunikationsväsen.

Betänkande med förslag till organisation av en luftfartsstyrelse m. m. [2]

Betänkande rörande Sveriges smalspåriga järnvägar. Del 1. Allmänna synpunkter. [7] Del 2. Blekingenätets järnvägar. [8]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Betänkande med utredning och förslag ang. yrkesutbildning av sjöfolk av manskapsgrad samt åtgärder till höjande av sjöfolkets allmänna och medborgerliga bildning. [5]

Betänkande med förslag till nyorganisation av kyrkomusikerbefattningarna m. m. Del 1. [16]

Ungdomen och nöjeslivet. Ungdomsvårdskommitténs betänkande del 3. [22]

Betänkande och förslag ang. statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet. [25]

Betänkande ang. yrkesutbildningen i Norrland. [33]

1940 års skolutredningens betänkanden och utredningar. 5. Skolans betygssättning. [45] Bilaga 4. Lärjungurvalet till studielinjer med den nuvarande realskolans mål. [44] Bilaga 5. Skolungdomens vägledning till utbildning och yrke. [43]

Naturvetenskapliga forskningskommittén. 1. Den naturvetenskapliga forskningens behov av personal, anslag och lokaler. Förslag om inrättande av ett naturvetenskapligt forskningsråd. [48]

Försvarsväsen.

Betänkande rörande särskilda åtgärder vid återförandet till civil verksamhet av till beredskapstjänstgöring inkallad personal. [3]

Betänkande och förslag rörande upplysningsverksamhet om och inom försvaret. [21]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.